

AMMATTIRAKASTAJA
Vankilapappien ammatillinen identiteetti

Minna Kumpukallio
Yleisen käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2015

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Käytännöllisen teologian osasto	
Tekijä – Författare Minna Kumpukallio			
Työn nimi – Arbetets titel Ammattirakastaja. Vankilapapin ammatillinen identiteetti.			
Oppiaine – Läroämne Yleinen käytännöllinen teologia			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum 9.1.2015	Sivumäärä – Sidoantal 83
Tiivistelmä – Referat Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vankilapappien ammatillista identiteettiä. Tutkimustehtävänä on selvittää, mitä vankilassa pappina oleminen on, millaisilla teologisilla tausta-ajatuksilla papit vankiloissa työskentelevät sekä mitkä ovat ne tekijät, joiden kautta vankilapappien ammatillinen identiteetti rakentuu. Varsinaista ammatilliseen identiteettiin liittyvää tutkimusta ei ole vankilapapeista aiemmin tehty. Tutkimus esittelee haastattelemalla saadun aineiston avulla vankilapappien näkemyksiä omasta työstään ja oman ammattinsa kokemisesta. Tutkimuksen lävistävät ammatillisen identiteetin neuvottelun tilat, joiden kautta vankilapappien identiteetin rakentumista hahmotetaan. Tutkimuksen aineisto koostuu teemahaastatteluaineistosta. Tutkimukseen on haastateltu kymmentä päätoimista vankilapappia eri puolilta Suomea. Otos on kattava, sillä tutkimusta tehdessä Suomessa oli 13 päätoimista vankilapappia. Haastattelut tehtiin joulukuussa 2012 ja alkuvuodesta 2013. Aineisto käsiteltiin laadullisesti sisällönanalyysin avulla. Tutkimuksen tuloksina voidaan todeta, että vankilapappien työtä leimaa käsitys siitä, että sielunhoito on ennen kaikkea rakastava ja kunnioittava asenne toista ihmistä kohtaan. Se toimii pappien työn perustana vankilassa. Papit korostavat luomisen teologian kautta ihmisarvoa ja ihmisten keskinäistä tasa-arvoa. Ammatillinen identiteetti rakentuu identiteetin neuvottelun tilojen kautta. Erityisesti identiteetti rakentuu sosiaalisten suhteiden kautta. Suhteet vankilan henkilökuntaan ja vankeihin vaikuttavat pappien kokemuksiin itsestä vankilan työntekijänä.			
Avainsanat – Nyckelord sielunhoito, vankilapapit, vankilat, ammatti-identiteetti			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

Sisällys

1 Johdanto.....	2
1.1 Tutkimuksen tausta	2
1.2 Aikaisempi tutkimus	3
2 Vankilapapit, sielunhoito ja ammatillinen identiteetti.....	5
2.1 Vankilat ja vankilapapit	5
2.2 Sielunhoidon määritelmä	12
2.3 Ammatillinen identiteetti	14
3 Tutkimuksen toteutus.....	19
3.1 Tutkimustehtävä.....	19
3.2 Tutkimusaineisto ja sen keruu	20
3.3 Aineiston analyysi.....	24
3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	28
4 Teologia vankilapappien työn taustalla	31
4.1 ”Mä oon tekemisissä täällä ihmisten kanssa”	31
4.2 Näkemys pahuudesta osana kristillistä ihmiskuvaa.....	34
4.3 Rakkauden ja ristin teologiaa.....	37
5 Sielunhoito.....	39
5.1 Halu tehdä sielunhoitotyötä	39
5.2 Työtehtävänä rakastaminen.....	42
5.3 Sielunhoitoa käytännön työssä.....	45
6 Töissä vankilassa	49
6.1 Työskentelyn aloittaminen vankilassa	49
6.2 Työn sisältö	51
6.3 Teologina vankilassa.....	55
6.4 Suhteessa henkilökuntaan ja vankeihin.....	56
7 Johtopäätökset.....	63
7.1 Mitä on olla pappi vankilassa?.....	63
7.2 Vankilapappien työskentelyn teologiset tausta-ajatukset	66
7.3 Ammatillisen identiteetin rakentuminen.....	67
8 Pohdinta	72
9 Kirjallisuus.....	75

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Avustin vuosien 2011 ja 2012 vaihteessa Kirkkohallituksessa kirkon kriminaalityön sihteerinä Sami Puumalaa tekemään selvitystä Suomen vankilasielunhoidon tilanteesta. Selvitystä tehdessäni huomasin vankilapapeilta saatujen kyselylomakkeiden keskellä, että numeroin ja tilastoin ei voida kertoa sitä, millaista on olla pappina vankilassa. Vankiloissa papit ovat kirkon ainoita työntekijöitä, ja heidän työhönsä kuuluu moninaisia tehtäviä. Millaista on olla pappina vankilassa? Miten vankilapapin ammatillinen identiteetti rakentuu? Millainen on se teologia, mikä pappien työn taustalla on? Lähtöoletukseni on ollut se, että on erilaista olla pappina vankilassa kuin seurakunnassa.

Vankilasielunhoidon juridinen tausta löytyy perustuslain takaamasta uskonnonvapaudesta. Sen mukaan jokaisella ihmisellä on oltava oikeus uskonnon harjoittamiseen ja tunnustamiseen sekä oikeus kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan.¹ Lisäksi julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.² Näin ollen vankiloiden vastuulla on se, että vangit niin halutessaan saavat tavata oman uskontonsa edustajaa ja harjoittaa uskontoaan. Vankilapapit on palkattu vankilaan tätä mahdollistamaan.

Vankila on papille työympäristönä hyvin erilainen verrattuna seurakuntaan. Minulle on ollut suuri apu tutkimusta tehdessä se, että haastateltuani tutkimukseen osallistuneet papit, olin kaksi kuukautta vankilasielunhoidon harjoittelussa Kylmäkosken vankilassa vankilapappi Vesa Mäkelän ohjauksessa. Tutkimuksen analyysivaiheessa kokemus vankilassa työskentelemisestä on auttanut minua ymmärtämään paremmin sitä, mistä papit haastatteluissa puhuvat.

Tämän tutkimuksen varsinainen tutkimusosio rakentuu kolmen pääluvun varaan. Luvussa neljä tarkastelen vankilapappien työn lähtökohtia teologisesta näkökulmasta. Luku viisi puolestaan keskittyy siihen, minkä papit kokevat työssään oleellisimmaksi asiaksi. Kuudennessa luvussa tarkastelen vankilaa pappien työympäristönä.

Viime vuosina on käyty keskustelua siitä, ovatko vankilapapit jatkossakin vankiloiden palkkaamia työntekijöitä, vai pitäisikö heidän virkansa siirtää kirkon

---

¹ Perustuslaki 2. luku 11 §

² Perustuslaki 2. luku 22 §

vastuulle. Julkista keskustelua näyttää leimaavan epä tietoisuus siitä, mitä papit vankiloissa tekevät ja mikä merkitys heidän työllään siellä on. Vankilapapeista on tehty muutamia pro gradu -tutkielmia, mutta ne eivät suoranaisesti keskity tarkastelemaan sitä, mitä vankilassa pappina oleminen tarkoittaa. Tämän tutkimuksen tarkoitus on valottaa asiaa pappien omasta näkökulmasta.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Vankilapappien ammatillista identiteettiä ei ole tutkittu kovinkaan paljon sen paremmin Suomessa kuin ulkomaillaakaan. Lähimmäksi tätä tutkimusta vankilapappeuden kannalta asettuu Sari Linnanmäen käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma vuodelta 1994.³ Linnanmäki on haastattelututkimuksessaan tutkinut viiden Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vankilapapin työnkuvaa, sielunhoitokäsityksiä sekä työlle asetettuja tavoitteita. Linnanmäen tutkimuksella ja omallani on liittymäkohtia etenkin vankilapappien työnkuvan ja osittain myös työn tavoitteiden suhteen. Vankilapappeja on tutkinut myös Jorma Uhtakari käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielmassaan, missä hän tarkastelee vankilapappien suhdetta perhetyöhön.⁴ Risto Rätty puolestaan on tehnyt pro gradu -tutkielmana haastattelututkimuksen vankilapappien pahuuskäsityksistä. Työssä hän tarkastelee pahuuden näkymistä vankilayhteisössä pappien näkökulmasta.⁵

Ammatillista identiteettiä tarkastelevista tutkimuksista lähimmäksi omaani tulee Elina Juntusen ja Minna Valtosen tutkimus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon oppilaitostyöntekijöiden identiteetistä. Juntunen ja Valtonen haastattelivat oppilaitostyöntekijöitä ja tarkastelivat näiden ammatillisen identiteetin rakentumista työkokemusten ja -ympäristön kautta. Tämän tutkimuksen aineistoa analysoidessani olen käyttänyt hyväkseni Juntusen ja Valtosen tapaa tarkastella ammatillista identiteettiä identiteetin neuvottelun tilojen kautta. Koska myös oppilaitostyöntekijöiden työympäristö poikkeaa huomattavasti seurakunnasta työympäristönä, on ollut luontevaa tarkastella vankilapappien ammatillisen identiteetin rakentumista samoista lähtökohdista katsottuna.⁶

Matti Sippo on tehnyt tutkimuksen sairaalasielunhoitajien ammatti-identiteetistä. Haastattelututkimuksessaan Sippo tarkastelee sairaalasielunhoitajien ammatti-identiteetin rakentumista sitoutumisen ja ryhmään kuulumisen käsitteiden ja

---

³ Linnanmäki 1994.

⁴ Uhtakari 2006.

⁵ Rätty 2005.

⁶ Juntunen & Valtonen 2013.

käsitysten kautta.⁷ Kari Ruotsalainen puolestaan tarkastelee haastattelututkimuksessaan *Auttajana yhteiskunnan leikkauspisteessä* kirkon perheneuvojien käsityksiä työstä sekä neuvojien ammatillista identiteettiä. Sipon ja Ruotsalaisen ammatilliseen identiteettiin liittyvät tutkimukset ovat tärkeitä oman tutkimukseni kannalta siksi, että heidän haastattelemansa työntekijät toimivat vankilapappien lailla kahden organisaation rajalla. Heidän työympäristönsä on sekulaari mutta ammattinsa kirkollinen. On kuitenkin otettava huomioon, että perheneuvojista kaikilla ei ole kirkon virkaan pätevöittävää tutkintoa.⁸

Allison M. Hicks on tutkinut yhdysvaltalaisen vankilapappien roolia ja ammatillista sosiaalistumista. Jody L. Sundt ja Francis T. Cullen puolestaan ovat tarkastelleet yhdysvaltalaisen vankilapappien rankaisuideologiaa suhteessa vankeihin. Sekä Hicksin, että Sundtin ja Cullenin tutkimukset keskittyvät lähinnä vertailemaan vankilapappien asennetta vankilan kuntouttavaa ja rankaisevaa puolta kohtaan ja päätyvät siihen, että pappien asennoituminen kuntouttavasta kohtaamisesta vankia kohden muuttuu vankilassa enemmän tai vähemmän rankaisevaksi asenteeksi.⁹ Näiden tutkijoiden artikkelit eivät niinkään keskity vankilapappien ammatilliseen identiteettiin.

Jeannine D. Romeril ja Roy M. Tribe selvittivät kyselyllään, mitkä työtehtävät kukin yhdysvaltalainen liitto- tai osavaltion vankilapappi näkee työssään tärkeimmiksi. Romerilin ja Triben mukaan tämä kysymys on oleellinen vankilapappien työskennellessä kaukana toisistaan ja tavatessaan toisiaan vain vähän. Tutkimuksessa pappeja pyydettiin valitsemaan tärkein työtehtävä seuraavista vaihtoehdoista: esimerkkinä toimiminen, tavoitettavissa oleminen, opettaminen, hallintotehtävät, neuvonanto, saarnaaminen, sielunhoito ja muu sekä määrittelemätön tehtävä. Vastauksista ilmeni, että vankilapapit katsoivat tärkeimmiksi työtehtävikseen esimerkkinä ja tavoitettavissa olemisen sekä sielunhoidon.¹⁰

---

⁷ Sippo 2000, 51.

⁸ Ruotsalainen 2002.

⁹ Hicks 2008. Sundt & Cullen 2002.

¹⁰ Romeril & Tribe 1995, 383–387.

2 Vankilapapit, sielunhoito ja ammatillinen identiteetti

2.1 Vankilat ja vankilapapit

Vankilat ja vangit

Rikosseuraamuslaitoksen internetsivujen mukaan Suomessa oli tammikuussa 2015 26 vankilaa. Suljettuja vankiloita näistä oli 15. Vankilat on jaettu Rikosseuraamusalueittain, ja nämä alueet ovat Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueet. Vankiloiden tehtävä on vastata ehdottomien vankeusrangaistuksien ja sakkojen muuntorangaistuksien täytäntöönpanosta. Lisäksi vankilat vastaavat yhdessä poliisin kanssa tutkintavankeuden toimeenpanosta.¹¹

Tämän päivän käsitteenä *vankila* tarkoittaa varsin eri asiaa, kuin ennen 1700- ja 1800 -lukujen vaihdetta. Tuhansia vuosia aiemminkin on ollut erilaisia tyrmiiä, joihin ihmisiä on suljettu. Sosiologisesta näkökulmasta tarkasteltuna nykyisiä vankiloita, jotka ymmärretään rikollisten käsittelyyn erikoistuneina laitoksina, on ollut vasta reilun 200 vuoden ajan. Matti Laineen mukaan nykyaikaisella vankilalla tarkoitetaan laitosta, jossa on tarkoitus käsitellä rikollisia massoina. Kyseessä on suljettu laitos, jossa tuomittuihin rikosten tekijöihin pyritään vaikuttamaan erityisin menetelmin.¹² Suomessa vankeutta on pyritty kehittämään enemmän uusintarikollisuutta ehkäiseväksi. Tavoitteena on ollut lisätä rankaisun täytäntöönpanemisen kuntouttavuutta pelkän valvonnan ja rankaisemisen sijaan.¹³ Vankeuslain mukaan vankeuden tarkoitus on vapauden menettäminen tai sen rajoittaminen. Vangin oikeuksia ja olosuhteita ei saa rajoittaa muutoin kuin on välttämätöntä rangaistuksen kannalta. Vankilan olojen on oltava mahdollisimman normaalin kaltaiset, ja vangin terveyttä ja toimintakykyä on tuettava. Vankeuslain mukaan vangilla on oltava mahdollisuus harjoittaa uskontoa ja tavata uskontokuntansa edustajia.¹⁴

Suomessa vuonna 2013 päivittäinen vankiluvun keskimäärä oli 3175, joista vankeusvankeja oli 2349, tutkintavankeja 578 ja sakkovankeja 48.¹⁵ Naisia vangeista oli vuonna 2013 kahdeksan prosenttia. Vuonna 2008 vankeusvankeudesta vapautuneista vangeista kolme viidestä sai viiden vuoden sisällä vapautumisestaan uuden vankeus- tai yhdyskuntaseuraamusrangaistuksen uudesta rikoksesta.¹⁶

---

¹¹ Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2013, 4.

¹² Laine 2014, 330–332.

¹³ Linderborg et al. 2012, 11.

¹⁴ Vankeuslaki 1. Osa, 1. luku, 3 §

¹⁵ Rikollisuustilanne 2013, 371.

¹⁶ Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2013, 8, 12.

Papit Suomen vankiloissa

Kirkossa on jo varhain kehittynyt näkemys kahdenlaisesta pappeudesta: kristittyjen yhteisestä pappeudesta sekä apostolien virkaan perustuvasta erityisestä pappeudesta. Yhtenäistä virkateologista näkemystä ei luterilaisessa kirkossa ole saatu hahmotettua, joskin papin viran välttämättömyydestä luterilaisessa kirkossa ollaan yksimielisiä. Pelastuminen tapahtuu Pyhän Hengen synnyttämän uskon kautta; Pyhä Henki vaikuttaa sanan ja sakramenttien kautta. Papin virka ei ole itsetarkoitus vaan sitä tarvitaan tuomaan sakramentit ihmisten ulottuville.¹⁷ Papin ensisijainen tehtävä on siis jakaa sakramenteja ja julistaa evankeliumia.¹⁸ Näin ollen myös luterilaisen käsityksen mukaan pappi toimii Jumalan ja ihmisen välissä.¹⁹ Kirkkolain mukaan pappisvirka on evankeliumin julistamiseksi ja sakramenttien jakamiseksi asetettu kirkon virka, johon kutsutaan ja vihitään.²⁰

Helsingin hiippakunnan emerituspiispa Eero Huovinen toteaa, että papin lopullinen työnantaja on aina Jumala ja Jumala on myös pappien ydinosasta. Jumala on se, joka papin kutsuu työhönsä. Pappi on toki myös kirkon edustaja, ja kirkon kautta Jumala toimii. Papin tehtävät ovat hyvin moninaiset.²¹ Pappisvirkaan hakeutumiseen liittyy sisäinen kutsumus, *vocatio interna* – jonkinlainen sellainen on oltava jokaisella. Kutsumusta ei voi itse itsessään aiheuttaa, vaan se tulee Jumalalta.²² Lisäksi papiksi vihkimiseen liittyy ulkoinen kutsu eli *vocatio externa*, jossa pappia on pyydetty toimittamaan virkaansa tiettyyn paikkaan. Papin virka on aina jotain varten. Papiksi ei vihitä ilman virkaa. Virkaan vihitään vain kerran, minkä jälkeen pappi pysyy pappina kuolemaansa saakka.²³ Kirkkojärjestyksen mukaan Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon papiksi vihittävän on oltava konfirmoitu kirkon jäsen, vaadittavan teologisen tutkinnon suorittanut ja muutoinkin pappisvirkaan soveltuva henkilö.²⁴

Maria Talolan tutkimuksen mukaan piispat odottavat papiksi hakeutuvilta kokemuksesta, halua sitoutua sekä henkilökohtaista vakaumusta. Pappis-

---

¹⁷ Ahonen 1981, 15, 24.

¹⁸ Niemelä 2004, 18.

¹⁹ Huovinen 2001, 17.

²⁰ Kirkkolaki 5. luku, 1 a §

²¹ Huovinen 2001, 13–15.

²² Huovinen 2001, 212–216.

²³ Huovinen 2001, 216–218.

²⁴ Kirkkojärjestys 5. luku 2 §

vihkimyksessä itse Kristus vihkii papin virkaan piispan toimiessa välittäjänä. Vihkimyksessä vihittävät vastaavat ulkoiseen kutsuun antamalla pappislupauksen.²⁵ Pappisviran luonteeseen kuuluu palveleminen ja hengellinen johtaminen. Seurakuntalaisille pappi on yhtä aikaa paimen ja palvelija. Papin tehtävinä seurakunnassa ovat jumalanpalvelusten ja sakramenttien toimittaminen, kirkollisten toimitusten hoitaminen, rippikouluopetus, sielunhoito ja rippi. Lähin esimies on yleensä kirkkoherra.²⁶

Tyypillisesti papit työskentelevät seurakunnissa, mutta heitä työskentelee myös monissa muissa yhteisöissä. Vuonna 1816 Suomessa määrättiin, että jokaisessa vankilassa on oltava sivutoiminen pappi ja vakinaiset virat perustettiin 1820-luvulla. Vuonna 1869 vankilasaarnaajat määrättiin tuomiokapitulin alaisiksi ja viran ulkonaista toimitusta koskevissa asioissa oman vankilansa alaisiksi. Vuonna 1886 vankilasaarnaajan tärkeimpänä tehtävänä korostettiin sielunhoitoa. Vankilasaarnaajien nimitys vaihdettiin vankilapastoriksi vuonna 1925. Tällöin määrättiin myös, että jokaisessa vankilassa tulee olla päätoiminen pappi ja jokaisessa varavankilassa sivutoiminen pappi. Samalla määriteltiin pappien pääasialliset työtehtävät vankiloissa ja papeista tuli johtokunnan jäseniä.²⁷

1960-luvulla vankilapappijärjestelmä oli voimakkaan kritiikin kohteena ja apulaispappien ja ylimääräisen pappien virkoja lakkautettiin. Vähennetyt virat herättivät Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, ja se toivoi, että vankilapappien toimenkuvasta vähennettäisiin muita tehtäviä niin, että papit voisivat keskittyä papillisiin tehtäviinsä. Vuonna 1969 arkkipiispa Martti Simojoki perusti työryhmän pohdimaan vankilapappien asemaa. Työryhmän jatkoksi syntyi vankilasielunhoidon toimikunta ja perustettiin kirkon kriminaalityön sihteerin virka. Samalla järjestettiin myös vankiladiakonien virkoja varavankiloihin. Vuonna 1977 Kirkko ja valtio -komitean mietinnössä esitettiin, että vankilasielunhoito siirrettäisiin seurakuntien toteuttamaksi. Tästä olivat kuitenkin eri mieltä sekä vankeinhoitolaitoksen ylijohdaja Karl Johan Lång sekä piispa Erkki Kansanaho. Molemmat olivat sitä mieltä, että vankilasielunhoito ei toteudu riittävällä tavalla, jos vankiloissa ei ole omia pappeja. Vankilasielunhoidon asema vahvistui 1970- ja 1980-lukujen taitteessa.²⁸ Nykyinen kirkkolaki toteaa pappien asettamisesta vankiloihin seuraavaa:

---

²⁵ Talola 2004, 57–59.

²⁶ Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010, 22.

²⁷ Tuominen 1984: 1-2.

²⁸ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 12–14.

Papin virkoja ja lehtorin virkoja voi lisäksi olla vankilassa ja muita erityisiä tarpeita varten. Viranhaltija on pappisviran ja tämän luvun 29 §:ssä tarkoitettujen lehtorin viran velvollisuuksien osalta tuomiokapitulien alainen.

Vankilaan tai muuhun laitokseen perustetun papin viran ja lehtorin viran täyttää tuomiokapituli julistettuaan viran haettavaksi ja saatuaan hakijoista lausunnon asianomaiselta viranomaiselta. Tuomiokapituli määrää tarvittaessa viran väliaikaisen hoitajan ja viransijaisen.²⁹

Tämän tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa syksyllä 2012 ja alkuvuodesta 2013, päätoimisia vankilapappeja oli 13, osa-aikaisia kaksi ja päätoimisia vankiladiakoneja kolme. Kaikki vankilapapit olivat tuolloin miehiä. Päätoimiset vankilapapit ovat työsuhteessa Rikosseuraamuslaitokseen ja kuuluvat vankilan henkilökuntaan. Pappisviran osalta vankilapapin esimiehenä toimii sen alueen piispa, johon vankila kuuluu.³⁰ Tällä hetkellä päätoiminen vankilapappi löytyy seuraavista suljetuista vankiloista: Helsingin, Hämeenlinnan, Jokelan, Keravan, Kuopion, Kylmäkosken, Oulun, Riihimäen, Sukevan, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila. Myös Mikkelin vankilassa on päätoimisen papin virka, mutta se on tällä hetkellä (21.11.2014) täyttämättä. Päätoiminen vankiladiakoni löytyy Satakunnan, Pelson ja Naarajärven vankiloista. Näin ollen Suomen suljetuissa vankiloissa on tällä hetkellä 12 päätoimista vankilapappia sekä yksi täyttämättä oleva vankilapapin virka.³¹ Vankilapapit ja vankiladiakonit ovat vankilasielunhoidon viranhaltijoita.³²

Rikosseuraamusviraston julkaisemassa mietinnössä *Oikeus uskontoon* tuodaan esiin mietinnön laatineen työryhmän näkemyksiä asioista, joita vankilapapilta vaaditaan työn hoitamiseen. Siinä painotetaan seurakuntatyön kokemusta, mikä johtaa kykyyn vastata itsenäisesti kirkollisesta perustyöstä vankilassa. Vankilapapin virka on rinnastettavissa vakinaiseen papin virkaan, joita ovat seurakunnissa kappalaisen ja kirkkoherran virat. Tämän pohjalla on taas oltava pastoraalitutkinto, mikä on suoritettava ennen mahdollisuutta hakea vakinaista virkaa. Mietinnössä käydään pohdintaa siitä, olisiko syytä vaatia myös vankilapapin virkaa hakevilta suoritettua pastoraalitutkintoa. Haasteena on kuitenkin se, että aina vankilapapin virkaan ei ole hakijoita, joilla olisi pastoraalitutkinto suoritettuna. Kappalaisen ja kirkkoherran virkaan rinnastettaessa vankilapapin viranhaltijalta odotetaan kykyä hoitaa itsenäisesti papin tehtäviä ja perusseurakunnallisia työtehtäviä ilman välitöntä kirkollisen esimiehen neuvontaa ja valvontaa. Tällöin viranhaltijalla on oltava

---

²⁹ Kirkkolaki 6. luku 8 §

³⁰ Puumala 2013, 5.

³¹ Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostitse Kirkkohallituksen kriminaalityönsihteeriltä Sami Puumalalta 19.11.2014.

³² Puumala 2013, 10.

riittävä kokemus seurakuntatyöstä sekä tietotaitoa kirkon rakenteesta ja sen herätysliikkeistä kyetäkseen hoitamaan vankilapapin työssä vaadittavia yhteyksiä eri kirkollisiin ja uskonnollisiin tahoihin. Tämä tietotaito vaaditaan, jotta pappi voi hoitaa laadukkaasti yhteyksiä kirkollisiin ja uskonnollisiin tahoihin. Papin on tunnettava näiden tahojen keskeiset piirteet voidakseen arvioida, millaiset yhteisöt ja tahot voivat toteuttaa uskonnollista toimintaa vankilassa. Toisaalta työskenteleminen ensin seurakunnassa vahvistaa myös ammatti-identiteettiä, jolloin papin on helpompi toimia vankilassa itsenäisenä kirkon työntekijänä ja sitä kautta luottaa kykyynsä vastata vankilan uskonnollisesta toiminnasta.³³

Vankilapapin päätoimiseen virkaan valittu pappi on veloitettu osallistumaan vankilasielunhoidon erikoistumiskoulutukseen, mikä toteutetaan kirkon toimesta. Koulutukseen osallistuminen tapahtuu työn ohessa työaikana. Pappien on myös haakeuduttava työnohjaukseen.³⁴ Marraskuussa 2012 perustettiin Suomen kirkon pappisliiton alaosasto *Vankilapapit*, joka otti kantaa Rikosseuraamuslaitoksen esitykseen vankilasielunhoidon siirtämisestä seurakuntien vastuulle. Vankilapapit kannattivat nykyistä järjestelmää.³⁵

Vankilapapin työnkuva

Vankilan virkamiehinä vankilapappien keskeinen tehtävä on huolehtia siitä, että vankien uskonnonvapaus ja oikeus uskonnon harjoittamiseen toteutuu. Vankilassa vankilapappi on uskonnollisten asioiden asiantuntija.³⁶ Toinen keskeinen vankilapapin perustehtävä on sielunhoito. Papilla on vankilassa myös vastuu hengellisen toiminnan järjestämisestä. Lisäksi vankilapapin olennaisiin tehtäviin kuuluu yhteydenpito eri seurakuntiin ja uskonnollisiin yhteisöihin vankien uskonnonharjoittamisen mahdollistamiseksi. Omaleimaista vankilan henkilökuntaan kuuluvana on papille täysi vaitiolovelvollisuus koskien rikkiin ja sielunhoitoon liittyviä asioita. Koska papilla on vankilassa myös muita erilaisia tehtäviä, on hänen tehtävä asiakkaalleen selväksi, milloin on kyse sielunhoidollisesta, vaitiolovelvollisuutta koskevasta tilanteesta ja milloin ei.³⁷

Oikeus uskuntoon -mietinnön mukaan vankilasielunhoito on osa vankilan kuntouttavaa tehtävää ja sielunhoito lähtee liikkeelle *holistisesta ihmiskäsityksestä*,

---

³³ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 15–16.

³⁴ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 16.

³⁵ Crux 5/2012, 13.

³⁶ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 6, 11.

³⁷ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 16–19.

jonka mukaan ihminen on fyysinen, sosiaalinen, psyykkinen ja hengellinen kokonaisuus. Mietinnössä sielunhoidosta puhutaan myös arvokuntoutuksena, jossa se tarjoaa uutta elämän sisältöä rikos- ja päihdeongelmien tilalle. Mietintö esittelee myös vankilasielunhoitajien (tässä tapauksessa vankilapappien) ydintehtävät ja muut tehtävät, joita papit hoitavat vankilakohtaisesti kuitenkin niin, että ydintehtävät ovat ensisijaisia, eikä niistä saa karsia. Vankilapapin ydintehtävät ovat uskonnonharjoittamisen mahdollistaminen, sielunhoito (myös muiden uskontojen edustajien sielunhoito tai sen organisoiminen), säännölliset jumalanpalvelukset ja hengelliset tilaisuudet sekä kirkollisista toimituksista vastaaminen, sakramenttien hoitaminen sekä uskonnollisesta kasvatuksesta vastaaminen. Ydintehtävien lisäksi mahdollisia tehtäviä ovat diakoninen työ yhdessä seurakuntien ja kristillisten järjestöjen kanssa sekä hengellisten tilaisuuksien järjestäminen yhteistyössä heidän kanssaan. Lisäksi papit kouluttavat vapaaehtoisia ja ohjaavat harjoittelijoita. Tehtäviä on myös perhe- ja parisuhdeneuvottelujen järjestäminen sekä perhetyöhön ja muihin kuntouttaviin työtehtäviin osallistuminen. Pappien tehtävä on myös edistää vankilasielunhoitoa, vankeinhoitoa ja ylläpitää kotimaista ja ulkomaista yhteistyötä.³⁸

Vankilapappien työn sisällöstä tarkempia lukuja kertoo Kirkkohallituksen teettämä selvitys vankilasielunhoidosta ja kirkollisesta vankilatyöstä 2011–2012. Itse olen ollut mukana avustamassa kyseisen selvityksen tekemisessä. Selvitystä tarkkailtaessa on huomioitava, että vastaajiin on kuulunut myös vankiladiakoneja ja osa-aikaisia vankilapappeja. Selvityksessä raportoidaan vankilasielunhoidon viranhaltijoiden näkemyksiä työnsä järjestämisestä ja sisällöstä. Selvityksen tarkoitus on ollut kartoittaa sitä, millainen on vankilasielunhoidon ja vankiloiden kirkollisen työn kokonaistilanne.³⁹ Selvityksessä kysyttiin erilaisten hoidettujen työtehtävien lukumääriä vuoden 2011 ajalta. Jumalanpalveluksia vankilapapit toimittivat keskimäärin 31 kertaa vuonna 2011, joskin hajonta oli suurta. Hartauksia kaikki selvitykseen vastanneet vankilasielunhoidon viranhaltijat pitivät keskimäärin 17 vuodessa. Kirkollisia toimituksia ja rippikouluja pidettiin muutamia vuodessa. Rippikoulut toteutettiin yksityisrippikouluina. Ennalta sovittuja sielunhoitokeskusteluja vankilasielunhoidon viranhaltijat pitivät keskimäärin 205 vuodessa ja ennalta sovimattomia sielunhoitokeskusteluja keskimäärin 139 vuodessa. Hajonta sielunhoitokeskustelujen määrissä oli huomattava, mutta toisaalta myös käsitys siitä, mikä on

---

³⁸ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 20.

³⁹ Puumala 2013, 4.

sielunhoidollinen keskustelu, voi vaihdella vastaajien henkilökohtaisten näkemysten mukaan. Päihdetyö, perhetyö ja erilaiset kasvuryhmät olivat yleisimpiä vankilasielunhoidon viranhaltijoille kuuluvista muista työtehtävistä. Lisäksi mainittiin työyhteisön hyväksi eri tavoin toimiminen sekä erilaisten tapahtumien järjestäminen. Selvitykseen osallistuneet totesivat, että muille työtehtäville ei kirkollisilta tehtäviltä tahdo jäädä aikaa.⁴⁰

Kysymys vankilapappien virkojen järjestämisestä

Tehdessäni vankilapappien haastatteluja pro gradu -tutkielmaani varten joulukuussa 2012 ja alkuvuodesta 2013 kävivät kirkko ja Rikosseuraamuslaitos keskustelua vankilapappien virkojen järjestämisestä. Säästämisspaineiden vuoksi Rikosseuraamuslaitos halusi selvittää, millä muulla tavoin vankiloiden uskonnonharjoittaminen voitaisiin toteuttaa. Asian ollessa esillä vankilapappien keskuudessa ja myös julkisuudessa tuli kysymys viroista esille myös haastatteluissa useaan otteeseen. Syksyllä 2012 Rikosseuraamuslaitos ilmoitti halunsa keskustella kirkon kanssa siitä, voitaisiinko vankilapappien virat siirtää kirkon huolehdittaviksi ja näin ollen kirkon palkattaviksi. Tätä kautta Rikosseuraamuslaitos tavoitteli miljoonan euron säästöjä.⁴¹ Keskustapuolueen 24 kansanedustajaa jättivät loppuvuodesta 2012 asiasta kirjallisen kysymyksen ja halusivat tietää oikeusministeri Anna-Maja Henriksonin näkökulman asiaan. Henrikson totesi, että sielunhoito vankiloissa on turvattava edelleen.⁴²

Toukokuussa 2013 Oulun evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän Rauhan tervehdys -lehden verkkolehti uutisoi, että Kirkko ja oikeusministeriö teettävät selvityksen siitä, miten jatkossa vankiloissa harjoitetaan uskonnollista toimintaa ja harjoitetaan uskontoa. Selvitys arvioi erilaisia malleja vankilasielunhoidon järjestämiseksi ja kysyy myös vankien mielipiteitä. Selvityksen on ollut määrä olla valmis syyskuussa 2014. Oletettavasti selvityksen on määrä johtaa sen ratkaisemiseen, säilyvätkö vankilapappien virat ja millä tavalla.⁴³ Tammikuussa 2015 ei ollut tietääkseni vielä julkaistua tietoa siitä, millainen selvitys on ja mihin toimenpiteisiin se mahdollisesti johtaa.

Vankilasielunhoidon selvityksessä kysyttiin myös vankiloiden johdon näkemyksiä vankilasielunhoidon järjestämisestä. Johdon enemmistö oli sitä mieltä, että

---

⁴⁰ Puumala 2013, 11–15.

⁴¹ Kotimaa 7.12.2014.

⁴² Henriksson: Pappien työmahdollisuudet vankiloissa turvattava 2012.

⁴³ Kolistaja 2013.

vankiloissa on oltava päätoiminen vankilasielunhoidon viran hoitaja. Kaikista 26 vastaajasta 16 oli tätä mieltä. Heistä kuusi piti nykyistä mallia hyvänä, ja loput katsoivat, että kirkon tulisi hoitaa pappien palkanmaksu ja kyseisen vankilan alueen hiippakunnan dekaani olisi papin esimies.⁴⁴

2.2 Sielunhoidon määritelmä

Jo vankilasielunhoidon viranhaltija -nimitys liittyy siihen, että vankilapappien työhön kuuluu oleellisesti sielunhoito. *Sielunhoito* on hyvin laaja käsite, ja se on määritelty eri aikoina ja eri kirkkokunnissa eri tavoin. Paavo Kettusen *Auttava kohtaminen I: sielunhoidon perusteet ja teologia* on tuorein suomalainen yleisesitys siitä, mitä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ymmärretään käsitteellä *sielunhoito*. Tämän vuoksi tarkastelen seuraavassa sielunhoitoa lähinnä Kettusen teoksen mukaan. Tavoitteena on, että vankilapappien sielunhoitotyötä voin tarkastella tässä tutkielmassa sen mukaisesti, miten sielunhoito kirkossa ymmärretään tällä hetkellä. Koska Kettusen esitys sielunhoidosta on saanut alkunsa kirkon keskushallinnon sairaalasielunhoidon toimikunnan asettaman työryhmän toimesta, katson sen olevan luotettava esitys sielunhoidosta tilanteessa, jossa halutaan tarkastella erityisesti sielunhoitoa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon määrittämänä toimintana ja käsitteenä.

On huomattava, että sielunhoito ei ole aina tarkoittanut sitä, minä se tänä päivänä ymmärretään. Esimerkiksi 1960-luvulla sielunhoito on ollut hyvin erilaista kuin nykyään. Sielunhoidon määritelmä heijastaa kulloistakin ympäristöä ja kulttuuria. Se tarkoittaa myös eri asioita eri kirkko- ja tunnuskuntien keskuudessa. Sielunhoito on ollut 1800- ja 1900-lukujen taitteeseen saakka ihmisten hengellistä ohjausta ja lähempään Jumalan tuntemukseen saattamista. Tähän päivään tultaessa se on saanut vaikutteita psykologiasta sekä psykoterapeuttisista suuntauksista ja tutkimuksista. Kettusen mukaan Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa harjoitettava sielunhoito tarkoittaa ihmisen psyykkistä ja hengellistä tukemista kristillisen uskon pohjalta. Siinä korostuu sielunhoidon tukeva luonne, ei niinkään esimerkiksi persoonallisuuteen vaikuttaminen. Sielunhoito on yksi kirkon työmuodoista, jonka yhteydessä voidaan käsitellä ihmisen hengellisiä tai psyykkisiä kysymyksiä tai molempia.⁴⁵

---

⁴⁴ Puumala 2013, 5–6.

⁴⁵ Kettunen 2013, 15–18.

Sielunhoidossa voidaan eritellä käsitteet yleinen ja erityinen sielunhoito. Yleisellä sielunhoidolla on tarkoitettu sitä kaikkea kirkollista työtä, jonka kautta ihmisistä huolehditaan. Erityinen sielunhoito taas on tarkoittanut yksityisiä sielunhoitokeskusteluja ja sielunhoitosuhteita. Myöhemmin erityinen sielunhoito on alettu hahmottamaan ennemmin sielunhoidon erityistyöalojen toteuttamana sielunhoitona kuten esimerkiksi vankila- tai sairaalasielunhoitona.⁴⁶

1800-luvun lopulta lähtien sielunhoidon käsite on tarkoittanut keerygmaattista sielunhoitoa eli se on keskittynyt olemaan Jumalan sanan julistamista yksityiselle ihmiselle. Sielunhoito on nähty alisteisena kirkon muulle julistustyölle. Vastakohtana keerygmaattiselle sielunhoidon suuntaukselle 1920- ja 1930-luvuilla kehittyi amerikkalainen sielunhoitoliike ja pastoraalipsykologia. Uuden näkemyksen mukaan sielunhoidon lähtökohta ei ollut enää saarnaaminen ja opettaminen vaan olennaisempaa oli kuunnella ja auttaa. Pastoraalipsykologisen näkökulman mukaan ihmisen psyykkistä ja hengellistä elämää on tarkasteltava erottamattomina. Keerygmaattisen sielunhoidon keskittyessä soveltamaan teoriaa ihmisen elämäntilanteeseen, uudessa sielunhoidon näkemyksessä korostettiin sielunhoitosuhteen vuorovaikutuksellisuutta. Euroopassa tämä uudenlainen käsitys sielunhoidosta levisi 1960-luvulla. Vaikka uusi amerikkalainen ja pastoraalipsykologinen sielunhoito onkin vallannut myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon näkemyksen sielunhoidosta, löytyy vielä keerygmaattisiakin otteita eritoten herätyskristillisyydestä vaikutteita saaneessa sielunhoidossa.⁴⁷ Kettusen esitys sielunhoidosta pohjaa pastoraalipsykologiseen näkemykseen sielunhoidosta.

Kettunen käyttää eteläafrikkalaisen professori de Jongh van Arkelin sielunhoidon tasojen mallia, jonka mukaan sielunhoidon perustana on ihmisten keskinäinen sielunhoito ja lähimmäisyys. Tämän käsityksen mukaan sielunhoitoa voivat toteuttaa kaikki, eivät vain viranhaltijat. Seuraava taso on paikallisseurakunnan pastoraalinen sielunhoitotyö, jota tietyt papit sekä diakonia- ja nuorisotyöntekijät tekevät. Tällöin taustalla on perussielunhoidollinen koulutus. Kolmannella tasolla on terapeuttisesti suuntautunut erityissielunhoito, joka tarkoittaa vankilassa, sairaalassa ja kirkon perheneuvonnassa toteutettavaa sielunhoitotyötä, jota usein tekee pappi. Tällä tasolla, johon myös vankilasielunhoito asettuu, on viranhoitajilla sielunhoidon erityiskoulutus ja joillain myös psykoterapeutin koulutus. Työssä korostuu erityisesti pastoraalipsykologian näkemykset. Neljättä tasoa voidaan nimittää

---

⁴⁶ Kettunen 2013, 18.

⁴⁷ Kettunen 2012, 266–267, 273. Kettunen 2013, 22–26, 32.

pastoraalipsykoterapiaksi, jossa käytetään sekä sielunhoidon että psykoterapian elementtejä. Tällaista sielunhoitotyötä voivat tehdä laillistetut psykoterapeutit.⁴⁸

On huomattavaa, että mitä ”ylemmälle” sielunhoidon tasolle tullaan, sitä suppeampi on asiakasjoukko. Paavo Kettunen käyttää sielunhoidon ”asiakkaasta” nimitystä *autettava*.⁴⁹ Tutkielmani analyysissä käytän vankilapappien autettavista ihmisistä selvyiden vuoksi pääosin nimitystä vanki, vaikka tämä nimitys onkin ihmisistä negatiivisesti leimaava. Koska vankilapappien seurakuntalaiset kuitenkin ovat pääosin vankeja, on luontevampaa ja selkeämpää kutsua autettavia ja kohdattavia ihmisiä vangeiksi.

Sielunhoito on kokonaisvaltaista monesta eri näkökulmasta. Se on kokonaisvaltaista sen suhteen, että sielunhoito voi olla keskustelemista, hiljaa olemista, laulamista tai esimerkiksi diakoniatyön kautta toteutettavaa taloudellista auttamista. Sitä voidaan toteuttaa kasvotusten, puhelimitse tai vaikka kirjeitse. Keskeistä on läsnäolo, vuorovaikutus ja huolenpito. Sielunhoidon kokonaisvaltaisuus näkyy myös siinä, miten autettava ihminen mielletään. Ihminen nähdään holistisena kokonaisuutena jolloin huomioon otetaan koko ihminen fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena ja uskonnollisena henkilönä. Auttaminen keskittyy senhetkiseen tilanteeseen.⁵⁰

2.3 Ammatillinen identiteetti

Käsite ammatillinen identiteetti

Pappina ja sielunhoitajana vankilassa olemista voidaan tarkastella ammatillisen identiteetin näkökulmasta. Ammatillinen identiteetti voidaan määritellä eri tavoin ja eri näkökulmien kautta. Arja Laakkosen mukaan ammatillinen kasvu on ammatillisen identiteetin kehittymistä. Tällöin asiaa käsitellään sosiologisesta näkökulmasta.⁵¹ Stenström puolestaan määrittää ammatillisen identiteetin tarkoittamaan sitä, että henkilö osaa ottaa ammatissaan vastuun työstään, sekä omaa riittävät taidot työnsä toteuttamiseen ja ymmärtää mahdolliset rajoitteensa. Ammatilliseen identiteettiin liittyy myös sitoutuminen ammatin arvoihin ja normeihin sekä halu ammatilliseen kasvuun.⁵² Valtonen tarkastelee ammatillisen identiteetin yhteyttä työyhteisön moraalijärjestelmään sitoutumisena, mikä liittyy oikean ja väärän erotteluun

---

⁴⁸ Kettunen 2013, 67–69.

⁴⁹ Kettunen 2012, 274–275.

⁵⁰ Kettunen 2013, 46–47.

⁵¹ Laakkonen 2004, 18.

⁵² Stenström 1993, 38.

yhteisössä. Usein yksilö joutuu sitoutumaan useisiin eri moraalijärjestelmiin ja valitsemaan eri tilanteissa eri järjestelmien välillä. Valtonen vertaa pohdinnassaan eri kirjoittajien näkemyksiä moraalijärjestelmiin sitoutumisesta.⁵³

Termit *ammatti-identiteetti* ja *ammattillinen identiteetti* voivat merkitä eri asioita. Ammatti-identiteetti voi tarkoittaa jonkin rajatun ammatin työidentiteettiin ja ammattiin sosiaalistumista kun taas ammatillinen identiteetti voidaan käsittää laajempänä kuvana ammatin harjoittajan tai työntekijän roolin omaksumisesta.⁵⁴ Näitä kahta voidaan kuitenkin käyttää toistensa synonyymeinä ja tässä tutkimuksessa käytän termiä ammatillinen identiteetti, vaikka ammatti-identiteetti -käsitteen käyttäminen voisi olla yhtä perusteltua. Elina Juntunen ja Minna Valtonen käyttävät näitä käsitteitä sekaisin tarkoittaen ilmeisesti niillä samaa asiaa artikkelissaan ”*Mitä pappi tekee täällä?*” *Kertomuksia kirkon oppilaitostyöntekijöiden identiteetistä*.⁵⁵ Näiden sanojen käyttämiseen synonyymeinä viittaisi ainakin Valtosen oma tutkimus *Kertomuksia kirkon työntekijäksi kasvamisesta*, jossa hän kertoo käyttävänsä ammatti-identiteettiä ja ammatillista identiteettiä tarkoittaen niillä samaa asiaa.⁵⁶

Juntunen ja Valtonen tarkastelevat artikkelissaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon oppilaitostyöntekijöiden käsityksiä itsestään ammatillisina toimijoina ja pohtivat sitä, miten oppilaitostyöntekijöiden ammatillinen identiteetti rakentuu.⁵⁷ He kertovat tarkastelevansa ammatillista identiteettiä osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä.⁵⁸ Persoonallisuuden näkökulmasta katsottuna identiteetti rakentuu yksilön määrittäessä itseään suhteessa toisiin vertailemalla yhtäläisyyksiä ja eroja, joita hän havaitsee. Sosiaalisen identiteetin näkökulmasta taas identiteettiä hahmotetaan vuorovaikutuksessa toisiin. Tarkka raja persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin välillä voi joskus jäädä teorian tasolle. Persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin erottelu ja kuvaus pohjaa Valtosen tarkastelemien eri kirjoittajien johdopäätöksiin.⁵⁹ Tässä tutkimuksessa ammatillista identiteettiä tarkastellaan Juntunen ja Valtosen mukaisesti osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä. Katson luontevaksi valita saman lähestymistavan kuin he. Valintaani tukee Valtosen tutkimuksen toteamus, että useissa tutkimuksissa on tyypillistä määritellä ammatillinen

---

⁵³ Valtonen 2009, 41–42.

⁵⁴ Stenström 1993, 31.

⁵⁵ Juntunen & Valtonen 2013.

⁵⁶ Valtonen 2009, 33.

⁵⁷ Juntunen & Valtonen 2013, 201.

⁵⁸ Juntunen & Valtonen 2013, 203.

⁵⁹ Valtonen 2009, 34.

identiteetti juuri osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä.⁶⁰ Myös Jokinen on päätyntyn samaan valintaan aikuisopettajan identiteettiä tutkiessaan.⁶¹

Ammatillinen identiteetti tarkoittaa siis sitä, miten henkilö käsittää itsensä ammatillisena toimijana osana elämänhistoriaansa. Tarkastellaan sitä, miten ihminen kyseisellä hetkellä hahmottaa itsensä suhteessa ammatillisuuteen ja työhön ja millaiseksi hän haluaa tulla. Ammatillinen identiteetti pitää siis sisällään ammatillisen toimijuuden. Käsitteeseen ammatillinen identiteetti liittyy myös ajatus siitä, mihin ihminen sitoutuu ammatissaan ja työssään ja mikä työssä on tärkeää ja luovuttamatonta. Käsitys minästä ja identiteetistä on muuttuva ja dynaaminen. Sitä pidetään neuvoteltavana tilana, jossa ammatillinen identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin, kokemuksiin ja tilanteisiin. Hahmotettaessa ammatillista identiteettiä osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä, vaihtelevat näiden kahden painoarvo identiteetin määrittelyssä ajankohdan ja ammatin mukaisesti. Eteläpelto ja Vähäsantanen toteavat, että ”Ammatillinen identiteetti neuvotellaan viime kädessä työyhteisöjen sosiokulttuurisissa konteksteissa, joissa identiteetit rakentuvat yksilöllisyyden osallisuuden myötä”. Eteläpellon ja Vähäsantasen ammatillisen identiteetin määrittely pohjaa eri tutkijoiden näkemyksiin.⁶²

Ammatillinen identiteetti rakentuu myös työkokemuksen kautta.⁶³ Se käsittää ajatuksen kyvystä hoitaa omaa ammattia, omata siihen riittävät taidot ja tiedostaa omat heikkoutensa. Ammatillinen identiteetti sisältää myös toiveet ja halut työn toteuttamisen suhteen. Kyse on myös sitoutumisesta ammatin mukaisiin arvoihin ja normeihin sekä ammatin mukaiseen rooliin asettumisesta. Tähän määritelmään ammatillisesta identiteetistä perustuu tutkimukseni tulkita vankilapappien ammatillisesta identiteetistä. Sen pohjana on Juntusen ja Valtosen tutkimus oppilaitostyöntekijöiden ammatillisesta identiteetistä ja käsitteen ammatillinen identiteetti sisällään pitämästä ammatillisesta toimijuudesta. He tarkastelevat ammatillista identiteettiä identiteetin rakentumisen tilojen kautta. Näitä seuraavassa esiteltäviä neuvottelun tiloja hyödynnän itse vankilapappien ammatillista identiteettiä tarkastellessani.

---

⁶⁰ Valtonen 2009, 34.

⁶¹ Jokinen 2002, 126.

⁶² Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26, 41–44.

⁶³ Juntunen & Valtonen 2013, 203.

Ammatillisen identiteetin rakentuminen neuvottelun tilojen kautta

Elina Juntusen ja Minna Valtosen tutkimuksessa kirkon oppilaitostyöntekijöiden ammatillisesta identiteetistä kiinnitetään huomiota siihen, että oppilaitostyöntekijä on usein Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappi, diakoni tai nuorisotyöntekijä, joka työskentelee poikkeuksellisessa tilassa siinä mielessä, että hänen työyhteisönsä ei ole pelkästään seurakunta vaan myös oppilaitos ja joidenkin kohdalla vain oppilaitos. Oppilaitoksessa seurakunnan työntekijä on usein ainoa virallinen kirkon edustaja. Tällöin ammatillinen identiteetti hahmottuu vahvasti sen mukaan, millaisen työyhteisön ja asiakaskunnan kanssa työntekijä on tekemisissä ja millainen on hänen näkemyksensä itsestään kirkon työntekijänä. Kirkon työntekijöiden työn sisältö on oppilaitoksissa usein sielunhoitopainotteista.⁶⁴ Kirkon oppilaitostyöntekijöille, sairaalasielunhoitajille, perheneuvojille, sotilaspapeille, vankilapapeille ja muille erityistyöalojen työntekijöille on usein yhteistä se, että he työskentelevät yksin kirkon edustajina niin sanotusti maallisissa konteksteissa. Sen vuoksi Juntusen ja Valtosen tutkimuksen lähestymistapa ammatilliseen identiteettiin ja erityisesti sen rakentumiseen on luonteva keino hahmottaa myös vankilapappien ammatillista identiteettiä, sen piirteitä ja sen rakentumista.

Ammatillisen identiteetin käsitettä määriteltäessä katsottiin ammatillisen identiteetin käsittävän ajatuksen ammatillisesta toimijuudesta ja ammatillisen identiteetin rakentuvan erilaisissa *neuvottelun tiloissa*. Juntunen ja Valtonen kertovat aineistonsa osoittaneen, että oppilaitostyöntekijöiden ammatillinen toimijuus (Juntunen ja Valtonen näyttävät käyttävän tätä jonkinlaisena synonyyminä ammatilliselle identiteetille) rakentuu erilaisissa *toimintaympäristöissä* eli äsken mainituissa neuvottelun tiloissa, joita toimintaympäristöt työntekijälle tarjoavat. Kyseisissä tiloissa ammatinharjoittaja *rakentaa ammatillista identiteettiä ja tulkitsee ja neuvottelee itsensä ympärystään*. Juntunen ja Valtonen jakavat nämä toimintaympäristöt neljään eri neuvottelun tilaan. Ensimmäinen on *sosiaalinen tila*, joka pitää sisällään työyhteisön, asiakkaat ja kaikki vuorovaikutustilanteet. Toisena tilana on *ammatillinen tila*, jossa tarkastellaan omaa ammattiosaamista, erityisesti hengellisen työn osaamista, sen arvoa ja merkitystä. Kolmas tila on *toiminnallinen tila*, mikä pitää sisällään oman työn tehtävät ja tavoitteet. Sen lisäksi, että toiminnallisessa tilassa ammatillinen identiteetti rakentuu työn fyysisille puitteille sekä selkeisiin työtehtäviin,

---

⁶⁴ Juntunen & Valtonen 2013, 202–203.

rakentuu se myös sosiaalisen ja ammatillisen tilan **kautta**. Näin ammatillisen identiteetin neuvottelun tilat ovat jossain määrin limittäisiä.⁶⁵

Neljäs tila on *spirituaalinen tila*, jossa on kyse spirituaalisesta asiantuntijuudesta sekä oman työn tarkoituksen ja merkityksen etsimisestä. Spirituaaliseen tilaan liittyvät myös työntekijän edustamat arvot yhteisössään.⁶⁶ Juntunen ja Valtonen rakensivat spirituaalisen neuvottelun tilan tarkasteltuaan ensin aineistosta löytyneitä sosiaalisen, toiminnallisen ja ammatillisen neuvottelun tiloja. Heidän mukaansa haastateltujen puheet esimerkiksi ilmapiiristä, katsomuksesta, seurakunnasta, kirkosta, toivosta, armosta, tasavertaisuudesta ja hengellisyydestä viittasivat spiritualiteettiin, joka läpäisee kaikki edellä mainitut neuvottelun tilat.⁶⁷

Terminä *spiritualiteetti* on muuttunut viimeisen 20 vuoden aikana. Aiemmin se viittasi uskonnollisuuteen, kun taas tänä päivänä se tarkoittaa enemmän jonkinlaista henkisyyttä. Nykyään yhä useampi näkee itsensä enemmän spirituaaliseksi kuin uskonnolliseksi. Martin Roverc ja Lucie Cocum korostavat, että nykyään spiritualiteetti ei ole erilaisten uskontojen summa vaan jonkinlainen ihmiselämän prosessi ja kehittyminen. Spiritualiteetti toimii jonkinlaisena elämässä eteenpäin vievänä voimana. Joillakin se on esimerkiksi Jumala, joillakin rakkaus, perhe tai luonto.⁶⁸ Roverc ja Cocum esittelevät spiritualiteetin holistisena ilmiönä, mikä johtaa katsomaan ihmistä kokonaisuutena ja monesta eri näkökulmasta.⁶⁹ Spiritualiteetti voidaan nähdä asiana, joka on jokaisessa ihmisessä riippumatta uskonnollisuudesta, uskonnosta tai uskonnottomuudesta. Sen kautta voidaan nähdä asioiden syvempiä merkityksiä. Tämä näkemys pohjautuu uskonnollista kokemusta tutkineen Alister Hardyn ajattelulle spiritualiteetistä, mitä David Hay ja Rebecca Nye selventävät.⁷⁰ Ammatillisen neuvottelun tilan kautta spiritualiteetti keskittyy *spirituaaliseen asiantuntijuuteen*, jossa työntekijä kykenee näkemään asiat syvemmällä tasolla ja löytää erilaisia merkityksiä. Tähän liittyy myös holistinen ihmiskäsitys. Sosiaalisen ja toiminnallisen tilan kautta spiritualiteetti voidaan nähdä työyhteisössä esimerkiksi eräänlaisena *vastapuheena* ihmisten arvottamiselle.⁷¹

---

⁶⁵ Juntunen & Valtonen 204–211.

⁶⁶ Juntunen & Valtonen 2013, 208–211.

⁶⁷ Juntunen & Valtonen 2013, 211.

⁶⁸ Rovers & Cocum 2010, 2-4.

⁶⁹ Rovers & Cocum 2010, 17.

⁷⁰ Hay & Nye 1998, 11.

⁷¹ Juntunen & Valtonen 2013, 211–212.

Juntusen ja Valtosen tutkimus on ainoa löytämäni tutkimus, jossa ammatillisen identiteetin rakentumista tarkasteltiin erityisten neuvottelun tilojen kautta. Heidän käyttämänsä tilat näyttävät rakentuvan muiden ammatillista identiteettiä tutkivien tutkimustulosten varaan. Esimerkiksi Eteläpelto ja Vähäsantanen toteavat identiteetin rakentuvan juuri neuvottelujen kautta.⁷² Katson, että Juntusen ja Valtosen nojatessa eri tutkimuksiin ammatillisesta identiteetistä, on luotettavaa lainata heidän esittämiään ammatillisen identiteetin neuvottelun tiloja myös oman aineiston analysoimisessa. Etenkin, kun olen myös itse perehtynyt Juntusen ja Valtosen tutkimuksen taustalla olevaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon päätoimisten vankilapappien ammatillisen identiteetin rakentumista, teologisia näkemyksiä työstään sekä ylipäättään sitä, mitä on olla pappina vankilassa. Tutkimukseni mielenkiinto on siinä, miten erityinen ja erikoinen ympäristö vankila vaikuttaa siihen, mitä papit vankilassa kokevat olevansa ja miten he hahmottavat asemansa työympäristössään. Tutkimus kietoutuu kolmeen näkökulmaan ja niiden mukaisesti tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) Mitä on olla pappina vankilassa?
- 2) Millaisen teologian pohjalta vankilapapit työskentelevät?
- 3) Miten vankilapappien ammatillinen identiteetti rakentuu?

Toinen ja kolmas tutkimuskysymys ovat siinä mielessä alisteisia ensimmäiselle, että teologia ja identiteetin rakentuminen vastaavat omalta osaltaan siihen, mitä on olla pappina vankilassa. Aihetta rajaan sillä, että tutkimus tulee käsittelemään vankilasielunhoidon viranhaltijoista vain päätoimisia pappeja, jolloin diakonit sekä osa-aikaiset papit ja diakonit rajataan tutkimuksen ulkopuolelle.

---

⁷² Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26, 41–44.

3.2 Tutkimusaineisto ja sen keruu

Aineistoni keruu toteutui kvalitatiivisin eli laadullisin menetelmin. Hirsjärvi ja Hurme toteavat, että tutkimusongelma määrää sen, käytetäänkö esimerkiksi kvalitatiivisia vai kvantitatiivisia menetelmiä. Heidän mukaansa kvalitatiiviset menetelmät antavat äänen tutkittaville ja heidän kokemuksilleen. Kvantitatiivinen tutkimus tarkastelee enemmän määrää ja laajuutta.⁷³ Toisaalta Alasuutarin mukaan ei voida tehdä niin radikaalia eroa kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen välillä. Monesti yhdessä tutkimuksessa voi olla molempia menetelmiä ja molemmissa on samankaltaisia periaatteita. Kvalitatiivisina tutkimusmenetelminä pidetään niitä, jotka ovat jotain muuta kuin kvantitatiivisia lomaketutkimuksia. Laadullinen tutkimus erotetaan kuitenkin Alasuutarin mukaan sillä, että siinä esimerkiksi haastatelluaineistoa ei pureta tilastoihin eikä sitä koodata strukturoidusti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa etsitään enemmän ikään kuin johtolankoja arvotuksen ratkaisemiseksi.⁷⁴ Oleellista on siis ilmiön laatu ja yksittäisetkin esiintymät. Ei niinkään kvantitatiivisen tutkimuksen mukainen määrien tarkkailu.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen vankilapappien henkilökohtaisia näkemyksiä heidän ammatillisen identiteettinsä rakentumisesta ja omista kokemuksista. Näin ollen on perusteltua käyttää kvalitatiivisia menetelmiä. Myös päätoimisten vankilapappien määrän vähyys (13 pappia) vahvistaa sitä, että on mielekkäämpää käyttää laadullisia menetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarpeen tai mahdollista aina kerätä niin suurta joukkoa haastateltavia, että heitä voitaisiin ryhmitellä erojen ja poikkeavuuksien perusteella, vaan pyrkimys on selvittää ja tulkita jokaisen haastateltavan henkilökohtaisia näkemyksiä.⁷⁵ Koska päätoimisia vankilapappeja oli tutkimushetkellä 13 ja haastattelin heistä 10 pappia, voidaan sanoa että tämä työ antaa kuvan koko vankilapappien joukosta. Tämä johtaa siihen, että tutkimuksessa kuvataan pappien kokemuksia eritellen myös yksittäisten henkilöiden näkökulmia. Tätä ei suuremmalla haastateltavien joukolla olisi perusteltua tehdä. Pyrkimyksenä on kuvailla koko vankilapappien joukon näkemystä siitä, mitä on olla pappina vankilassa.

Keräsin aineiston haastatteleamalla vankilapappeja. Tavoitteenani oli haastatella heitä kaikkia, mutta lopulta haastattelu saatiin sovittua ja toteutettua kymme-

---

⁷³ Hirsjärvi & Hurme 2009, 27.

⁷⁴ Alasuutari 1999, 31–33.

⁷⁵ Alasuutari 1999, 38–39.

nen papin kanssa. Aineistoni on kattava suurimman osan päätoimisista vankilapapeista osallistuttua tutkimukseen. Hirsjärvi ja Hurme katsovat haastattelun olevan perusteltua kun tarkastellaan haastateltavaa subjektina ja annetaan tälle vapaus tuoda esiin tärkeiksi katsomiaan asioita. Haastattelu on myös luonteva silloin, kun kyseessä on vähän tutkittu alue.⁷⁶ Oman aiheeni kannalta tämä on luontevaa, koska vankilapappien ammatillista identiteettiä ei Suomessa ole tutkittu lainkaan lukuun ottamatta muutamia pro gradu -tutkielmia, joissa aihetta on sivuttu. Haastattelun etu on myös siinä, että se tarjoaa tutkijalle aineistoa, jota voidaan tarkastella useista eri näkökulmista. Näin ei tarvitse ennakkoon olla määriteltynä kovin tiukasti sitä, minkälaisesta teoreettisesta viitekehystä käsin toimii. Äänitetyissä haastatteluisissa nauhalle myös kertyy kaikki haastattelutilanteessa sanottu, ei vain niitä vastauksia joihin haastattelijat on pyytänyt vastaamaan. Näin esille voi tulla jotain sellaista, mitä haastattelijat ei ole edes osannut etsiä.⁷⁷ Tämä etu tuli esiin tutkimuksessa haastateltavien ”eksyessä” puhumaan jostain muusta kuin kysytystä asiasta ja yhtäkkiä löytyikin jokin hyvin oleellinen asia, jota en ollut osannut edes kaivata.

Aineiston keruu ja haastattelut tapahtuivat pyytämällä haastateltaviksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vankilapappeja. Haastateltavaksi valikoituivat ne papit, jotka ovat vankilasielunhoidon päätoimisia viranhaltijoita. Näin sain esille sen näkökulman, mitä on toimia pappina juuri vankilassa, ei esimerkiksi muun työn ohella vain vankilassa vierailen. Suomen vankilasielunhoidon viranhaltijoissa on myös kolme diakoniaa, mutta heidät on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle sen vuoksi, etteivät he ole pappeja.

Lähetin päätoimisille vankilapapeille joulukuun 2012 alussa sähköpostin⁷⁸, joissa tiedustelin heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Tuossa sähköpostissa kerroin lyhyesti tutkimuksen aiheesta. Joulukuun 2012 puolella välissä lähetin vielä muistutusviestin niille papeille, joilta en ollut saanut vastausta. Kysyin Rikosseuraamuslaitokselta, tarvitaanko mahdollisesti erillinen tutkimuslupa vankilapappien haastattelemiseen. Vastauksena kerrottiin, että suullinen lupa vankiloiden johtajilta on riittävä. Näin ollen lähetin sähköpostia haastateltavien pappien työpaikkojen johdolle ja pyysin lupaa haastatteluun. Kaikki myönsivät luvan. Haastatteluista seitsemän toteutettiin vankilapappien työpaikoilla vankiloissa, joko pappien työhuoneissa tai vankilan muissa tiloissa. Yhtä pappia haastattelin hänen kotonaan ja kaksi

---

⁷⁶ Hirsjärvi & Hurme 2009, 35.

⁷⁷ Alasuutari 1999, 84–85.

⁷⁸ Liite 2.

pappia haastattelin Helsingin yliopistolla oppimiskeskus Aleksandrian ryhmätyötiloissa. Pyrkimyksenä oli löytää mahdollisimman rauhallinen haastattelutila, mikä toteutui hyvin.

Haastatteluissa käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Hirsjärvi ja Hurme toteavat teemahaastattelun tarkoittavan puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Nimityksen tälle tavalla haastatella antavat sen sisältämät teemat, jotka tutkija on aiheeseen perehtyessään määritellyt ja joista hän on tehnyt ennako-oletuksia. Teemahaastattelun etu on siinä, ettei se sido strukturoituihin kysymyksiin vaan antaa tilaa haastattelussa nouseville asioille. Teemojen määrittely auttaa kuitenkin tutustumaan kaikkien haastateltavien kanssa samoihin aihepiireihin.⁷⁹ Toisaalta Eskolan ja Suorannan mukaan puolistrukturoitu haastattelu ja teemahaastattelun ovat kaksi eri asiaa. Heidän mukaansa puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille haastatelluille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole. Teemahaastattelussa taas heidän mukaansa on kaikille samat teema-alueet, mutta tarkkoja kysymyksiä ei ole määritelty. Haastattelijalla on vain tukilista läpikäytävistä asioista.⁸⁰ Hirsjärven ja Hurmeen mukaan teemahaastattelu on puolistrukturoitu.⁸¹ Koska Hirsjärven ja Hurmeen näkemykset ovat tuoreemmat (vuodelta 2009), nojaan heihin ja totean käyttäväni teemahaastattelua, joka on sisällöltään puolistrukturoitu eli jokaisen haastateltavan kanssa käydään lävitse samat teemat. Teemojen alla on kirjattuna tutkijan tueksi huomioita asioista, joista täytyy muistaa keskustella. Keskustelu kuitenkin etenee vapaasti ja teema-alueilla voidaan liikkua niin, että teemoihin palataan tarvittaessa. Teemahaastattelu mahdollistaa sen, että haastateltava saa kertoa näkemyksiään vapaasti.⁸² Eskola ja Vastamäki korostavat teemahaastattelun keskustelevaa luonnetta, johon on syytä pyrkiä tiukan kysymys-vastaus-asettelun sijaan.⁸³ Myös Hirsjärven ja Hurmeen mukaan haastattelu on haastattelijan ja haastateltavan yhteistyötä.⁸⁴

Teemahaastattelurungon⁸⁵ rakensin tutkimuskysymysteni sekä niiden tietojen perusteella, mitä vankilasielunhoidosta olin saanut osallistuessani Kirkkohallituksessa vankilasielunhoidon tilanteen selvittämiseen. Haastattelun kolmeksi teema-

---

⁷⁹ Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48.

⁸⁰ Eskola & Suoranta 1998, 87.

⁸¹ Hirsjärvi & Hurme 2009, 48.

⁸² Grönfors 1982, 107.

⁸³ Eskola & Vastamäki 2010, 36.

⁸⁴ Hirsjärvi & Hurme 2009, 23.

⁸⁵ Liite 1.

alueeksi muodostuivat *suhde vankeihin, suhde vankilan henkilökuntaan ja vankilapapin identiteetti*. Teemojen alle keräsin asioita, joista olisi hyvä keskustella haastattelujen aikana.

Haastattelujen aluksi kerroin lyhyesti haastattelun kulusta: tulimme keskustelemaan pappien suhteesta vankeihin ja suhteesta vankilan henkilökuntaan sekä pappien omasta ammatillisesta identiteetistä. Kerroin myös siitä, että tutkijana olen ollut mukana tekemässä Kirkkohallituksen teettämää selvitystä, joka käsittelee vankilasielunhoitoa. Näin ollen olen jossain määrin tietoinen pappien työn sisällöstä. Pro gradu -tutkimusta ei kuitenkaan millään tavalla toteutettaisi yhteistyössä Kirkkohallituksen kanssa. Lisäksi kerroin, että haastattelu nauhoitetaan ja nauhat ovat vain tutkijan ja tutkimuksen ohjaajan kuultavissa, kuten nauhoista litteroitu aineistokin. Painotin myös, että papit osallistuvat tutkimukseen anonymeinä ja tutkimuksen raportoinnissa tulen tekemään kaikki mahdolliset toimenpiteet niin, etteivät papit ole tunnistettavissa tutkimuksesta. Tosin monen kanssa keskustelimme siitä, että pienenä joukkona vankilapapit saattavat tuntea toisiaan niin hyvin, että tutkijan voi olla vaikeaa häivyttää kaikkia tunnistetietoja. Toiveena oli, että tämä anonymiteetti antaisi haastateltaville rohkeutta kertoa mahdollisimman rehellisesti kokemuksistaan työstänsä vankilassa.

Koska tutkijan tehtävä on luoda haastattelulle otollinen ilmapiiri etenkin silloin, kun hän ei etukäteen tunne haastateltavaa, on suotavaa aloittaa haastattelu helppoilla ”lämmittelykysymyksillä”, joihin haastateltavan on mahdollisimman helppo vastata.⁸⁶ Tämän vuoksi pyysin haastattelujen aluksi pappeja kertomaan itsestään taustatietoja kuten syntymävuosi, pappisvihkimyksen ajankohta, vankilassa työn aloittaminen sekä syitä vankilaan hakeutumiseen ja vankilassa töissä viihtymiseen. Näiden kysymysten kautta oli helppo johdatella tutkittavat syvempiin kysymyksiin. Kaikkien haastateltavien kanssa käytiin lävitse samat teema-alueet, mutta niiden alla sisällöt vaihtelivat, joskaan eivät merkittävässä määrin. Haastattelukokemuksen kertyessä opin hiljalleen irrottautumaan teemahaastattelurungostani ja kuuntelemaan enemmän haastateltaviani sekä etsimään heidän puheistaan olennaisia asioita ja tarttua niihin. Kun joku haastateltavista toi puheessaan esiin uuden ja tärkeän asian, jota en ollut osannut edes ajatella, kysyin samasta asiasta seuraavilta haasta-

---

⁸⁶ Grönfors 1982, 107–108.

teltavilta. Ensimmäinen haastattelu oli niin sanottu harjoitushaastattelu, jonka litteroin välittömästi. Sen jälkeen tarkastelin vielä, onko haastattelurunkoani syytä muuttaa. Muutoksiin ei ollut tarvetta.

Haastatteluaineistoa kertyi nauhalle yhteensä noin 11 tuntia. Keskimäärin yksi haastattelu kesti 66 minuuttia, pisin haastattelu 93 minuuttia ja lyhyin 45 minuuttia. Litteroitua aineistoa kertyi 116 sivua (Times New Roman, fontti 11, riviväli 1). Litteroinnin tein sanatarkasti. En merkinnyt esimerkiksi äänen painoja, mutta oleellisilta tuntuneet huokaukset ja naurahdukset kirjoitin ylös.

3.3 Aineiston analyysi

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan laadullisen aineiston analyysitavat ovat moninaisia eikä niistä voida erottaa parempia tai huonompia.⁸⁷ Tutkimuskysymys ohjaa analyysitavan valintaa sen mukaan, mitä halutaan saada selville. Toisaalta vasta analyysivaiheessa voi tarkentua todellinen tutkimuskysymys. Analyysitapoja voidaan jakaa kahteen luokkaan, selittämiseen pyrkivään ja ymmärtämiseen pyrkivään. Jälkimmäinen on luonteenomainen laadulliselle tutkimukselle.⁸⁸

Tämän tutkimuksen aineiston analysoinnissa käytin metodina sisällönanalyysia. Sisällönanalyysiä voidaan pitää yksittäisenä menetelmänä tai erilaisten analyysikonaisuuksien teoreettisena kehyksenä. Tässä tutkimuksessa sillä tarkoitetaan induktiivista analyysiä, jolloin analysoitavaa aineistoa pyritään yleistämään.⁸⁹ Analyysillä voi olla vaihteleva suhde teoriaan. Näitä suhteita voidaan määritellä kolme erilaista: aineistolähtöinen, teoriasidonnainen tai teorialähtöinen tutkimus. Ensimmäisessä tavassa liikkeelle lähdetään aineistosta ja siitä nousevista asioista, jonka jälkeen vasta otetaan mukaan teoria. Viimeisessä taas liikkeelle lähdetään teoriasta ja se vaikuttaa aineiston keräämiseen. Teoriasidonnainen on näiden välimuoto, jossa ei ole varsinaista pääteoriaa vaan erilaisia teorioita, määritelmiä ja lähtökoh-
tia. Tämän tutkimuksen olen toteuttanut aineistolähtöisesti.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä pyritään välttämään kaikkia ennako-
ajatuksia tai oletuksia tutkittavasta aiheesta. Tätä seikkaa on kuitenkin kritisoitu, sillä on kyseenalaista, voiko tutkija tutkia kohdettaan ilman minkäänlaista teoretista tietämystä tai ilman taustaoletuksia. On kuitenkin oleellista, että tutkija tiedos-

---

⁸⁷ Hirsjärvi & Hurme 2009, 152–153.

⁸⁸ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 221–225.

⁸⁹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 95.

taa nämä aineistolähtöisen analyysin ongelmat tutkimuksen tekemisen aikana ja kykenee tunnistamaan ne.⁹⁰ Tässä tutkimuksessa on mahdollista ajatella, että tutkimusaineiston keräämisessä olen käyttänyt hyväkseni sen verran ennakkotietoja, että tutkimus on siltä osin teoriasidonnainen. Teemahaastattelurungon laatimisessa minulle on ollut hyötyä osallistumisesta Kirkkohallituksessa tehtävään selvitykseen vankilasielunhoidosta ja näin ollen jonkinlainen tietoisuus siitä, millaisia asioita vankilapappeuteen liittyy.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä määritellään ensin analyysiyksikkö. Tässä tutkimuksessa se on *ajatuskokonaisuus*. Analyysi lähtee liikkeelle jo aineistoa litteroidessa sekä sitä lukiessa ja kuunnellessa. Litteroidusta aineistosta poimitaan tutkimuskysymyksiin liittyviä ilmaisuja, jotka pelkistetään. Pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään, ja niistä muodostetaan alaluokkia. Alaluokat yhdistämällä saadaan yläluokkia ja niitä yhdistelemällä lopulta pääluokat.⁹¹ Omassa tutkimuksessani toteutin analyysin kahdessa osassa soveltaen edellä esiteltyä sisällönanalyysin mallia. Ensimmäisessä osassa luin litteroitua aineistoa lävitse ja kuuntelin haastattelunauhoja. Seuraavaksi poimin esille teemoja ja asioita, jotka toistuivat ja nousivat merkityksellisiksi haastatteluissa. Muodostin esille nousseiden teemojen ja asioiden pohjalta seuraavat otsikot:

- 1) Miksi papit ovat hakeutuneet vankilaan töihin ja miksi he siellä viihtyvät?
- 2) Millaista on olla pappina vankilassa töissä?
- 3) Miten papit kohtaavat vankeja ja millaiset ovat heidän teologiset tausta-ajatuksensa?

Tämän jälkeen tein jokaista otsikkoa varten oman taulukon joihin luokittelin aiheeseen sopivat ilmaisut ja pelkistin kunkin ilmaisun yksinkertaisempaan muotoon. Pohdin pelkistetyille ilmaisuille sopivan alaluokan ja kaikkien ilmaisujen saatua oman alaluokkansa, kokosin ne yläluokkiin. Ilmaisujen pelkistämisestä on esimerkki taulukossa 1.⁹² Lopulta kirjoitin analyysitekstin, joka jakautui kolmeen pääluokkaan äskeisten otsikoiden mukaan. Analyysitekstissä erittelin haastattelussa esiin nousseita asioita ja pohdin niiden merkityksiä.

---

⁹⁰ Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–96.

⁹¹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.

⁹² Taulukko 1.

TAULUKKO 1. Ilmaisujen pelkistäminen. Esimerkkinä yhden haastateltavan ilmaisu.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
Taas täällä vankilassa nii tilanne on ihan toisenlainen että täällä sielunhoito on tarjolla valtavat määrät ja se oli se mikä mua kiehto ja kiinnosti koska minusta se on ydin tehtävä papin työssä olla sielunhoitaja. H3	Papin työn ydin on sielunhoito.	Työn sisältö.

Analyysin toisessa vaiheessa luin läpi kirjoittamaani analyysitekstiä ja pyrin tiivistämään sitä voimakkaasti. Yritin poimia talteen kaikkein oleellisimmat asiat. Tässä apuvälineinä toimivat tutkimuskysymykseni, jotka olin ensimmäisen analyysivaiheen aikana todennut edelleen toimiviksi. Oleellisimmiksi asioiksi nousivat teologiset näkemykset työn taustalla, sielunhoito työtehtävänä sekä vankilaympäristössä työskenteleminen. Selvittääkseni sitä, miten nämä kolme teemaa ovat yhteydessä ammatilliseen identiteettiin, luin tutkimuksia jotka käsittelivät kirkon työntekijöiden ammatillista identiteettiä.

Juntusen ja Valtosen esittelemät ammatillisen identiteetin neuvottelun tilat tarjosivat minulle mahdollisuuden tarkastella vankilapappien kokemuksia työstään keskittyen identiteetin rakentumiseen. Valitsin heidän tapansa tarkastella ammatillisen identiteetin rakentumista, koska neuvottelun tilat tarjosivat mahdollisuuden löytää identiteetin ”rakennuspalikoita” työn **useilla** eri osa-alueilla. Vaihtoehtona olisi ollut esimerkiksi Sipon tapa tarkastella identiteettiä ryhmään sitoutumisen ja kuulumisen kautta, mutta mielestäni se oli liian suppea kehys ammatillisen identiteetin rakentumisen tarkasteluun tutkimuksessani. Näiden neuvottelun tilojen kautta tulkitsin analysoitua aineistoani vankilapappien näkemyksistä työstään ja pyrin löytämään Juntusen ja Valtosen esittämiä identiteetin neuvottelun tiloja joiden kautta voidaan hahmottaa vankilapappien ammatillisen identiteetin rakentumista. Tutkimukseni ollessa aineistolähtöinen tutkimus, on tämä kehys ammatillisen identiteetin rakentamisen hahmottamiseen löydetty aineiston ensimmäisen analysointivaiheen jälkeen ja toisessa analysointivaiheessa olen ryhtynyt tarkastelemaan analyysiäni näiden neuvottelun tilojen kautta.

Tutkimuksen tuloksia raportoidessani käytän termejä sosiaalisen, toiminnallisen, ammatillisen tai spirituaalisen neuvottelun tila tai pelkkä tila. Tällöin puhun juuri näistä esittelemistäni neuvottelun tiloista, joiden kautta henkilö rakentaa omaa ammatillista identiteettiään. Koska nämä neljä eri neuvottelun tilaa tulevat esiin pit-

kin tutkimuksen tuloslukuja (luvut 4, 5 ja 6), olen koostanut tilojen sisällään pitämistä asioista taulukon⁹³. Sen avulla on helpompi hahmottaa, mitä milläkin tilalla tarkoitetaan. Johtopäätös -luvussa kokoan näiden neuvottelun tilojen tarjoamat tulokset vankilapappien ammatillisen identiteetin rakentumisesta. Johtopäätös -luvusta löytyy myös taulukko⁹⁴, johon on tiivistetty neuvottelujen tilojen sisältö vankilapappien näkökulmasta. On huomioitava, että vaikka tässä tutkimuksessa käytyä ammatillisen identiteetin käsitteeseen liittyy sekä persoonallisen että sosiaalisen identiteetin liittymäkohdat, on tämä neuvottelun tilojen kautta tapahtuva ammatillisen identiteetin hahmottaminen keskittynyt suurimmaksi osaksi sosiaalisen identiteetin neuvottelun tilan tarkasteluun. Tämä on luontevaa, sillä identiteetin rakentumisen voidaan katsoa olevan pohjimmiltaan yksilön ja rakenteiden välisen suhteen vuoropuhelua.⁹⁵

TAULUKKO 2. Ammatillisen identiteetin rakentumisen neuvottelun tilat.

<p>Sosiaalisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työyhteisö - Asiakkaat - Vuorovaikutussuhteet - Jäsenyys eri työyhteisöissä - Oman aseman löytäminen - Ulkopuolisuuden kokemukset - Yhteisöön kuuluminen 	<p>Toiminnallisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työtehtävien kuvaus - Työn ydin - Yhteisöön vaikuttaminen - Työn tekemisen mahdollisuus - Papin edustama taho - Työn tavoitteet
<p>Ammatillisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käsitys omasta osaamisesta - Käsitys omasta hengellisestä osaamisesta - Kirkollinen ja hengellinen identiteetti - Hengellisen työn osaamisen asema vankilassa - Mielikuva kirkosta - Työn arvo ja merkitys - Erilaiset auttamisen muodot ja asiantuntijuus 	<p>Spirituaalisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oman työn tarkoituksen ja merkityksen etsiminen ja löytäminen - Havainnot työympäristön spiritualiteetista - Spirituaalinen asiantuntijuus - Holistinen ihmiskäsitys - Tiedollinen, teologinen ja monikulttuurinen osaaminen - Ihmisarvon esillä pitäminen - Vastakulttuurin luominen

Pappien työn teologisia tausta-ajatuksia analysoidessani esille nousivat toistuvasti teemat kristillisestä ihmiskuvasta, pahuudesta sekä rakkauden ja ristin teologiasta. Näkemykset olivat hyvin yksimielisiä ja tulosluvussa pyrinkin kuvaamaan esille nousseet työn teologiset tausta-ajatuksia ja pohdin niitä teoriakirjallisuuden valossa. Tämä siksi, että tutkimuksessa analyysi ei saa jäädä vain aineiston

⁹³ Taulukko 2.

⁹⁴ Taulukko 3.

⁹⁵ Vähäsantanen 2007, 157.

kuvailuksi, raportoinniksi ja yleistämiseksi, vaan sen on kytkeydyttävä teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin.⁹⁶

Työn sisältöä pohdittaessa esille nousi voimakkaasti sielunhoidon merkitys. Analyysissäni sielunhoidon pohdinta jakautui kolmeen yläluokkaan: motiivi työn tekemiselle, sielunhoidon luonteen kuvaaminen sekä sielunhoidon toteutuminen käytännön työssä. Haastattelujen tarjoamaa pohdintaa sielunhoidosta olen peilannut etenkin Kettusen esittämiin sielunhoidon perusteisiin ja menetelmiin.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tekemisen yhteydessä on aina pohdittava sen luotettavuutta ja pyrkiä välttämään virheitä analyysiä tehdessä.⁹⁷ Luotettavuus lähtee aineiston laadusta, jolloin aineiston keräämisessä on kiinnitettävä huomiota sen laatuun vaikuttaviin seikkoihin. Näitä ovat teemahaastattelussa haastattelurungon tekeminen sekä sen teemojen ja kysymyksien pohdinta. Tärkeä tekijä on myös haastattelijan perehtyminen haastatteluun aineistonkeruukeinona. Haastattelun lomassa haastattelijan tulee tarkkailla, tulevatko tarvittavat asiat käsitellyiksi. Haastattelutilanteessa tulee huolehtia haastattelun tallentamisessa käytettävän laitteiston toimivuudesta. Käytin varmuuden vuoksi haastatteluissa kahta nauhuria. Haastattelutilanteissa kulki mukana myös varapattereita nauhureihin. Haastattelujen tallentamisen kanssa ei ollut ongelmia. Ainoastaan litteroidessa joidenkin pappien kohdalla oli muutamia sanoja, joista en saanut selvää. Epäselvät sanat eivät kuitenkaan vaikuttaneet asian ymmärtämiseen. Haastattelun laadun kehittämiseksi on hyötyä haastattelupäiväkirjasta, johon voi merkitä esimerkiksi hankalat kysymyksenasettelut. Haastattelujen aikana kirjoitin teemahaastattelurunkoon ylös, jos jokin kysymys oli vaikuttanut hankalalta tai minulle heräsi lisäkysymyksiä.⁹⁸

Tässä tutkimuksessa aineiston laatuun vaikutti haastattelupaikan valinta, mihin en itse juuri voinut vaikuttaa matkustaessani haastateltavien työpaikoille. Aiemmissä pro gradu -tason tutkimuksissa on mainittu laatua heikentäväksi ongelmiksi esimerkiksi haastateltavan työhuoneessa vierailevat työtoverit tai puhelimen soiminen. Kaikkiin haastatteluihin löytyi rauhalliset haastattelutilat, joissa ei ollut muita ihmisiä. Joissakin haastatteluissa haastateltavan puhelin soi tai haastattelutilassa kävi joku. Yksi haastateltava joutui poistumaan haastattelupaikalta hetkeksi. Nämä häiriöt eivät kuitenkaan vaikuttaneet haastattelun kulkuun. Haastattelun edetessä

---

⁹⁶ Eskola 2010, 197.

⁹⁷ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 231.

⁹⁸ Hirsjärvi & Hurme 2009, 184–185.

tarkkailtiin haastattelurunkoa ja merkittiin tarvittavat asiat käsitellyiksi ja otettiin esille ne, joita ei ollut käsitelty.⁹⁹ Haastatteluiden laatua nosti se, että haastatellut papit kertoivat näkemyksistään selkeästi ja avoimesti.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkija tutkimusta raportoidessaan kuvaa tarkasti tutkimuksen kulkua. Myös esimerkiksi haastatteluotteiden lainaaminen tutkimuksessa lisää luotettavuutta.¹⁰⁰ Otteita on tutkimuksessani käytetty runsaasti. Olen muokannut otteita selkeyttämällä lauserakenteita välttäen kuitenkin muuttamasta asiasisältöä. Olen myös poistanut tiheästi toistuvia ilmaisuja kuten esimerkiksi ”niinkun” -lausahduksia. Haastatteluotteisiin on merkitty haastateltavan numero (H1–H10), jotta on mahdollista huomata, että näkemyksiä on lainattu eri haastateltavilta. Luotettavuutta lisää myös se, että tutkimuksen kulku on ollut avoimesti muiden tarkasteltavissa. Tutkimuksen kulkua on tarkasteltu yliopistolla tutkielmaseminaarissa ja keskusteluissa tutkimuksen ohjaajan kanssa. Tutkimuksen kulku tuodaan näkyväksi myös aineiston analyysin kuvaamisena.

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa nousevat esille luotettavuuden mittarit, erityisesti käsitteet reliaabelius ja validius. Nämä termit on perinteisesti liitetty kvantitatiiviseen tutkimukseen, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa ne ovat saaneet hieman vaihtelevia merkityksiä. Pääsääntöisesti reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta ja validiudella mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on tarkoitus mitata.¹⁰¹ Reliaabeliutta ja validiutta on kritisoitu siitä, etteivät ne ota huomioon, että esimerkiksi haastattelututkimuksessa haastateltavan elämäntilanne voi vaikuttaa vastauksiin: jos haastattelu toistettaisiin, voisivat vastaukset olla erilaisia erilaisissa elämäntilanteissa.¹⁰² Tämä on oman työni kohdalla olennaista, sillä haastatteluhetkellä vankilapappien viroista käytiin kirkon ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä keskusteluja ja on oletettavaa, että ne ovat vaikuttaneet vankilapappien ajatteluun ja sitä myötä jossain määrin myös haastattelujen sisältöön. Silvermanin mukaan tutkimuksen reliabiliteettiä voidaan lisätä tekemällä tutkimusprosessista mahdollisimman läpinäkyvä tuoden esiin kaikki tutkimuksen

---

⁹⁹ Hirsjärvi & Hurme 2009, 184–185.

¹⁰⁰ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 232.

¹⁰¹ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 231–233.

¹⁰² Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.

vaiheet ja menet. ¹⁰³ Tutkimus on validi Grönforsin mukaan silloin, kun tutkimushavainto kuvaa tutkimuskohteen juuri sellaisena kuin se on. ¹⁰⁴ Laadullisessa haastattelututkimuksessa tässä on haasteensa, sillä tutkijan on mahdotonta ymmärtää täysin, mitä haastateltava tarkoittaa. Tässä tutkimuksessa on haastatteluiden aikana pyritty kyselemällä ja tarkistamalla tarkastamaan tutkittavilta, onko haastattelija ymmärtänyt heidän sanottavansa oikein.

Tutkimuksen laatuun liittyy tutkimuksen eettisyys ja eettinen kestävyys. Laadullinen tutkimus ei ole laadukas, jos siinä ei ole otettu huomioon tutkimuseettisiä kysymyksiä. Yksi eettisyyden kysymys on tutkimusaiheen valinta. Kenen toimesta ja kenen ehdoilla tutkimus tehdään? ¹⁰⁵ Haastateltaville pyrittiin korostamaan, että vaikka tämä tutkimus onkin saanut innoitteensa Kirkkohallituksen teettämästä selvityksestä, se ei ole mitenkään kytköksissä Kirkkohallitukseen. Mahdollisen kytköksen salaaminen olisi ollut vakava tutkimuseettinen ongelma. Tuomalla esiin sen, että tutkimus toteutetaan tutkimuksen itsensä ja tutkijan kiinnostuksen vuoksi, tuli mahdolliseksi luoda luottamuksellinen ilmapiiri haastateltavien kanssa.

Yksi tärkeä tutkimuseettinen kysymys liittyy tutkittavien suojaan. Heidän on tiedettävä, mistä tutkimuksessa on kyse, heidän on osallistuttava vapaaehtoisesti ja heidän kertomansa asiat on käsiteltävä luottamuksellisesti. Lisäksi tutkittavien täytyy saada olla tutkimuksessa anonyymejä. ¹⁰⁶ Nämä kaikki seikat otettiin huomioon tutkimusta tehdessä, ja niistä informoitiin ja haastattelukutsussa. ¹⁰⁷ Haasteellisin kysymys tutkimuksen raportoinnissa on ollut tutkittavien anonymiteetti. Tutkittavien kertomia asioita ja suoria haastatteluotteita on muokattu niin, että kaikki mahdollinen tunnistettavuus on raportista poistettu (esimerkiksi paikka- tai murreilmaisut). Ongelmana on kuitenkin tutkittavien pieni joukko. On oletettavaa, että he tuntevat toisensa siinä määrin, että kykenevät mahdollisesti tunnistamaan toisiaan pienissä määrin. Haastatteluissa läpikäytyt ja tutkimuksessa raportoidut asiat ovat kuitenkin sen laatuaisia, ettei mahdollisesta tunnistamisesta pitäisi koitua tutkittavalle haittaa.

---

¹⁰³ Silverman 2006, 282.

¹⁰⁴ Grönfors 1982, 174.

¹⁰⁵ Tuomi & Sarajärvi 2009, 127–129.

¹⁰⁶ Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.

¹⁰⁷ Liite 2.

4 Teologia vankilapappien työn taustalla

4.1 ”Mä oon tekemisissä täällä ihmisten kanssa”

Tutkimukseni analyysissä nousee vahvasti esille se, millaisilla tausta-ajatuksilla ja teologisilla näkemyksillä vankilapapit tekevät työtään. Pappien työn taustalla on näkemys siitä, keitä vangit ovat ja sitä kautta näkemys siitä, mikä on ihminen. Pohdittaessa ihmisyyden olemusta käytetään usein käsitettä ihmiskäsitys. *Ihmiskäsitys* sanana tarkoittaa yleiskielessä ihmisen perusasennoitumista toiseen ihmiseen, mikä sitten vaikuttaa ihmissuhteisiin. Tässä asennoitumisessa on erilaisia vaikuttimia kuten kulttuurit, uskomukset ja tieteellinen tieto ihmisestä.¹⁰⁸ Koska ihmiskäsitys vaikuttaa siihen, miten toiseen ihmiseen suhtaudutaan, on oleellista tarkkailla vankilapappien näkemyksiä ihmisestä ja vangista silloin kun tarkastellaan pappien asennoitumista työhönsä ja sitä, miten papit kohtaavat vankeja.

Kun haastatteluissa kysyttiin papeilta, keitä vangit ovat, suurin osa haastatteluista lähti pohtimaan näitä ihmiskäsitykseen liittyviä kysymyksiä. Karkeasti jaoteltuna pohdinnat keskittyivät joko teologiseen näkemykseen vangeista tai yhteiskunnalliseen näkemykseen siitä, millaiset ihmiset tekevät rikoksia, joista tuomitaan vankeusrangaistukseen. Painopiste keskittyi kuitenkin siihen, miten kristillisen ihmiskäsityksen kautta hahmotetaan vangin olemusta. Moni totesi hyvin nopeasti, että vangit ovat ihmisiä, ja kertoi sitten syvemmin näkemyksistään:

Oikeestaan niinku kaikki on sanottu siinä että vangit on ihmisiä. --- Mä en niinku halua sortua siihen leimaamiseen että tota vangit ovat jotakin kauheita tai että he ovat rosvoja. --- Mä oon tekemisissä täällä ihmisten kanssa. Toiset on vankeja, toiset on vartijoita. H9

Kuten edellisestä huomaa, papit tunnistavat sen, että ihmisille on tyypillistä ajatella vankien olevan jollain tavalla pahempia ja alempiarvoisia ihmisiä kuin muut ihmiset. Leimaaminen johtaa usein siihen, että vankeja kohdellaan eriarvoisesti. Unto Matinlompolon mukaan ihmisellä on tarve asettaa paha aina itsensä ulkopuolelle ja tarpeeksi kauas, mutta kuitenkin näkyville.¹⁰⁹ Haastatteluissa tulee esiin pappien tarve korostaa, ettei kukaan ole pelkästään paha. Pappien puheista kuuluu läpi voimakas tarve pitää esillä toisenlaista käsitystä ihmisestä sekä tuoda tätä käsitystä esiin niin vankeja kuin henkilökuntaakin kohdatessa. Moni korostaa sitä, että samalla lailla kaikki ovat ihmisiä: vangit, papit ja vartijat. Se on myös heidän lähtökohtansa omaan työskentelyyn ja kohtaamiseen. Johanna Hurtigin ja Merja Laitisen mukaan auttajan on välttämätöntä tunnistaa myös oma pahuutensa voidakseen pitää

¹⁰⁸ Rauhala 2005, 18.

¹⁰⁹ Matinlompola 2002, 18.

yllä ajatusta ihmisyydestä, joka koskettaa niin auttajaa kuin autettavaakin.¹¹⁰ Auttamistyössä on tunnistettava omat asenteensa. Tarve vaikuttaa vankien ja työyhteisön näkemyksiin ja asenteisiin ihmistä kohtaan on yksi osa ammatillisen identiteetin hahmottamista toiminnallisen tilan kautta. Se, että pappi uskaltaa jossain määrin yrittää vaikuttaa muiden ajatteluun, kertoo siitä, että hän kokee olevansa osa yhteisöä ja että hänen olemisellaan vankilassa on merkitystä. Tämä puolestaan johtaa ammatillisen identiteetin rakentumiseen ja vahvistumiseen.

Tarkasteltaessa ihmiskäsitystä lähemmin, suurin osa papeista tarttui vangin määritelmään teologian näkökulmasta:

Kyllä se mun mielestä niinkun ensimmäinen lähtökohta tulee ihan luomisen teologian pohjalta, eli tämä tämmönen ihmisen ihmisarvo riippumatta siitä missä ihminen on ja mitä hän on tehnyt. Niin se, että Jumalan luomistyö ei oo hukkaan mennä kenenkään kohdalla, vaikka ihminen olis missä. Ja silloin se tuota kirkko on läsnä myös vankeudessa että tää on mun mielestä niinkun se peruslähtökohta. H7

Teologinen määritelmä vangista ja samalla ihmisestä tiivistyi luomisen teologiaan. Papit korostivat sitä, kuinka jokainen ihminen, oli hän kristitty tai ei, on Jumalan luoma ja luotu Jumalan kuvaksi. Syntiinlankeemuksesta huolimatta ihminen myös pysyy Jumalan kuvana. Tämä näkemys ihmisestä johtaa ajatukseen siitä, että vanki ei ole yhtään enemmän tai vähemmän ihminen kuin kuka tahansa muukaan. Luomisen teologia liittyy myös näkemykseen siitä, miksi kirkko tekee työtään vankilassa. Kirkon on oltava aina siellä, missä ihminen on. Mielenkiintoista olisi tietää, missä on taustat vahvasti edustetulle luomisen teologian ajatukselle. Tästä näkökulmasta puhuu moni haastatelluista papeista, kun puhutaan siitä, keitä vangit ovat. Saattaa olla, että luomisen teologia on ollut erityisenä puheenaiheena vankilapapin erikoistumiskoulutuksessa. Koulutuksen merkitys ajattelussa ei selvinnyt haastatteluissa.

Hans Schwarz toteaa teologista antropologiaa käsittelevässä kirjassaan *The human being, A theological anthropology* Jumalan luoneen kaiken ja todennut kaiken luomansa olevan hyvää. Näin ollen ihminen ei voi määrittää, että jokin luotu olisi parempaa kuin toinen. Martti Lindqvist puolestaan nostaa esiin artikkelissaan *Kristillinen ihmiskäsitys* ensimmäisen Mooseksen kirjan kertomuksen¹¹¹ ihmisen luomisesta. Tässä luomiskertomuksessa todetaan Jumalan luoneen ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi. Näin ihmiskuva sitoutuu Vanhan Testamentin luomisen teologiaan. Jumalan luomana ihminen on myös asetettu vastuuseen kaikesta

---

¹¹⁰ Hurtig & Laitinen 2002, 197.

¹¹¹ 1. Moos. 1:27

luodusta. Koska Jumala näkee kaiken luomansa hyvänä, on myös ihmisen nähtävä koko luomakunta hyvänä ja kohdeltava sitä sen mukaisesti. Jumalan osoittama rakkaus ihmistä kohtaan määrittelee sen, kuinka ihmisen tulee kohdella toisia. Ihmisen tehtävä on siis palvella toista ihmistä arvostaen Jumalan luomistyötä, eikä alistaa tätä oman tahtonsa alle. Ihminen on Jumalan yhteyteen kutsuttu, ja häneen kuuluu sekä vapaus että vastuu.¹¹² Sen lisäksi, että ihminen on Jumalan kuva, on koko ihmiskunta yksi. Näin ihmisten väliset erot eivät aseta heitä millään tavoin arvojärjestykseen. Synti vaikuttaa ihmisen toimintaan, mutta syntiin langenneenakin ihminen on Jumalan kuva, muuten hän ei olisi ihminen.¹¹³ Toisin kuin Jumala, ihminen on kärsivä ja rajallinen eikä kykene pelastamaan itseään¹¹⁴

Edellä kuvattu teologinen ihmiskäsitys tulee vahvasti esiin pappien puhuessa vangeista ja työotteestaan. Kaiken heidän työnsä ja toimintansa lähtökohtana tuntuu olevan ihmisen kohtaaminen siitä näkökulmasta, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja samanarvoiseksi toisen kanssa. Eräs pappi toteaa, että koska jokainen ihminen nähdään tasavertaisena ja arvokkaana, on jokaista myös kohdeltava ihmisarvonsa mukaisesti. Tähän ihmisen kunnioittamiseen Jumalan kuvana liittyy spirituaalinen tila, jossa pappi voi ammattinsa puolesta tuoda ympärilleen eräänlaista vastapuhetta ihmisten arvottamiselle korostamalla armollisuutta.

Papin tehtävä on niinkun todellaki niin tiukasti ja luovuttamatta pitää kiinni siitä, että jokaisella ihmisellä on ihmisarvo, ja ennen kaikkea riippumatta siitä millainen se on. Onks se onnistunu vai epäonnistunu. H9

Luomisen teologiasta tuleva ihmiskäsitys ja ihmisen kunnioittaminen on vankilapapeille tyypillinen lähtökohta. Eräs papeista tosin myös pohti, olisiko luomisen teologiaan liittyvä ihmiskäsitys ja näkemys vangista myös papin suojautumiskeino. Hän tarkensi ajatustaan seuraavasti:

Se voi ehkä suojata sitä nimenomaan sitä tunnemyrskyä, tai sellasta mitä ehkä sitten nimenomaan että jos mä lähtisin nimenomaan kohtaamaan vankeja enemmän vain sen rikoksien kautta varsinkin väkivaltarikoksista ja ehkä seksuaalirikollisista lähtien, niin silloin ikään ku se näkökulma meni siihen juuri. Sen rikoksen taustalta sitten tulee jo itellä niitä defenssejä vastaan ja ehkä jotain muutakin tai sellasta että se vois muuttaa sitä omaa kuviotani. H10

Luomisen teologian ihmiskäsityksen näkemyksen taustalle saattaa siis nousta ajatus siitä, millä tavalla vankien kohtaaminen voi pappiin vaikuttaa ja millaisia tunteita kohtaamiset voivat herättää. Mielenkiintoista olisi ollut pohtia muidenkin pappien kanssa sitä, miten heidän määrittelemänsä ihmiskuva mahdollisesti auttaa heitä

---

¹¹² Schwarz 2013, 24. Lindqvist 1997, 33–34.

¹¹³ Pihkala 1992, 134, 148–149.

¹¹⁴ Lindqvist 1997, 34.

työn tekemisessä ja toimiiko se mahdollisesti myös jonkinlaisena suojaimekani-
mina kohdattaessa raskaita rikoksia tehneitä vankeja. Matinlompolo toteaa, että ih-
mistyössä on vallalla eräänlainen ”trendi” nähdä yksilöissä vain näiden myönteisiä
puolia. Hän kuitenkin korostaa, että paha ja väärin tekemistä ei voida käsitellä, jos
ei myönnetä sen olemassa oloa.¹¹⁵ Martti Lindqvistin mukaan ihmiset, jotka työk-
seen ovat tekemisissä pahuuteen liittyvien kysymysten kanssa, pyrkivät välttele-
mään pahuuden suoraa kohtaamista ja ovat taipuvaisia etsimään psykologisia seli-
tyksiä asioille, jottei niitä tarvitsisi suoraan kohdata.¹¹⁶ Avoimeksi kysymykseksi
jääkin, saako vanki tulla papin eteen rikollisena, pahana ja väärin tehneenä vai ha-
lutaanko tätä puolta kieltää tai pehmentää kristillisen ihmiskuvan kautta?

Haastatteluissa nousee esiin luomisen teologian ja kristillisen ihmiskäsityk-
sen merkitys oman työn, sielunhoidon ja kohtaamisen taustalla. Se näyttää olevan
ikään kuin peruspilari vankilassa tehtävälle papintyölle. Luomisen teologiaan ja ih-
miskäsitykseen liittyvät pappien puheissa oleellisesti myös käsitykset pahuudesta
ja syntisyydestä sekä siitä, onko vanki pahempi ihminen kuin esimerkiksi pappi.
Seuraavassa tarkastellaan haastateltujen pappien esiin tuomia ajatuksia vangeista ja
pahuudesta.

4.2 Näkemys pahuudesta osana kristillistä ihmiskuvaa

Haastatelluista puolet pohti oma-aloitteisesti pahuuden kysymyksiä kuvaillessaan,
mikä on vanki ja sitä, millaisella teologialla ja kohtaavat vankeja. Philip Zimbardon
mukaan pahuus tarkoittaa sosiaalipsykologisesta näkökulmasta tarkasteltuna tahal-
lista käyttäytymistä, joka aiheuttaa tavalla tai toisella vahinkoa ja kärsimystä toi-
selle. Ihminen toimii väärin, vaikka on tietoinen siitä, mikä olisi oikein. Ihmisellä
on taipumus ajatella itsensä aina jollain tavalla erityiseksi ja ajatella, ettei pahuus
koske häntä. Paha on muissa oleva ominaisuus. Zimbardon mukaan pahuus on kui-
tenkin kaikissa ihmisissä. Voidaan ajatella, että jokainen on kykeneväinen pahaan
ja oppimaan pahaksi, olivat omat lähtökohdat elämään mitkä tahansa.¹¹⁷ Zimbardon
kanssa samaa mieltä ovat myös haastatellut papit, joskin pahuudesta puhuttaessa on
syytä huomata, että haastatellut papit tuntuvat käyttävän käsitteitä pahuus ja synti-
syys synonyymeinä.

--- siis minä en missään tapauksessa kristillisen ihmiskäsityksen mukaisesti ajattele, että pa-
huus on jossain minusta pois päin vaan se on minussakin se syntisyys. Pahuus on minussa ja
kaikissa muissakin ihmisissä. Että ehkä sitte se rikollinen tai vangiksi joutunu ja vankeuteen

---

¹¹⁵ Matinlompolo 2002, 19.

¹¹⁶ Lindqvist 2002, 168.

¹¹⁷ Zimbardo 2007, 6-8.

joutunu niin hän on sitten vaan tehny sellasia rikoksia mistä on jääny kiinni. Totta kai olen piilorikollinen itsekin, se on hirveen hyvä muistuttaa itseänsä. Ei tarvii ku liikenteessä olla niin koko ajan tekee rikkeitä. Mutta et sillä lailla ollaan samalla viivalla. H10

Yhteinen pahuus nousi näkemyksenä esiin myös erään toisen papin puheissa:

Tää nyt tavallaan niinku kollektiivinen syyllisyys, perisyntiajatus juuri siinä tällai että vankila on niinkun vankilassa eletään tämmösen niinku kollektiivisen ja yksilön patologian tämmösessä risteyskohdassa. --- Tää meidän yhteinen taakkamme ja yksityisen ihmisen omien valintojen merkitys niin ne ikään kuin kulminoituu tai löytää niinku täällä vangissa tavallaan semmosen kulminaatiopisteensä, että hänessä vangissa toteutuu sekä meidän yhteinen raadollisuus, raihnaisuus, syntitaakka, siis meidän yhteinen, josta me ollaan kaikki vastuussa, sekä hänen omien valintojensa. Ja sit samaanaikaan kun vanki istuu mun edessä, niin siinä istuu ihminen, joka on vastuussa omista teoistaan ja samaan aikaan siinä on Kristus, joka kantaa meidän yhteistä taakkaa. Tämmösillä mennään. H8

Pappien pahuuden pohdinnassa korostuu se, kuinka he eivät halua määrittellä vankia jollain tavalla pahemmaksi tai syntisemmäksi ihmiseksi, kuin mitä he itse ovat. Puhe kollektiivisesta syyllisyydestä ja perisyynnistä viittaa kirkkoisä Augustinuksen ajatteluun. Jesse Couenhovenin mukaan Augustinus määrittää synnin olevan lähtöisin alkuperäisestä synnistä (primal sin). Augustinuksen mukaan Adamma, joka syntiin lankesi, on mukana jokainen ihminen. Ollessaan siis osa Adamia jokainen ihminen on langennut syntiin hänessä. Näin jokainen on osallinen syntisyydestä ja syyllisyydestä ja kykenee tekemään paha. Synti on Augustinukselle ensisijaisesti erkaantumista Jumalasta, mihin ihmisellä on syntymästään lähtien taipumus. Perisyynnin (original sin) lähde on siis alkuperäinen synti. Augustinuksen mukaan taipumus pahaan on jokaisessa ihmisessä ja periytyy vanhemmilta lapsille. Synti on ikään kuin jokaisessa ihmisessä oleva tahra, jonka Kristus voi puhdistaa.¹¹⁸ Samanlaisesta yhteisestä ja yhteisöllistä pahasta ja synnistä puhuvat myös Rädyn haastattelemat vankilapapit.¹¹⁹

Kollektiiviseen syyllisyyteen liittyy siis ajatus siitä, että rikoksen tehnyt vanki kantaa myös muiden ihmisten (tässä tapauksessa haastatellun papin) syyllisyyttä. Eräs pappi siteerasi vankiloissa työskennellyttä pappia Juhani Rekolaa, joka oli teoksessaan lainannut toista teologia, jonka mukaan: ” --- ainoastaan niinku Jumalan armosta hän itse ei ole siinä vangin paikalla.”¹²⁰ Näin ollen on ainoastaan Jumalan armoa, että vangittuna sattuu olemaan joku muu kuin pappi itse. Tähän liittyy myös Zimbardon näkemys siitä, miten olosuhteet vaikuttavat ihmisen ilmentämään pahuuteen.¹²¹ Erään papin mukaan pahuus on hyvän puuttumista, mikä viittaa niin

¹¹⁸ Couenhoven 2005 360–363. Couenhoven 2013, 26.

¹¹⁹ Rätty 2005, 26.

¹²⁰ H8

¹²¹ Zimbardo 2007, 445.

ikään Couenhovenin selittämään Augustinuksen perisyntin käsitteeseen, jonka mukaan paha on hyvän puuttumista ja ihmisen halu etsiä vain omaa hyväänsä. Kuitenkin se, että paha on hyvän puuttumista, johtaa siihen, ettei ihminen ole pelkkää syntiä ja pahaa, vaan hänessä on myös paljon hyvää. Jos hyvän puute on pahaa, absoluuttisesti pahassa ihmisessä ei olisi mitään hyvää. Tämä ei Augustinuksen mukaan ole mahdollista.¹²² Lindqvistin mukaan pahan näkeminen hyvän puuttumisena on yksi tavallisimmista tavoista määrittää pahuus. Näin paha nähdään puutteellisuutena, heikkoutena ja kehittymättömyytenä, mitä voidaan hoitaa ja korjata.¹²³ Luomisen teologian yhteydessä mainittu ihmiskäsitys siis pätee yhtä lailla suhteessa syntisyyteen, syyllisyyteen ja pahuuteen. Näin ollen ei voida tehdä eroa sen suhteen, kuka on toista pahempi.

Kuitenkin Zimbardo korostaa, että ihmisellä on tarve kysyä, mistä pahuus tulee. Ihmisellä on taipumus pohtia sitä, voiko joissain yksilöissä olla jokin ominaisuus, tai sairaus, mikä saa heidät tekemään pahaa. Toisaalta pohditaan sitä, kuinka paljon ympäristö voi vaikuttaa siihen, että ihminen tekee pahaa. Zimbardon mukaan ihmisillä on taipumus väheksyä ympäristön vaikutusta käyttäytymiseen.¹²⁴ Hänen näkemyksensä pahuudesta johtaa sen kysymiseen, miten esimerkiksi yhteiskunta voi vaikuttaa pahan tekemiseen. Tähän viittaavat myös vankilapapit, jotka käyvät läpi vankien ongelmia, joiden he näkevät olevan monen rikoksen taustalla. Näitä ongelmia ovat esimerkiksi päihderiippuvuudet ja mielenterveyden ongelmat.

Haastateltujen pappien näkemykset yhteisestä pahuudesta tuntuvat poikkeuksellisilta ajatellen yhteiskunnan yleistä tapaa erotella ihmisiä hyviin ja pahoihin. Tästä poikkeuksellisuudesta huolimatta on huomioitava, että auttamistyössä on omat eettiset säännöt ja periaatteet, joita työntekijän oletetaan noudattavan. Yksi osa ammattitaitoa on kohdata autettava ihminen eettisyys huomioon ottaen.¹²⁵ Olisi ollut mielenkiintoista pohtia haastatteluissa sitä, kuinka papit oikeasti pystyvät toimimaan edustamansa ja kertomansa näkemyksen mukaan vai herääkö joissain tilanteissa kuitenkin ero sen suhteen, kuka on toista pahempi.

---

¹²² Couenhoven 2013, 26.

¹²³ Lindqvist 2002, 171.

¹²⁴ Zimbardo 2007, 8-9.

¹²⁵ Pohjola 2002, 46.

4.3 Rakkauden ja ristin teologiaa

Rakkaus ja teologia yhdistyvät monen papin puheissa jo sen kautta, millaisena he näkevät ihmisen. Eräs papeista toteaa, että työn lähtökohtana on ehdottomasti rakkauden kaksoiskäsky¹²⁶. Kristillisen ihmiskäsityksen kannalta rakkauden kaksoiskäsky on oleellinen. Se, miten ihminen on suhteessa Jumalaan ja toiseen ihmiseen, liittyvät toisiinsa. Koska ihminen on Jumalan kuva, Jumalan rakastaminen tarkoittaa sitä, että kunnioittaa ja rakastaa toista ihmistäkin.¹²⁷ Toinen pappi toi esiin Lutherin ajatuksen kahdesta rakkaudesta: ihmisellä on taipumus rakastaa hyvää ja kaunista, kun taas Kristus kuitenkin löytyy kaikesta tämän vastakohtasta, ehkä siis myös vangeista. Tällä tavalla hän haluaa suhtautua kaikkeen. Lutherin ajatus kahdesta rakkaudesta pohjautuu hänen väitteeseensä väitöstilaisuudessa Heidelbergin augustinolaiserakkoluostarissa huhtikuun 25. ja 26. päivinä vuonna 1518. Väitteen mukaan on olemassa kahta erilaista rakkautta: rakkautta, jolla Jumala rakastaa, ja rakkautta, jolla ihminen rakastaa. Näiden ero on siinä, että ihmisen tuntema rakkaus syntyy rakastettavasta kohteesta, joka on jotain hyvää ja kaunista, kun taas Jumalan rakkaus luo rakastettavansa. Jumalan rakkaus siis kohdistuu tyhjään ja ei mihinkään ja tekee sen olevaksi. Näin Jumala ja ihminen, jossa on Jumalan rakkaus, rakastavat syntisiä, pahoja ja heikkoja tehdäkseen heistä vanhurskaita, hyviä ja vahvoja.¹²⁸

--- et tää Lutherin ajatus siis kaksi rakkautta. Elikkä se kuinka me niinku ihmisinä siis mehän olla loputtomuuteen asti siis semmosia että me rakastetaan sitä mikä on menestyvää, hyvää, kaunista. Voiaan sanoo moraalista ja vaikka mitä tervettä ja näin. Ja siihen saa pyrkiä, ei se sinänsä oo väärin, mutta näitä asioitahan me ihaillaan ja niissä me nähään myöskin Jumala. Mut taas niinku Lutherin mukaanhan se tavallaan viime kädessä niinku Kristus on ehkä juuri näitten vastakohassa. Jossain sitte hulluudessa, sairaudessa, en tiedä oisko sitte näissä rikollisuudessa. H6

Ajatus kahdesta rakkaudesta liittyy vahvasti Lutherin ristin teologiaan. Ristin teologia perustuu Lutherin ajatukselle kahdesta rakkaudesta ja sen mukaiselle paradoksin teologialle. Kahden rakkauden ajatus johtaa eron tekemiselle kunnian ja ristinteologian välille. Ristin teologialla tarkoitetaan tällöin Jumalan rakkautta. Jumala on ottanut Kristuksessa ihmisen muodon ja kokenut ihmisen kärsimyksen ja vajaavaisuuden, kuin ne olisivat hänen omiaan. Tätä kautta Jumala lahjoittaa ihmiselle kaiken hyvän, oman olemuksensa, jonka kautta tulee iankaikkinen elämä ja ilo. Ristin teologi siis katsoo kohti ristiä, Jumalaa ihmisyydessä, heikkoudessa ja

---

¹²⁶ Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämeestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi. Ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. (Matt. 22. 36–39)

¹²⁷ Kettunen 1990, 61. Ruokanen 1981, 31. Veijola 1983, 32.

¹²⁸ Mannermaa 1983, 7-9.

hulluudessa.¹²⁹ Ristin teologia on toivon teologiaa toivottomille.¹³⁰ Yksi papeista mainitseekin kokevansa toivon ylläpitämisen tärkeäksi työtehtäväkseen. Lindqvistin mukaan ”Toivo on toinen nimi Jumalan läsnäololle”.¹³¹

Ristinteologian merkitystä korostaa moni haastatelluista papeista. Haastattelutavat eivät sen kummemmin kuvaa ristinteologiaa, mutta mainitsevat sen olevan heille tärkeää ja yksi työn lähtökohdista.

Sitte se saa omat muotonsa eri paikoissa siis sen tuominen tänne ja sen mahdollistaminen näissä oloissa sillä omalla tavallaan. Joka on voittanu synnin, kuoleman ja pahuuden ja tämän niinku ristin teologia. Et täähän nyt on tietysti sitä Lutheria sitte ja näin mikä minun mielestä sopii vallan mainiosti nimenomaan tämmösiin paikkoihin. Toki se sopii kaikille ihmisille niillekki joilla menee hyvin jotka on hirveen sivusyntisiä mutta mutta.. H6

Rakkauden ja ristin teologia on kolmas teologinen osa-alue luomisen ja pahuuden pohdinnan jälkeen, jota haastatellut papit korostivat työnsä taustana. Rakkauden- ja ristinteologia nivoutuvat toisiinsa Kari Kopperin todetessa, että Lutherin teologiaa on viime vuosina ruvettu kutsumaan rakkauden teologiaksi.¹³² Kristillinen ihmiskäsitys luomisen teologian ja pahuuden käsitteen kautta sekä eräänlaisen rakkauden ja ristin teologian korostaminen muodostavat selkeästi vankilapappien työn teologisen perustan. Se missä määrin mikäkin teologinen tulkinta on suojautumiskeino vankilassa kohdattavia haasteita kohtaan, jää kysymysmerkiksi. Merkittävää onkin haastatellun numero 10 huomautus siitä, voisiko kristillinen ihmiskäsitys suojata työntekijää siltä pahuudelta, mitä työssä kohtaa.

Hengellisyyden merkitys ylipäätään korostuu pappien näkemyksissä. Eräs papeista toteaa, että oma henkilökohtainen usko ja suhde Jumalaan täytyy jossain määrin olla kunnossa jotta työtä voi tehdä. Yksi haastateltavista toteaa Kristuksella ja Evankeliumilla olevan suurin merkitys kirkon työssä vankilassa. Kolmas taas korostaa, että on muistettava papin tärkeimmät työkalut eli kaikki hengelliset työkalut, joita työssä voi käyttää. Hän myös huomauttaa, että loppukädessä kaikki työ on kuitenkin Jumalan tekemää ja ihminen on sen rinnalla pieni.

Minä sanosin että yks vahva työkalu on nimenomaan välittää Jumalan sanaa. Raamattu, usko, rukous, että ei vieroksu niitä. Ei aattele että no tää on vaan tätä uskoo, vaan todella. Että sittenkin minä uskallan sanoa, että vahvin asia, joka niinkun muuttaa ihmistä niin se löytyy sittenkin siitä ku Jumala alkaa, Jumalan Henki alkaa tehdä työtä ihmisessä. Että ei arastele, ei väheksy uskoa, henkilökohtaista uskoa, Raamattua, rukousta---. Että siinä on sittenki se voimavara, joka niinkun lähtee muuttamaan ihmistä. Kyllä tässä tuntee niinku oman pienuutensa että on niin isojen vaikeitten ongelmien ja asioiden kanssa tekemisissä, että mult on ainakin niinku luulot karissu siinä, että minä pystysin niinku muuttamaan ihmistä. H5

---

¹²⁹ Mannermaa 1983, 7, 37–39.

¹³⁰ McGrath 1990, 181.

¹³¹ Lindqvist 1997, 37.

¹³² Kopperi 2007, 147.

Hengellisen työn korostaminen vankilapapin työssä viittaa ammatilliseen neuvottelun tilaan, jossa ammatillista identiteettiä hahmotetaan. Papit näyttävät selkeästi kokevan, että huolimatta ei-hengellisistä työtehtävistään he ovat ensisijaisesti hengellisen työn ammattilaisia ja se on oleellista ja merkityksellistä. Teologiset taustajatukset näkyvät vankilapappien työssä erityisesti sielunhoidossa. Se, millaiseksi he ajattelevat ihmisen ja Jumalan ja heidän välisen suhteen, vaikuttaa pappien ja vankien kohtaamiseen. Seuraavassa luvussa perehdytään tarkemmin siihen, millaisia merkityksiä sielunhoito saa vankilapappien työssä.

5 Sielunhoito

5.1 *Halu tehdä sielunhoitotyötä*

Mutta se että niinku alussa kerroin siitä, että mikä todella mulle niinku antaa sitä työssä iloa ja palkintoa niin kyllä ne on nää sielunhoitokeskustelut ja asiakkaiden aito kohtaaminen. Niin se on semmonen, mikä niinkun on vetäny puoleensa. H3

Sielunhoito valaisi keskustelujen kulkua eri tavoin jokaisen papin haastattelussa. Sielunhoidon merkitys korostui hyvin vahvana. Siksi on tärkeää keskittyä tarkastelemaan, mitä erilaisia näköaloja haastattelut tarjoavat vankilapappien näkemyksiin sielunhoitotyöstä. Mistä sielunhoidossa on kyse? Miten sitä toteutetaan? Mitä on kohtaaminen vankien kanssa?

Kysyttäessä vankilapapeilta syytä vankilasielunhoidon virkaan hakeutumiseen ja vankilassa viihtymiseen, moni otti esille kiinnostuksensa sielunhoitoa ja kahdenkeskistä työtä kohtaan. Vahvana vaikuttajana vankilatyön houkuttavuuteen ja vankilatyössä viihtymiseen näyttää olevan mahdollisuus sielunhoitotyöhön keskittymiseen ja erilaiseen ihmismielen tarkasteluun ja kohtaamisiin, eksistentiaaliin kysymyksiin. Haastateltavat pitivät siitä, että sielunhoitotyötä on tarjolla paljon ja siihen saa keskittyä. Mainitaan myös, että vankilassa keskustelukumppaniksi saa hyvin erilaisia ihmisiä. Kiitosta saa kohtaamisten ja keskustelujen rehellisyys ja realismi. Näyttää siltä, että vankilassa on ollut mahdollista tehdä pappeja kiinnostavaa ja motivoivaa sielunhoitotyötä, sillä papeilla ei tunnu olevan tarvetta työpaikan vaihtamiseen. Toisaalta taas sitten muutama haastateltu kertoi kokemuksia siitä, ettei koskaan ole ollut aiemmin juuri kiinnostunut sielunhoidosta tai ei ole osannut kuvitella ryhtyvänsä edes papiksi tai on halunnut työskennellä nimenomaan seurakunnassa.

--- niin ei mulla ois käyny kuuna päivänä mielessäkää että mä niinku oisin pappina vankilassa joskus tai ylipäänsä edes pappina et tota niin.. H6

No oikeestaan se varmaan se mun oma ajatukseni on ollu se, että mä olen nimenomaan ollu seurakuntapappi. H10

Nimenomaan vankilasielunhoitotyö oli ollut harvalla tähtäimessä. Sielunhoitokiinnostuksen ohella myös kiinnostus psykoterapiaan sekä halu auttaa kristittyinä pappina toisia ovat olleet osalla syitä vankilasielunhoitotyöhön hakeutumiselle.

Oikeestaan vois sanoa että kiinnostus vankilatyöhön, mutta et erityisesti varmaan kiinnostus sielunhoidolliseen työhön. Se oli ohjaamassa. H7

Vaikuttaa siltä, että vankilapappien oletukset vankilasta tehtävästä papin työstä ja sen sisällöstä ovat kohdistuneet erilaiseen työn sisältöön, jossa painottuu sielunhoitotyö. Olivat papit sitten enemmän tai vähemmän sielunhoidosta kiinnostuneita, he arvostavat ylipäänsä ihmismieleen ja elämään liittyvien kysymysten pohtimista, elämäntarinoiden ja kohtaloiden kuulemista sekä sitä, että pääsee näkemään myös ihmisen ”pimeää puolta”. Mielekästä on saada kulkea vankien rinnalla. Kiinnostus ihmismieleen ja kohtaamiseen voidaan nähdä spirituaalisena tilana, jossa ammatillinen identiteetti rakentuu spirituaaliselle herkkyydelle nähdä ihmisen moniulotteisesti ja tarkastella asioita syvemmin etsien esimerkiksi eksistentiaalisia ulottuvuuksia.¹³³

Kaksi haastateltavista mainitsi kokevansa, että sielunhoito on pappisuuden ydin ja että pappisuus tapahtuu kohtaamisessa:

Taas täällä vankilassa nii tilanne on ihan toisenlainen, että täällä sielunhoito on tarjolla valtavat määrät ja se oli se mikä mua kiehto ja kiinnosti, koska minusta se on ydintehtävä papin työssä olla sielunhoitaja. H3

Mielenkiintoista olisikin lisäpohdinta sen suhteen, millaisena vankilapapit näkevät papin työn. Mikä on pappisuuden ydin ja mikä siinä on luovuttamatonta? Eero Huovinen toteaa papin olevan Jumalan palvelijana nimenomaan ihmisten palvelija. Näkemys papista erityisesti sielunhoitajana voisi siis haastatelluilla papeilla pohjata tähän Huovisenkin esiin tuomaan ajatukseen.¹³⁴

Vankilapappi toteuttaa itseään ja samalla rakentaa ammatillista identiteettiään siinä, että kokee työssä voivansa antaa jotakin ja lohduttaa – kokee, että vankila on se paikka, jossa itsellä on annettavaa. Vankilassa saa myös tyydytyksenkokemuksen siitä, että todella tekee työtä.

---

¹³³ Juntunen & Valtonen 2013, 211.

¹³⁴ Huovinen 2001, 47–47.

--- ja ennen kaikkea just siihen että mä olen heidän niinku elämässään ja näin niinku suurel-
lisesti mä ihan oikeesti voin niinku jotaki tuoda ja lohduttaa. H9

Kokemus siitä, että työssä voi toteuttaa itseään ja työllä on merkitystä, liittyy am-
matillisen identiteetin rakentamiseen spirituaalisen tilan kautta. Työn teon mielek-
kyys on kiinni erityisesti siitä, kokeeko työntekijä itsensä tärkeäksi ja työnsä mer-
kitykselliseksi. Jos tällainen kokemus puuttuu, on myös ammatillinen identiteetti
horjuvainen.¹³⁵

Pohtiessaan seurakunnassa ja vankilassa tehtävän papin työn eroja haastatel-
lut papit miettivät erityisesti sielunhoidon ja kohtaamisen kysymyksiä. Koettiin että
seurakunnassa toki tavataan ihmisiä, mutta ei oikeasti tiedetä heistä mitään. Kes-
kusteleminen seurakuntalaisten kanssa on toisenlaista kuin vankien kanssa. Lisäksi
seurakuntalaisilla olisi sielunhoidolle kaipuuta, mutta sielunhoitoa ei osata tarjota
luontevasti eivätkä ihmiset osaa hakeutua keskustelemaan papin kanssa. Vankilassa
tämä koetaan mahdolliseksi. Kysymys kuuluukin, miksi vankilassa sielunhoitokon-
takteja syntyy paljon. Onko niin, että vankilassa oleminen on niin suuri kriisi ja
itsetutkiskelun paikka, että on helpompaa mennä juttelemaan papille vankilassa
kuin vapaudessa? Entä vaikuttaako sielunhoidon runsaaseen määrään vankilassa se,
että papit tuovat itsensä jotenkin erilaisilla seurakuntalaistensa ulottuville? Vai eikö
seurakuntatyössä ole aikaa sielunhoidolle ja kohtaamiselle? Osa haastatelluista to-
teaakin, että seurakunnassa sielunhoidon osuus koko työnkuvasta on pieni ja koh-
taamistilanteet ovat erilaisia:

--- kun seurakuntatyössä, josta oli tullu sitte semmonen kokemus ja mielikuva että siinä
niinku enemmänki ollaan jossain niinku tämmösessä juhlatilanteessa. H4

Myös kohdattavat ihmiset ovat seurakunnassa suppea ja valikoitunut joukko, van-
kilassa moninainen. Pappien kokemus siitä, että seurakuntatyössä sielunhoitoa ei
pääse tekemään sielunhoitoa tarpeeksi on huomattavissa myös Kettusen *Auttava
kohtaaminen I* teoksessa. Kettunen kertoo Kirkon nelivuotiskertomuksen (2008–
2011) raportoivan sielunhoitokeskusteluiden vähenemisestä seurakunnissa. Vastaa-
vasti sairaalasielunhoidossa ja perheneuvonnassa keskustelut ovat lisääntyneet. Hä-
nen mukaansa sielunhoidon tarve seurakunnissa ei ole vähentynyt, mutta seurakun-
tien kyky tunnistaa sielunhoidon tarve on heikentynyt. Tästä kertovat myös haasta-
tellut vankilapapit. Kettunen pohtii, josko seurakunnan moninainen toiminta peittää

---

¹³⁵ Juntunen & Valtonen 2013, 210–211.

seurakuntalaisten tarpeen tulla kohdatuiksi ja kuulluiksi.¹³⁶ Huolimatta seurakuntatyön sisällön arvostelusta, haastatteluissa osoitettiin kuitenkin arvostusta seurakunnassa tehtävää työtä kohtaan ja toisaalta kaivattiinkin joitain seurakuntapapin työalueita.

Sippo on tarkastellut tutkimuksessaan sairaalasielunhoitajien tekemää eroa sairaalassa ja seurakunnassa tehtävän työn välillä. Sipon mukaan sairaalasielunhoitajissa on niitä, jotka kokevat sairaalassa työskentelyn olevan hyvin samanlaista kuin seurakunnassa tehtävän työn. Toisaalta Sippo korostaa huomattavasti tutkimiansa sairaalasielunhoitajien kokemusta siitä, että sairaalatyössä pääsee lähemmäksi ihmisiä ja kohtaaminen on syvempää. Seurakuntatyö kuvaillaan etäällä olevaksi, laaja-alaiseksi sekä epäpersoonalliseksi.¹³⁷ Linnanmäen tutkimuksessa haastateltavat kertoivat myös syistään hakeutua vankilaan töihin. Hänen haastateltaviensa näkemykset olivat hyvin samankaltaisia kuin omassa tutkimuksessani. Vankilasielunhoidossa houkutteli kiinnostus sielunhoitoon ja ihmisyyteen.¹³⁸

Kun ammatillista identiteettiä rakennetaan toiminnallisen tilan kautta, kiinnitetään huomiota työn sisältöön ja työtehtäviin. Haastateltujen pappien kuvatessa eroa seurakunnassa ja vankilassa työskentelemisen välillä korostaa moni haluansa tehdä sielunhoitotyötä ja siihen he eivät koe seurakunnan työpaikkana antavan tarpeeksi mahdollisuuksia. Jää mietittäväksi, onko niin, että seurakunta ei vastaa haastateltujen pappien näkyä työn toteuttamisesta?

5.2 Työtehtävänä rakastaminen

Jokainen haastatelluista mainitsi sielunhoidon kuuluvan työnsä sisältöön merkittävässä määrin. Eräs papeista jopa totesi, että jollei sielunhoitoa ole noin 60 % työstä, on väärällä alalla töissä.¹³⁹ Kun sielunhoito nähdään kokonaisvaltaisena kohtaamisen asenteena, on mielenkiintoista pohtia, mitä sielunhoitajana oleminen tarkoittaa haastattelujen kohdalla. Mitä tarkoittaa, että pappi on sielunhoitaja? Miten sielunhoito käytännössä toteutuu?

Sielunhoidosta haastatellut käyttivät erilaisia käytännön nimityksiä kuten *kuunnella, auttaa, tukea, kulkea rinnalla, lohduttaa*, toteuttaa arjen sielunhoitoa, *antaa keskusteluapua, palvella ja rakastaa*. Eräs haastateltavista hahmotti pappautaan ja sielunhoitajuuttaan vankilassa pahuuden käsityksen kautta:

---

¹³⁶ Kettunen 2013, 203–205.

¹³⁷ Sippo 2000, 161–162.

¹³⁸ Linnanmäki 1994, 35–41.

¹³⁹ H7

--- et eräässä mielessä niinkun se pahuus on ikään kuin hirveen vaan semmosta hyvän puuttumista. Semmosta niinkun rakkauden kokemuksen puutetta ja pappi on siinä mielessä ammattirakastaja että tehtävänä on niinkun rakastaa ja välittää. H2

Jos pahuus ja näin ollen vanki nähdään tavallaan henkilönä, jolla on rakkauden kokemuksen puute, on papin tehtävä yrittää auttaa tätä rakastamalla. Pahuuden määrittelemisen rakkauden puuttumisena viittaa kirkkoisä Augustinuksen ajatteluun.¹⁴⁰ Ammattirakastaja-termi tiivistää hyvin sen, millaisena vankilapapit hahmottavat roolinsa ja työnsä sisällön vankilassa. Toki moni sanoittaa sen ennemmin sitä kautta, miten he kohtaavat vankeja ja millaista viestiä he haluavat toiminnallaan välittää. Eräs pappi totesi, että sielunhoito on mahdotonta, jos ei rakasta asiakastaan. Hän koki myös, että hänen tehtävänä on näyttää rakastamisen esimerkkiä sekä opettaa lähimmäisenrakkautta ja hyvää käytöstapaa ja näin ollen toimia myös kasvatuksellisesti.

Kettunen viittaa A.V. Cambellin artikkeliin *Love* teoksessa *Dictionary of Pastoral Care and Counseling*: siinä Campbell toteaa, että jotta ihminen kokisi tulevaisuutensa autetuksi, on hänen tunnettava tulevaisuutensa rakastetuksi ja välitetyksi. Näin ollen sielunhoito on pohjimmiltaan rakkautta. Sielunhoitajan motiivina auttamiselle on oltava rakkaus. Sen varassa sielunhoitaja jaksaa työnsä ja tukee autettavan jakamista.¹⁴¹ Rakastaminen sielunhoidossa ja kohtaamisessa tarkoittaa sitä, että autettava kohdellaan merkityksellisenä eikä kiinnitetä huomiota siihen, mitä toinen ansaitsee tai ei ansaitse.¹⁴² Tähän viittaa hyvin erään papin toteamus:

Vankilapappina oon puolustamassa sellaisenkin ihmisen ihmisarvoa, jolla ei ole minkäänlaista halukkuutta muuttaa esimerkiksi sen tyypistä käyttäytymistä, jossa hän päihdeongelmaisena elää jatkuvasti välillä siviilissä, välillä vankilassa, välillä siviilissä, välillä vankilassa ja kieltäytyy vankilan kuntoutusohjelmista ja ei näe niinku tarvetta siihen oman elämänsä muutokseen. H7

Seuraavasta lainauksesta selviää, miten rakastaminen toteutuu käytännön työssä sielunhoitokeskustelujen lisäksi:

Ja tota sen jälkeen sit niinkun tulee tavallaan ne, et millä tavalla sitten kuuntelen ja rakastan. Et kyllä mä nään et tietystihän nää perinteiset kirkolliset muodot esimerkiksi jumalanpalvelus, hartauselämä, niin siinähan tapahtuu myös sitä samaa. Et se on myös se, et millä tavalla mä niinkun siihen asenoidun ja miten niinkun seurakunta aina siihen asennoituu. Että tuleeeko siinä hoidetuksi vai? Mut et se antaa myös sen mahdollisuuden hoitaa ja tulla hoidetuksi. H2

Sielunhoidollinen rakastaminen siis tulee läpi vankilapappien erilaisten työtehtävien kautta. Lähtökohta työn tekemiseen on rakkaus, mikä nousee kristillisestä

---

¹⁴⁰ Couenhoven 2013, 26.

¹⁴¹ Kettunen 2013, 47.

¹⁴² Falk 1998, 38.

ihmiskäsityksestä. Rakkauden korostaminen työn sisällössä lienee vankilapappien työssä melko uniikki seikka verrattuna vankilan muihin työntekijöihin. Kristillinen ajatus lähimmäisenrakkaudesta näkyy vahvana vaikuttajana työotteeseen. Kaikkien haastateltujen osalta rakastamisen teema ei korostunut, mutta tuli esiin siinä, millä asenteella papit kohtaavat vankeja ja yrittävät tuoda esiin näkemystä siitä, että kaikilla on samanlainen ihmisarvo. Samanlaista asennoitumista työhön ja työtehtävien sisältöä esittelevät myös Linnanmäen haastattelemat papit: tärkeimmäksi työtehtäväksi suurimmalla osalla nousi sielunhoito ja sen kautta ihmisten vierellä kulkeminen.¹⁴³ Myös Romerilin ja Triben tutkimat vankilapapit korostivat tärkeimpänä työtehtävään tavoitettavissa olemista ja sielunhoitoa.¹⁴⁴ Ammatillisen identiteetin rakentumisen kannalta on huomioitavaa, että vaikka haastatellut papit kuuluvatkin vankilaorganisaation henkilökuntaan ja edustavat näin ollen rankaisevaa laitosta, he pitävät kuitenkin tiukasti kiinni kirkon edustamasta lähimmäisen rakkauden teemasta. Papin identiteetin vahvuus näkyy kykyä seistä edustamiensa arvojen takana.

Eräs papeista puhui siitä, miten tärkeää on todella kohdata vanki. Hän korosti, että kohtaaminen ei ole yksisuuntaista vaan vuorovaikutuksellista, jolloin papinkin on annettava itsestään jotain, joskin ammatillisuuden rajoissa. Hän puhui parantavasta yhteydestä, jossa oleellista ei niinkään ole se, millaisia opittuja keinoja pappi käyttää kohtaamisen välineenä vaan se, kuinka hän on läsnä tilanteessa. Hänen mukaansa papin on itse nautittava työstään, jotta se olisi hyödyksi vangille.

--- ajattelen näin että, jos mulla itellä on hauskaa niissä tilanteissa, niin todennäköisesti sillä asiakkaallakin on hauskaa ja sekin viihtyy niissä tilanteissa. Jos mä ite niinku koen et se on jotenki ahdistava se tilanne, niin se on varmaan asiakkaankin mielestä ahdistavaa. Koska mehän niinkun viestitään myös kehollamme ja ilmeillämme ja eleillämme. H3

Kettunen toteaa, että sielunhoito onkin mahdollista vain silloin, kun osapuolet ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Kohtaamiseen tarvitaan aina toinen. Sielunhoitosuhde vaikuttaa myös sielunhoitajaan. Tässä mielessä vankilapappien asennoituminen kohtaamiseen vastaa hyvin sitä, miten sielunhoito Kettusen mukaan käsitetään tänä päivänä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Linnanmäki 1994, 35–41.

¹⁴⁴ Romeril & Tribe 1995, 386–387.

¹⁴⁵ Kettunen 2013, 80–82.

5.3 Sielunhoitoa käytännön työssä

Vankilapapit hahmottavat itsensä vahvasti sielunhoitajina ja korostavat ihmisen arvostamista ja kohtaamista. Se, miten papit ovat vuorovaikutuksessa vankeihin, kuvaa heidän näkemyksiään työstä ja papin tehtävistä. Jos työ on papeille erityisesti rakastamista, miten se toteutuu käytännössä?

Eräs papeista totesi, että vangeilla on suhteellisen matala kynnys tulla keskustelemaan papin kanssa mistä tahansa asiasta. Hänen mielestään tässä on selvä ero seurakuntaan. Tähän Kettunen näkee syinä esimerkiksi sen, että seurakunnissa ihmiset ajattelevat ettei papin kanssa voi puhua vain hengellisistä asioista. Toisaalta hänen mukaansa papit voivat vaikuttaa niin kiireisiltä ettei heidän puheilleen uskalleta hakeutua.¹⁴⁶ Tämän mukaan vaikuttaa siltä, että papit ovat vankilassa helpommin kohdattavissa kuin seurakunnassa. Vangit arvostavat erityisesti papin vaitiolovelvollisuutta ja mahdollisuutta sen kautta puhua mistä vain.

Ja sitä vangit myös arvostavat tietysti, että silloin kun on kysymys sielunhoidollisista asioista – korostan että tää ei päde ollenkaan niinku kaikissa asioissa – mutta silloin kun puhutaan sielunhoidollisista asioista, niin silloin vangit arvostavat myös että vankilassa on joku taho, joka on näiden sielunhoidollisten asioiden ja ripissä tulevien asioiden suhteen täysin vaitiolovelvollinen, koska on oltava joku purkukanava. H7

Moni pappi koki, että vangit toivovat heiltä erityisesti keskusteluapua, joka saattaa liittyä esimerkiksi vankeuteen, ihmissuhteisiin, syyllisyyden tunteisiin tai hengellisyyteen liittyviin kysymyksiin. Yksi papeista totesi, että hyvin harvoin on kyse rikoksesta aiheutuvaan katumukseen liittyvistä pohdintoista. Moni saattaa projisoida katumustaan syyttämällä esimerkiksi oikeuslaitosta väärästä tuomiosta. Projisointi viittaa psykologiseen termiin *projektio*, joka tarkoittaa kiellettyjen tunteiden ja ajatusten siirtämistä tiedostamattomasti muihin ihmisiin.¹⁴⁷ Toisaalta monesti sielunhoitokeskusteluissa saatetaan käydä läpi tehtyyn rikokseen liittyviä asioita ja esillä voi olla syyllisyyden teemoja. Eräs papeista totesi myös, että harvoin kyseessä ovat keskustelut esimerkiksi uskon tuloon liittyen.

--- niinku hengellisyyttä ja uskon tulemistä niin seki on niinku tämmösessä ihan jotenki sanan niinku tämmösessä klassisessa merkityksessä niin aika harvinaista. Et se ei oo ollenkaan jokapäiväistä että niitten kysymysten kanssa niinku tässä oltais tekemisissä. H4

Toisaalta vaikka uskoontulon kysymyksiä käsitellään harvoin, tuotiin eräässä haastattelussa uskoontulo ja hengellinen uudistuminen esiin hyvinkin merkityksellisenä asiana:

---

¹⁴⁶ Kettunen 2013, 204–206.

¹⁴⁷ Partonen & Lönnqvist 2014.

No kyllä mä sittenkin niinkun niin kyl mä sittenki niinku aattelin että jos sanot et tärkein tehtävä, niin kyllä mulle se on ihan siis se että syntys se – käytetäänpä siitä nyt uskoon tulo, taikka hengellinen uudistus, taikka uuden elämän löytäminen, mitä tahansa – mutta kuitenkin että se sais niinkun tapahtua ja siitä sitte vois lähteä minkä verran nyt täällä kasvaakaan. mutta sais lähteä niinkun henkilö kasvamaan siinä uskossaan. Et kyllä sen minä oon sen minä katon tärkeimmäksi tehtäväksi sittenkin. H5

Pohdittaessa sielunhoidollisten keskustelujen hengellistä sisältöä jotkut papeista mainitsivat, etteivät he ota lainkaan puheeksi uskonnollisia asioita, jos ei asiakas itse tuo niitä esiin. Eräs haastatelluista mainitsee myös, että papin luokse keskustelemaan hakeutuva tietää, minkälaisia asioita pappi edustaa. Näin ollen ne, jotka ovat erityisesti uskontoa vastaan, eivät papin luokse edes hakeudu. Moni papeista halusi erityisesti korostaa, että he ovat valmiita puhumaan mistä tahansa. Eräs haastatelluista mainitsi myös, että ei ota esille asiakkaan rikosta, jollei tämä itse halua siitä keskustella.

Eräs pappi toteaa keskustelujen sisällöstä seuraavaa:

Yleensä pääsääntöisesti että kun avunhakijakin, niin vaikka hän nyt ei puhuskaan niistä ite asioista, niin mä sen tiedän että kyllä hän niinkun on myötämielinen. Tai sittenki ehkä niinkun myös vaikka ei sanokaan suoraan niin myös kaipaa sitä hengellistä ulottuvuutta nyt niihin kysymyksiin, vaikka hän puhus ihan yleisellä tasolla. Mutta kyllä mä sitten, se nyt riippuu myös sitten siitä asiakkaasta. Jos hän puhuu vaan pelkästään vaikka jostaki päihdeongelmasta niin tuota okei, mä voin tässä vaikka tunnin puhua hänen kanssaan sitten ihan puhtaasti päihdeongelmasta ilman että siihen tuon sanaakaan niinkun hengellisyyttä mukaan. Että sekin on niinkin on tapahtunu varmaan useinkin. --- mutta sitten jos mä vähänkään niinku huomaan, että okei nyt ehkä kaipaaki tämä keskustelija myös tätä puolta, niin tuota sitten lähen myös niinkun sopivasti tunnustelemaan, että onko se sittenkin se suurin ongelma ja kaipuu nää hengelliset asiat. Mutta pystyn kyllä puhumaan ihan ilman että Jumala -sanaa, Jumalaa mainitaan. H5

Tässä sitaatissa tulee esiin spirituaalinen asiantuntijuus ammatillisen identiteetin osana. Ammatillisena pappi kuuntelee asiakkaansa ajatuksia ja kykenee ehkä löytämään sieltä hengellisiä ja eksistentiaalisia ulottuvuuksia, jotka hänellä on mahdollisuus ottaa esiin keskustelussa asiakkaan kanssa. Toisaalta osaamiseen liittyy myös sen arvostaminen, jos joku ei halua keskustella hengellisyydestä.

Osa haastatelluista korostaa, että vankilasielunhoidossa ei ole mahdollista kii-reen vuoksi keskittyä kovinkaan usein syväluotaaviin keskusteluihin, vaan usein auttaminen on sitä, että vanki selviytyy edes kyseisestä päivästä. Toisaalta osa haastatelluista toi esille psykoterapeuttista kiinnostustaan ja mainitsi samalla pidemmistäkin ”hoitosuhteista”. Sielunhoidollisten suhteiden laatu ja määrä ovat haastattelujen suhteessa siihen, minkälaisissa vankiloissa eri papit työskentelevät. Osa vankiloista on suurempia ja osa pienempiä. Tällä on vaikutusta siihen, kuinka paljon yhtä vankia ehtii kohtaamaan. Toisaalta pappien näkemykset sielunhoidon luonteesta voivat olla vaihtelevia.

--- jos meilläki on melkein (x-määrä) ihmistä täällä, vankia jotka sitte pahimmillaan vielä tuolla kaiken tuon lisäksi niin hullun lailla pelkää toisiaan osa ja heillä on se oma pelinsä siellä ja tämmönen. Niin ei tässä ainakaan että niinkun mitään semmosia hirmu terapiasuhteita ole --, vaan kyllä se on melko lailla semmosta päivässä, hetkessä elämistä ja miten nyt tästä päivästä päästään ja tuota. Että tässä nyt ei niinku sen pahempaa sattus, tekis itelleen tai vankitoverilleen tai henkilökunnalle tai näin. H6

Sielunhoito on papille välillä raskaskin työtehtävä. Monen haastatellun puheissa painottui, kuinka vankilapapin täytyy olla halukas kohtaamaan ihmisiä aidosti ja tekemään kahdenkeskistä työtä. Tällöin ei voi olla suuria rajoitteita ja ennakoluuloja sen suhteen, mitä keskusteluissa tulee esille. On kestettävä keskustelu raskaistakin aiheista ja opittava jättämään työhön liittyvät ajatukset työpaikalle eikä viedä niitä kotiin. Raskaiden asioiden käsittely ja vankilapappina toimiminen edellyttää, että oma psyyke on tarpeeksi hyvässä kunnossa.

--- kyllähän se niinku omasta itestään huolehtiminen on tietysti yks semmonen et varmaan niinku tämmösessä ympäristössä työssä, niin ei jos ei niinku jotenki oo kohtuullisessa säädössä ite niin tai sanotaan et jos rupee itellä olee vaikeeta joissain asioissa tai oli se mitä hyvänsä-- H6

Moni haastatelluista koki erilaisten koulutusten, kuten pastoraalikurssien ja sielunhoitokoulutusten tukevan työn tekemistä. Moni on myös kokenut vankilapapin erikoistumiskoulutuksen antavan eväitä työn tekemiseen ja mahdollistavan työn herättämien tunteiden käsittelyn. Muutama mainitsi kouluttautuvansa edelleen. Koulutus on tuonut enemmän välineitä sielunhoidollisiin keskusteluihin. Kuitenkin eräs haastateltava korostaa, ettei työtä voi tehdä kirjaviisaudella:

Ja se niinku merkitys ei semmosta niinku mikä yleensä ajatellaan että kirjaviisaudella et siinä on joku semmonen syvälinen merkitys, että se tulee joku semmonen oivaltava yhteys, joka kantaa niinku sen kokonaan uuteen sen koko nostaa niinku sen lentoon sen koko sielunhoitokeskustelun. Ei näin. Vaan enemmän se luo semmosta niinku luottamusta ja rohkeutta viedä sitä keskustelua ja ymmärtää että on erilaisia sielunhoitomenetelmiä ja asiakas ei säry vaikka sä kokeilet erilaisia juttuja siinä. H3

Pohdittaessa, mitä vangit odottavat papilta, eräs pappi kuvasi häneltä odotettavan inhimillistä ja tasa-arvoista kohtelua. Toinen taas puhui vangin toiveesta saada papilta kannanottoja ja apua ylipäättään. Useampikin pappi koki vankien pitävän heitä välillä kaikkivoipina, ja monesti pappi joutuu tuottamaan vangille pettymyksen, kun ei voi syystä tai toisesta tarjota sitä, mitä tämä toivoo. Toisaalta moni totesi myös, että rajojen asettaminen kuuluu heidän työhönsä. Tosin rajojen asettaminen koetaan välillä hankalaksi. Työn haasteita pohdittaessa eräs papeista mainitsi, että juuri rajojen vetäminen on haasteellista, sillä pettymyksen aiheuttaminen vangille ei ole välttämättä helppoa.

--- tota et kyllähän se niinku se pappi on kummiski ehkä mielikuvissa myös liikaa sitä niinku ajatellaan et se on semmonen vähän niinku kaikkivoipa, et sillä on kaikkea. Ja ajatellaan

myös että se vastaa kaikkeen. Mut mä myös tuotan pettymyksiä, joka ei välttämättä mulle oo helppoa, mä oon niinku opiskellu sitä. H9

Rajojen asettamiseen liittyy erään toisen haastatellun ilmaisema termi *ryhdikäs diplomatia*, jota hän kuvaa sillä, että pappi ei provosoidu eikä provosoi liikaa vaan käyttäytyy diplomaattisesti. *Ei*:n sanominen on välillä välttämätöntä. Vankilassa syntyy helposti mielikuva, että valvontapuoli vetää rajoja, kun taas kuntouttavan puolen työntekijät, kuten pappi, keskittyvät toisenlaiseen toimintaan. Kuitenkin rajat ja rakkaus pitävät yhtä pappienkin toiminnassa.

--- siis monesti helposti ajatellaan että ne on ne rajanvetäjät se valvontapuoli ja me vaan niinku hyysätään. Mutta tuota se siis eihän niinku esimerkiks tässäkin hommassa niin jos tässä ei osaa rajoja vetää, tai viime kädessä niinkun saa sitä viidakkorumpua laulamaan sillä tavalla että tuota niin sä siihen pystyt, niin ei tästä tuu pitemmän päälle mitään. Et tuota sulta viedään vaatteetki päältä. Toivottavasti ei kuullosta kauheen kyyniseltä, mutta niinkun tässäki pitää osata sanoo ei. H6

Rajojen asettamisessa vangeille on nähtävissä yhtymäkohta ammatillisen identiteetin rakentumiseen sosiaalisessa neuvottelutilassa. Koska ammatillinen identiteetti kehittyy myös suhteessa vankeihin, voi rajojen vetäminen ja pettymysten aiheuttaminen ravistella omaa identiteettiä. Pappi, jonka tulisi auttaa mahdollisimman paljon, ei olekaan kaikkivoipa. Vaikka tämä nähdään haasteena, moni tuntuu olevan suhteellisen sinut rajojen asettamisen kanssa eikä tuo esiin pelkoa sen suhteen. Voisi kuitenkin kuvitella, että etenkin työn alkuaikoina rajojen vetäminen voisi olla raskaampaa oman identiteetin hahmottamisen kannalta, kun yhteisö ja toimintatavat eivät vielä ole tuttuja.

Eräs papeista kertoi yrittävänsä kehittää vähemmän hengellisiä tapoja kohdata vankeja pelaamalla esimerkiksi shakkia heidän kanssaan. Tätä kautta hän kokee voivansa kohdata paremmin niitä vankeja, jotka suhtautuvat pappiin hieman epäilevästi tämän hengellisyyden vuoksi. Samainen haluaa tuoda esiin, että hänen kanssaan voi olla yhteyksissä myös ilman hengellistä aspektia. Toinen pappi taas korosti sitä, miten hymyllä ja positiivisella asenteella voi sekä vaikuttaa vangin vointiin että rohkaista vankia lähestymään pappia. Hän pyrkii viestittämään iloa ja auttamaan vankia löytämään myönteisiä asioita. Toinen pappi puolestaan huomautti, että huumorin säilyttäminen ja toivon ylläpitäminen on tärkeää. Eräs taas puhui asioista, joita hän haluaa viestittää vangeille:

Mä yritän niinku just tämmösisistä ennakkokäsityksistä ja kaiken maailman leimoista niinku yritän olla vapaana. Ja itse asiassa jotenki se yks tapa miten millä mä täällä niinku teen sitä työtä niin on yrittää näyttää että, hei että sä oot muutaki ku vanki tai että sä oot muutaki ku narkkari tai sä oot muutaki ku joka rosvo tai petturi tai petosmies tai mitä tahansa. Et niinku tuoda esille sitä että siis hei herää, että riisu pois noi vieraat kuvat ja ota sieltä se et kuka sä oot. H9

Asennoituminen työn tekemiseen vankilassa näkyy myös siinä, miten papit hahmottavat rooliinsa vankilassa. Työssä ei ajeta takaa hienoja tavoitteita, vaan työ on hyvin maanläheistä ja arkipäiväistä kohtaamista, niin kuin eräs papeista totesi:

Kyllä mä koen olevani vierelläkulkija siinä määrin, kun ihminen siihen antaa myös mahdollisuuden. Että et vanhaa sielunhoidon kouluttujaa siteeratakseni sanoisin näin, että pienikin kutsu toisen ihmisen elämään pieneksi matkaksi on kunniatehtävä. Että sillä matkalla yhdessä tutkaillaan elämää ja elämän kulkua. Kyllä se vierelläkulkijan tehtävä on vankilasielunhoitajalla merkittävä sitten. Eikä itse aseta aina niin suuria tavoitteita. Että mä oon oppinu iloitsemaan ainaki tosi pienistäkin asioista. H7

Hahmotettaessa ammatillista identiteettiä ammatillisen tilan kautta, Juntunen ja Valtonen raportoivat oppilaitostyöntekijöiden halunneet tuoda oman roolinsa kautta ilmi omaa työnäkyään.¹⁴⁸ Tämä on havaittavissa myös vankilapappien osalta, heidän kokiessaan varsin positiivisesti sen, että heidän rakastava ja ihmistä kunnioittava tapansa tehdä työtä aiheuttaa jopa vitsailua vankien suunnalta. Puhe halusta rikkoa papin stereotypia vankien edessä lienee halu viestittää sitä, että pappi edustaa ihmisenäkemyksiä, jossa kaikki ovat yhtä tärkeitä. Tämä on myös osa ammatillisen identiteetin rakentumista. Kun papin identiteetti on tarpeeksi vahva, uskalltaa murtaa ammattiinsa liittyviä stereotyyppioita.

Pappien työskenteleminen sielunhoitajana saa oman leimansa työympäristöstä. Se, millaisessa paikassa ja millaisten ihmisten kanssa työskentelee, vaikuttaa siihen, miten näkee itsensä ammattinsa harjoittajana. Näin ollen seuraavassa luvussa keskityn tarkastelemaan, millaista on olla pappina juuri vankilassa ja mitä muuta kuin sielunhoitoa työhön kuuluu.

6 Töissä vankilassa

6.1 Työskentelyn aloittaminen vankilassa

--- ennenku astuin tähän virkaan niin oli se seurakuntatyön kokemus ja valtava määrä asiakastapaamisia, sielunhoitokeskusteluja, kotikäyntejä ja niin edespäin. H3

Kaikilla haastatelluilla papeilla oli ennen vankilapapin työtä kokemusta seurakuntapappina toimimisesta. Seurakunta ja vankila koettiin haastatteluissa monella tapaa hyvin erilaisiksi työympäristöiksi. Työympäristöllä on olennainen vaikutus siihen, miten vankilapapin ammatillinen identiteetti rakentuu. Haastateltujen vankilapappien kanssa käytiin keskustelua siitä, millaisiksi he kokivat valmiutensa vankilapapin työn tekemiseen aloittaessaan työskentelynsä vankilassa. Oikeususkontoon -mietinnössä todetaan, että vankilaan hakeutuvilla papeilla olisi tärkeää

---

¹⁴⁸ Juntunen & Valtonen 2013, 207.

olla suoritettuna pastoraalitutkinto.¹⁴⁹ Tämän mahdollistavaa seurakuntatyön kokemusta painotti moni pappi haastatteluissa.

Seurakuntatyökokemuksen merkitys tulee esiin juuri identiteettikysymyksen kautta ja erityisesti ammatillisen neuvottelun tilassa ammatillisen identiteetin rakentumista tarkastellessa. Käsitys omasta osaamisesta työn hoitamisen suhteen mahdollistaa identiteetin rakentamisen. Jos vankilassa aloittavalla papilla ei ole kokemusta seurakuntatyöstä eikä niin sanottua peruskokemusta pappeudesta, on tämän vaikea etsiä paikkaansa vankilan työntekijänä ja ottaa työtään haltuun. Ammatillisessa neuvottelun tilassa neuvotellaan juuri oman työn osaamisesta, merkityksestä ja arvosta.¹⁵⁰ Yleiset valmiudet työn tekemiseen kehittyvät nimenomaan itse työtä tehden.¹⁵¹ Kuvaukset siitä, miten papit kokevat oman osaamisensa hengellisessä työssä kertovat ammatillisen neuvottelun tilasta identiteetin rakentumisprosessissa. Ammatillisen neuvottelutilan kautta tarkasteltaessa papit näyttävät kokevan oman ammatillisen osaamisensa vankilassa varsin hyväksi. Siihen on oltu suhteellisen tyytyväisiä jo vankilassa työskentelyä aloiteltaessa. Ilmeisesti seurakunnassa tehty työ on vahvistanut ammatillista identiteettiä ja kokemusta ammatillisesta osaamisesta. Tällä osaamisella on koettu pärjättävän myös vankilassa, joskin haastatteluissa tuli näkyviin myös kokemus siitä, miten sielunhoitotyön suhteen on voinut kokea olevansa varsin kokematon vankilapapin työtä aloittaessa.

Moni papeista korosti seurakuntatyötaustan lisäksi elämäkokemuksen merkitystä työtä aloittaessa. He kokivat elämäkokemuksen lisänneen valmiutta työn tekemiseen. Eräs papeista totesikin näin:

Sitten pitää vaan olla sen verran, että vähän pitää olla jotenki semmosta elämäkokemusta tai häjyyttä ettei niinku, jaksaa sitte pitää siitä et tää on mun tää on nyt mun vastuulla ja sillä hyvässä ja pahassa. H10

Vaikka haastatelluilla papeilla on ollut paljonkin kokemusta erilaisista töistä ja etenkin seurakuntatyöstä, osa totesi myös olleensa jokseenkin epävarmoja vankilatyön alussa työn tekemisen ja työtteen suhteen. Muutama haastatelluista mainitsi myös, että työn alku ja sopeutuminen vankilan toimintatapoihin on ollut raskas vaihe.

---

¹⁴⁹ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 15–16.

¹⁵⁰ Juntunen & Valtonen 2013, 210–211.

¹⁵¹ Stenström 1993, 41–42.

Kyllä se alku oli aika semmonen rankka kun täytyy sanoa että tuli tommosesta aika, sanotaan nyt tommosista melko turvatuista oloista ja vankilan maailmahan oli siellä toisenlainen. Niin minä muistan, noin semmonen pari vuotta siihen meni, että tottu tämmösen vankilan touhuun. Eteenpäin vaan pikkuhiljaa sillä tavalla siinä vaan opettelemaan. H1

Huolimatta työn alun haasteista, kukaan haastatelluista ei kokenut olleensa täysin vailla valmiuksia työn tekemiseen, vaan suurin osa koki valmiutensa suhteellisen hyviksi. Vähintään oma persoona ja siihen sisältyvä asennoituminen ihmiseen ja kohtaamiseen on erään haastatellun mukaan tukenut työn alussa.

6.2 Työn sisältö

”Uskontovirkamies”

Vankila on papeille pieni oma seurakunta, ja työnkuva vankilassa poikkeaa välillä radikaalisti seurakuntapapin työnkuvasta. Sielunhoidon lisäksi vankilapappien työhön kuuluu monia muitakin työtehtäviä. Yhdeksi tärkeimmistä tehtävistä sielunhoidon jälkeen koettiin vankilan uskonnollisista asioista vastaaminen. Tällöin papit myös toteuttavat Oikeus uskontoon -mietinnön työn ydintehtävälustausta. Pappien tehtävä on mahdollistaa uskonnonharjoittaminen niiden osalta, jotka sitä toivovat. Mielenkiintoista on kahden papin käyttämä termi *uskontovirkamies*. Tuo nimike ei ole yleisesti tunnettu, mutta sillä viitattaneen siihen, että vankilapappi on valtion virassa ja näin ollen vastaa vankilan uskonnollisesta toiminnasta.

En siis totta kai mä niinku ajattelen, että vaikka tässä on tää myöski tää uskontovirkamiesrooli ja tämmönen niinkun sillä tavallahan tää on hirveen ekumeenista niinkun kristittyjen kesken. H6

Haastatellut papit korostivat erityisesti, että he eivät suinkaan ole vain luterilaisia vankeja varten vaan kaikkia uskonnonharjoittajia ja ylipäättään kaikkia vankeja varten. Tosin eräs haastatelluista huomauttaa, että ”-- eikä tässä nyt tietenkään mitään saatananpalvojia lähetä tukemaan. Laajasti katottuna sekinhän on periaatteessa uskonto mut tuota niin..” (H6). Tästä on syytä olettaa, että vankilapapin tehtävä on jossain määrin tehdä myös raja sen suhteen, mikä on sopivaa uskonnon harjoittamista vankilassa. Eräs totesikin, että uskonnon harjoittamisen mahdollistamisen edellytys on se, että kyseinen uskonto tai yhteisö on rikoslillisesti hyväksytty vankilaolosuhteissa. Oikeus uskontoon -mietinnön mukaan vankilan on voitava luottaa siihen, että vankilasielunhoidon viranhaltijalla eli tässä tapauksessa

vankilapapilla on riittävästi arvostelukykä sen suhteen, millainen hengellinen ja uskonnollinen toiminta ja tarjonta on vangeille hyväksi.¹⁵²

Moni vankilapappi mainitsi työnkuvansa sisällään pitämän ekumenian ja yhteiskristillisyyden olevan mielekäs asia eikä näe mitään ongelmaa siinä, että luterilaisena pappina kohtaa muiden uskontojen, kristillisten kirkkojen ja yhteisöjen jäseniä. *Ekumenialla* papit näyttävät tarkoittavan kristillisten yhteisöjen välistä yhteistyötä ja ekumeenisuudella halukkuutta yhteistyöhön. Osalle termi *ekumenia* tuntui pitävän sisällään kristilliset yhteisöt ja ortodoksisen kirkon. Toisaalta eräs papeista totesi olevansa ”--- ekumeeninen ortodoksille ja helluntailaisille yhteiskristillinen”(H8). Ekumenian määrittely ei olekaan täysin yksinkertaista. Risto Saarisen mukaan erilaisista tulkinnoista huolimatta ekumenia koetaan yleisesti kristittyjen keskuudessa kristillisten kirkkojen yhteispyrkimyksiksi.¹⁵³ Tällaista näkemystä ekumeniasta edustaa myös Pekka Metson ja Esko Ryökkään ekumenian määrittely.¹⁵⁴ Seppo A. Teinosen mukaan ekumenia ei ole pelkästään teologioiden välistä keskustelua tai kirkkojen välinen asia vaan erityisesti hengellistä ekumeniaa, jonka mukaan jokaisella kristityllä on oltava pyrkimys kristittyjen yhteyteen.¹⁵⁵ Yhteiskristillisyyden termille ei löydy tarkkaa selitystä. Ilmeisesti sillä viitataan kuitenkin ekumeniaan. Tähän viittaisi ainakin Saarisen toteamus Upsalan arkkipiispa Nathan Söderblomista (1866–1931), jonka ansiosta kristittyjen yhteistyö- ja ykseysliikkeestä ryhdyttiin käyttämään nimitystä ekumeeninen.¹⁵⁶ Samaiseen kristittyjen väliseen ekumeniaan ilmeisesti viittaavat myös ne vankilapapit, jotka puhuvat yhteiskristillisyydestä.

Mutta siis mulle siinä ei oo niinku mitään hankaluutta kohdata erilaisia uskontoja, eri tavalla uskovia. Muslimien kanssa oon keskustellu ja lopuksi rukoillut. Mainioita keskusteluita. H3

Sen lisäksi että ekumeeninen ja eri uskontojen välinen työskentely on pappien yhtenäisen kokemuksen mukaan mielekästä, moni toteaa sen olevan myös välttämätöntä. Virkaa ei voi hoitaa, jos ei pysty työskentelemään eri tavoin uskovioiden kanssa. Haastatellut viittaavat tällä siihen, että he vastaavat koko vankilan uskonnollisesta toiminnasta ja toimivat myös vankilalähettiläiden yhteyshenkilönä. Jos oma katsomus olisi liian rajoittunut, ei työtä voisi menestyksekkäästi ja tasapuolisesti hoitaa. Moni pappi kertoi kokevansa, että vankilalähetit ovat heille työtovereita.

¹⁵² Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 18.

¹⁵³ Saarinen 1994, 9.

¹⁵⁴ Metso & Ryökäs, 2005, 11.

¹⁵⁵ Teinonen 1972, 14–15.

¹⁵⁶ Saarinen 1994, 11.

Pohdinta erilaisten katsomusten parissa työskentelystä viittaa ammatillisen identiteetin neuvottelemiseen ammatillisessa tilassa. Se, että pappi pystyy oman uskonsa edustajana työskentelemään muiden ihmisten näkemysten kanssa kunnioittavasti ja joustavasti, kertoo siitä, että oma uskontoa koskeva ammatillinen identiteetti on hahmotettu tämän asian osalta. Ei myöskään ole tarvetta puolustella omaa uskoa tai kieltää muiden vaan on jopa mielekästä harjoittaa ekumeniaa.

Muut työtehtävät

Työn sisältöön liittyvässä pohdinnassa moni totesi työnkuvan olevan selkeää ja rajattua, mitä se seurakuntapapin työssä ei ole. Tämä mahdollistaa työhön keskittymisen ja työn toteuttamisen laadukkaana. Rajatusta työnkuvasta huolimatta työ koetaan myös monipuoliseksi ja siksi motivoivaksi. Työ tarjoaa haasteita ja palkitsee. Eräs haastateltavista totesi pääsevänsä vankilapappina helpommalla kuin seurakunnassa. Toisaalta toinen haastateltavista totesi asian olevan juuri toisin päin. Erot näkemyksissä liittyvät persoonaan ja sekä erilaisiin olosuhteisiin ja kokemuksiin sekä seurakunnassa että vankilassa työskennellessä.

Sielunhoidon lisäksi vankilapapin työhön kuuluvat niin sanotut papin perustehtävät kuten jumalanpalvelusten pitäminen, kirkolliset toimitukset ja rippikouluopetus. Toinen, mielenkiintoinen osa vankilapapin työtä ovat ei-hengelliset työtehtävät. Moni kertoi osallistuvansa vankilan päihdetyöhön ja osa myös perhetyöhön. Muutamat mainitsivat osallistuvansa erilaisten kuntoutusryhmien pitämiseen. Suurin osa papeista ei erityisemmin ottanut kantaa siihen, miten kokevat sen, että tekevät työssään muutakin kuin hengellisesti painottunutta työtä. Joku mainitsi työn monipuolisuuden lähinnä mielekkääksi. Eräs haastatelluista kuitenkin koki joutuvansa pohtimaan, kuinka paljon olisi syytä osallistua vankilan muuhun toimintaan (esimerkiksi kuntoutusryhmien toteuttamiseen osallistuminen). Hän koki jossain määrin ilmeisesti työnantajan puolelta painetta siihen, että papin tulisi osallistua enemmän kuntouttavaan ja muuhun ”maalliseen” työhön. Hänen pelkonaan oli, että pian kaikki tekevät samanlaista työtä ja oman alan erityiset työtehtävät jäävät sivummalle. Toinen pappi taas kertoi hyviä kokemuksiaan osallistumisestaan vankilan ryhmätoimintoihin: eräästä ryhmästä oli tullut hyvin sielunhoitokontakteja ja toisaalta koki ryhmän tuki vankeja toistensa reiluun kohtelemiseen, mihin papitkin vankeja kannustavat. Kyseinen haastateltu totesikin seuraavasti:

Että tää on niinku esimerkiks semmonen juttu, mikä niinku ehkä kannattas miettiä, että pitäiskö vankilapappien niinku - nyt ollaan niinku tulenaralla alueella - mutta niinku sanoin jo

alussa, että tee rohkeesti tutkimuksesi, että et kannattasko niinku osallistua enemmän tämmösiin ryhmäjuttuihin. H3

Jossain määrin tuntuu siis syntyvän ristiriitaista ja ehkä kiistanalaistakin keskustelua siitä, miten paljon vankilapappien on syytä osallistua vankilan muuhun toimintaan, jota ei katsota pappien ydintoiminnaksi. Osittain asian ”tulenarkuus” liittyyne Rikosseuraamuslaitoksen ja kirkon väliseen keskusteluun vankilapappien palkkauksesta. Keskustelu oli erityisen ajankohtainen asia tämän tutkimuksen haastattelujen tekoaikana. Oikeus uskontoon -mietinnössä todetaan, että pappien työtehtävät vankilassa menevät joiltain osin päällekkäin muun kuntouttavan työn kanssa, mutta papeilla on kuitenkin selkeästi oma työalueensa hengellisen toiminnan kautta.¹⁵⁷ Ammatillisessa identiteetin rakentumisen tilassa käydään keskustelua siitä, missä määrin pappi voi työskennellä vankilan muissa, ei-hengellisissä työmuodoissa. Kysymys muista työtehtävistä näyttää mietityttävän osaa haastatelluista ja tämän pohdinnan voikin nähdä ammatillisen identiteetin hahmottamisen paikana. Toisaalta kyseinen pohdinta liittyy myös sosiaaliseen neuvottelun tilaan siinä mielessä, että paine ei-hengellisen työn tekemiseen tulee esimiehiltä. Toisaalta osa papeista korosti, että hengelliset tehtävät ovat ensisijaisia. Tästä puhuu myös Oikeus uskontoon -mietinnön vankilapapin työn ydintehtävien kuvaus.¹⁵⁸

Työn sisällön moninaisuus tuo esiin kysymyksen siitä, missä määrin papit ylipäättään työntekijöitä vankilassa. Osallistuminen vankilan kuntouttavaan, ei-hengelliseen toimintaan on ollut muutaman papin puheissa mietityttävä asia, ja työnkuva onkin hieman erikoinen verrattuna esimerkiksi seurakuntapapin työhön. Eräs papeista toi esiin pohdintansa omasta roolistaan vankien pappina ja hahmotti sitä seuraavasti:

--- jollain tavalla mä nään, että pappi on terapeutti. Siis en tarkota, että olen tuolla psykoterapeutina vaan pappina. Mutta et siis se tota se yhteinen alue on hirveen iso ja hirveen vahva. Jotenkin sillä alueella mä kuljen --- H2

Tämän papin kohdalla vankilapappina oleminen tarkoittaa myös (psyko)terapeutina olemista tai oikeastaan papin ja terapeutin välisellä yhteisellä alueella toimimista. Kyseessä on pappeuden sielunhoidollinen osuus ja pastoraalipsykologinen tarkastelu. Pappeuden osuus omasta työnkuvasta vankilassa ja aiheen pohdinta liittyy ammatillisen neuvottelun tilaan, jossa ammatillista identiteettiä rakennetaan. Papin on hahmotettava, mitä tarkoittaa olla kirkon työntekijä ja hengellisyyden edustaja. On myös tunnistettava oma hengellisen työn osaaminen ja suhteutettava

¹⁵⁷ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 26.

¹⁵⁸ Karsikas & Kokkonen & Mäkelä & Puumala & Toiviainen 2005, 20.

se työhön. Spirituaalisen tilan kautta ammatillista identiteettiä tarkastellessa rajankäynti papin ja terapeutin roolien välillä on oman ammatillisen identiteetin hahmottamista sen suhteen, miten ihmistä kohdataan ja autetaan.

6.3 Teologina vankilassa

Eräs mielenkiintoinen pohdintateema haastateltavien kanssa oli se, miten teologina oleminen näkyy heidän työssään vankilassa. Kysymys on mielenkiintoinen siinä mielessä, että pappien tehtävät vankilassa ovat moninaiset ja saattavat poiketa huomattavasti niin sanotuista normaaleista papin tehtävistä. Mikä erottaa vankilapapin esimerkiksi vankilapsykologista? Seuraavassa tarkastellaan teologina ja pappina olemista käytännössä. Vaikka teologi ja pappi ovat kaksi eri asiaa, käytetään niitä tässä tutkimuksessa limittäin pappien ollessa myös teologian ammattilaisia.

Ensinnäkin teologina oleminen näkyy erään haastatellun mukana lähimmäisenrakkautena ja haluna auttaa. Se on myös sielunhoidon lähtökohta. Useampi pappi totesi, että heidän teologinen koulutuksensa näkyy erityisesti vankien kanssa käydyissä keskusteluissa: osa niistä saattaa olla hyvinkin teologisia etenkin niiden vankien osalta, jotka ovat hyvin kiinnostuneita teologiasta.

--- mutta sitten tietysti näissä keskusteluissa missä voi tulla niinku ihan fantastisia keskusteluja tuota teologian yksityiskohdista ja ne voi olla hyvin niinku monimuotoisia. Riippuen tietysti siitä minkälainen se asiakkaan tota kokemusmaailma on. Et meillähän on täällä ollu hyvin oppineita teologeja esimerkiks, jotka on harrastuksenaan opiskelleet teologiaa jopa avoimessa yliopistossa suorittaneet teologian oppimääriä. Ja heidän kanssa keskustelu on tietysti pikkusen erilaista teologiassa, kun sitten semmoisen joka ei oo teologiaa koskaan luku. Se on siis hyvin syvällistä voi olla kun keskustellaan Origeneesta ja Platonista ja niin edespäin. H3

Teologina oleminen näkyy luonnollisesti jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten toimittamisena. Samoin teologin koulutus voi näkyä työyhteisön kokouksissa, jos tarvitaan teologista tietämystä. Eräs papeista totesi, että osallistuksessaan jonkinlaisen ”ei-hengellisen” ryhmän pitämiseen, hän ottaa teologian ja uskonnollisuuden esiin vain silloin jos joku vanki ottaa sen ensin puheeksi. Toinen puolestaan kertoi, että hänen teologinen ja erityisesti systemaattisen teologian koulutuksensa näkyy siinä, että hän kykenee hahmottamaan ja jäsentämään paremmin vankien kanssa käymiään keskusteluja.

Ammatillisen identiteetin rakentumisen näkökulmasta papit neuvottelevat teologisesta asiantuntijuudestaan ammatillisessa tilassa pohtiessaan sitä, mikä heidän työssään vaatii teologista osaamista. Työnkuvan moninaisuuden kannalta tämä on tärkeä seikka pohdittaessa vankilapappien roolia vankilassa. Vahvimmin teolo-

gina oleminen tai ehkä ennemminkin pappina oleminen tuntuu korostuvan asennoitumisessa työhön. Itse teologian ammattilaisuus näkyy tyypillisissä papintehtävissä. Papilla on kuitenkin työnsä kautta teologinen ja hengellinen leima, mikä määrittää osaltaan sitä, ketkä hänen kanssaan haluavat olla kanssakäymisessä. Seuraavaksi onkin syytä pohtia ensin papin suhdetta vankilan muuhun henkilökuntaan ja myöhemmin suhdetta vankeihin.

6.4 Suhteessa henkilökuntaan ja vankeihin

Suhde henkilökuntaan

Ammatillista identiteettiä hahmottaessa on työtehtävien tunnistamisen lisäksi oleellista kokemus siitä, millä tavalla kuuluu työyhteisöön. Vankilapapin työympäristö eroaa radikaalisti seurakuntatyöympäristöstä siinä, että pappi on vankilan ainut päätoiminen hengellisen työn tekijä. Tämä herättää kysymyksen siitä, millaista on työskennellä kahden organisaation rajalla.

Haastatteluissa kysyin vankilapapeilta, millaisena he näkevät oman asemansa osana vankilan henkilökuntaa. Kysymys ymmärrettiin haastateltavien keskuudessa hieman eri tavoin, mikä poiki mielenkiintoisia näkemyksiä. Osa määritteli asemansa sen mukaan, mikä se on virallisesta näkökulmasta, osa sen mukaan miten muu henkilökunta suhtautuu pappiin. Osa puolestaan lähestyi asiaa sitä kautta, miten itse mieltää itsensä henkilökunnan jäseneksi.

Tietysti on olemassa tämmöinen kuntoutustiimi vankilassa ja johonka automaattisesti vankilapappi kuuluu osana. Siihen kuntoutustiimiin on hyvä ja helppo niinku uida sisään, koska on osa sitä pakettia. H7

Vankilan henkilökunta jaotellaan karkeasti ottaen valvonta- ja kuntoutuspuoliin. Esille tuli eri pappien puheista se, että he kuuluvat vankilassa koulutus- kuntoutus- ja sosiaalityön eli KKS-sektorin työryhmään. Pappien puheista kävi ilmi, että he kokevat luontevaksi kuulua tähän KKS-työryhmään, ja moni mainitsi olevansa tiivis osa sitä. Yksi haastatelluista mainitsi myös, että siihen on helppo päästä mukaan.

Moni haastatelluista pohti asemaansa henkilökunnassa sen kautta, miten henkilökunta heihin suhtautuu. Eri pappien kokemus suhtautumisesta on vaihteleva. Myös yhden työyhteisön sisällä asenteissa voi olla eroja. Jonkin verran ilmeni vastakkainasettelua valvontahenkilökunnan ja kuntoutushenkilökunnan välillä, vaikka näissäkin on poikkeuksia ryhmittymien sisällä. Pääosin papit kokivat muun henkilökunnan suhtautumisen heihin hyvänä ja vahvistavan samalla kokemusta siitä, että he ovat osa henkilökuntaa. Useampi haastatelluista kuvasi kuitenkin, että etenkin

valvontapuolella suhtautumista on kolmenlaista: osa suhtautuu myönteisesti ja kannustavasti papin työhön, osa neutraalista ja osa tavalla tai toisella negatiivisesti. Toisin papit kertoivat, että mahdollinen negatiivinen suhtautuminen osoitetaan yleensä koko KKS-sektorille eikä vain papille. Tässä näkyy kahtiajakoajattelu sen suhteen, että stereotyyppisesti vankilan valvontapuoli pitää vangit ”kurissa”, kun taas KKS-sektori pyrkii tukemaan vankeja. Tämä johtaa siihen, että vangit saattavat suhtautua kuntoutuspuolen työntekijöihin myönteisemmin kuin vartijoihin, mikä aiheuttaa ärtymystä valvontapuolella suhteessa kuntoutuspuoleen. Anssi Peräkylän tutkimuksessa vartijat osoittavat epäilevää suhtautumista erityisesti vankilan psykologeja kohtaan. Heidät nähdään epärealistisina ja hyväuskoisina.¹⁵⁹ Vaikka Peräkylän tutkimuksessa ei puhukaan papeista, on oletettavaa että vartijoiden kriittinen suhtautuminen psykologeihin voi perustua samoihin tausta-ajatuksiin kuin kriittinen suhtautuminen koko KKS-sektoriin.

Huolimatta siitä, että moni papeista korostaa kuuluvansa vahvasti vankilan henkilökuntaan, huomautti moni myös olevansa kuitenkin erillään vankilan henkilökunnasta ollessaan työyhteisössä kirkon edustajana. Identiteettiä tarkasteltaessa sosiaalisen neuvottelun tilan kautta tätä ei kuitenkaan tunnuta pitävän kovin ongelmallisena, vaan siihen on sopeuduttu eikä se häiritse. Erillisyyks vankilan henkilökunnasta voi korostua enemmänkin, mitä seuraava lainaus osuvasti kuvaa:

No oikeestaan minä jollakin tavalla koen, että minut on hyväksytty semmoseksi kirkon edustajaksi ja sillä tavalla, että toisaalta he niinkun jollakin tavalla ajattelee, että minä en siihen vankilaorganisaatioon välttämättä ihan täysillä kuulu. Että minä olen semmonen tavallaan, kattovat että minä oon semmonen neutraali henkilö siellä vankilassa. H1

Kokemus erillisyydestä vankilan työyhteisöstä näkyy hausalla ja positiivisestikin koetulla tavalla. Kokemukseen liittyy vahvasti se, miten henkilökunta, vankilan johto ja vangit suhtautuvat pappeihin. Eräs papeista kuvasi erillistä asemaansa näin:

Se on hyvin poikkeuksellinen sillä tavalla tietysti toisaalta niinku tän viran perinteisyys ja niinku historiallisesti pitkään papit on ollu vankiloissa, niin se luo siihen niinku semmosen helpouden et täällä kaikki tietää miks mä oon täällä ja kuka mä olen. Mä oon talon pappi ja mua ei juurikaan kutsuta mun nimellä vaan mä oon pastori. Ja tota pastorihan on semmonen hahmo niinku tällasessa tällasessa yhteisössä, et se niinku siis herättää jatkuvaa niinku semmosta vitsailua ja pilailua. Semmosta lämmintä pilailua niinku tällasilla hengellisillä asioilla. Ja tiedän, että jotku voi olla vähän kiusaantuneita siitä, mutta ite mä ymmärrän sen niin, että se vaan osoittaa et siis he pitää papistaan ja heillon semmonen niinku lämmin suhtautuminen. Et ei siitä pidä pahastuu jos tota heitetään jotain vitsiä kun mä tulen paikalle. Ja se ei oo siis semmosta ilkeämielistä. H3

---

¹⁵⁹ Peräkylä 1997, 52.

Pappi nähdään siis henkilökunnan ja vankien keskuudessa jollain tavalla erityisenä, mistä kertoo tämän henkilön tapauksessa jo se, ettei häntä juuri kutsuta omalla nimellään vaan pastoriksi, minkä lisäksi hänen ammattinsa aiheuttaa lämmintä vitsailua. Pientä erillisyyttä koettiin jopa KKS -sektoriinkin liittyen erityisesti hengellisen työalan ja vaitiolovelvollisuuden suhteen. Toinen erillisyyden osoitus liittyy virkavaatteiden käyttöön:

--- sitten mulle pidetään itsestään selvänä että minä olen edelleenkin siinä pantapaidassani liikkeellä, eikä sitä pidetä minään. Että ku se perusajatus on, että siellä toimis ikään kuin vain virkavaatteissa olevia ja virkaliivissä olevia. Mutta pappi on se poikkeus, joka toimii omassa virkavaatteessaan. No okei tämä on virkavaate tai se kaulus on virkavaate että. H10

Moni haastatelluista kertoi, että heidän esimiehensä eivät juuri puutu pappien työn sisältöön tai jos puuttuvat, niin se tapahtuu enemmän toiveena tai kyselynä siitä, sopisiko jokin työtehtävä papille. Moni papeista mainitsi myös kokevansa vahvasti, että heidän esimiehensä arvostavat heidän työtään. Osa arveli saamansa arvostuksen johtuvan myös iästä ja kokemuksesta. Tosin esiin tuli hieman sitäkin, että johto ei oikein ole kiinnostunut tai pätevä ottamaan kantaa papin työhön. Myös Sari Linnanmäen vankilapappien haastatteluissa tulee esiin kokemus siitä, että papit ovat kyllä vankilan työntekijöitä, mutta jollain tavalla kuitenkin ulkopuolisia ja ennen kaikkea kirkon edustajia.¹⁶⁰

Erillisyyden tuomaa itsenäisyyttä osataan vankilapappien keskuudessa arvostaa, mutta moni papeista kertoi myös, kuinka vankilassa työskentelyn alkaessa on pitänyt sopeutua laitoksen omiin sääntöihin ja rajoitteisiin sekä etsiä omaa paikkaansa henkilökunnassa. Osa mainitsi sopeutumisen laitokseen ja sen maailmaan olleen raskasta. Juntunen ja Valtonen puhuvat samasta sopeutumisprosessista oppilaitostyöntekijöiden suhteen. Näiden on sopeuduttava erilaisiin yhteisöihin ja ryhmiin, jotka voivat olla myös keskenään jännitteisiä.¹⁶¹ Toisaalta itse oppilaitoskulttuurin ei koettu vaativan sopeutumista samaan tapaan kuin vankilassa työskentelyn. Ammatillisen identiteetin osalta ammatillisen neuvottelun tilassa työntekijä neuvottelee omasta osaamisestaan, työnsä arvosta ja kirkollisesta identiteetistään. Tämä neuvottelu tulee esiin vankilan henkilökunnan kanssa käytävissä keskusteluissa, joissa pappi hahmottaa osaamistaan ja työnsä merkitystä.

---

¹⁶⁰ Linnanmäki 1994, 48.

¹⁶¹ Juntunen & Valtonen 2013, 205.

Työpaikkapappeus

--- se asenne täytyy olla. Se, että on avoin kohtaamaan myös työntekijöitä, kollegoita ja työyhteisön jäseniä. Ettei oo niin, että mä oon kuullu tällasesta myös, että sanotaan et ei, pelkästään tota mun työkuva on pelkästään tota näitä vankeja varten. Tai seurakunnissa, että ei, mun työnkuva on pelkästään tää näin, et mä en voi tota tehdä. Niin mä en oo tällasta ikinä ymmärtäny. Minusta se on huonoa pappeutta. Sillon mennään niinku jonkun muodollisuuden taakse. Todellisuus on se et sä et halua kohdata tai on jotain pelkoja tai et oo valmis siihen. Must se ois rehellisempää tai tarpeellisempaa puida niitä asioita itsessään, eikä niinku mennä jonku tommosen muodollisen jutun taakse. Et tää on siis täysin epävirallista mitä mä niinku pyrin tekemään. H3

Sen lisäksi että papit ovat omalla erityisellä tavallaan osana vankilan henkilökuntaa, haastatelluista papeista muutaman kanssa esiin nousi kysymys myös työpaikkapappeudesta. Näkemykset siitä vaihtelivat eri pappien kohdalla. Yksi halusi oma-aloitteisesti olla nimenomaan työyhteisönkin pappi, tai ainakin työskennellä sen mukaisella asenteella vaikka ei käytännössä niin paljon ehtisikään tukemaan työyhteisöä. Toinen taas totesi, että tukee henkilökuntaakin, mutta keskittyy kuitenkin enemmän vankien pappina olemiseen. Hän kuitenkin yrittää tukea henkilökunnan jaksamista kuunnellen ja kohdaten työtovereitaan. Kolmannen mukaan kysymys työpaikkapappeudesta on rajattu:

En oo työpaikkapappi sanan varsinaisessa merkityksessä, jos työpaikka pappi on henkilöstöä varten. Oon henkilöstön käytössä kyllä mutta selkeesti ensisijainen tehtävä on tehdä töitä niinku vankien kanssa yhtenä x:n vankilan työntekijänä. H8

Eräs papeista koki työpaikkapappeuden moninaisena ja haastavanakin asiana. Hän mielsi muun henkilökunnan pitävän itseään työpaikan pappina: hän esimerkiksi toimittaa kirkollisia toimituksia (esimerkiksi kasteita) henkilökunnan pyynnöstä ja toisaalta hänen oletetaan siunaavan hautaan, jos vankilayhteisössä sattuu kuolemantapaus. Toisaalta hän katsoi, ettei työpaikkapappeus ole varsinaisesti mahdollista, koska vankilan johto ei pidä esimerkiksi vankilan henkilökunnan lapsen kastamista papin työtehtävänä. Näkemys työpaikkapappeudesta on yhteydessä ammatillisen identiteetin rakentumiseen sosiaalisen neuvottelutilan kautta. Juntunen ja Valtonen löysivät tutkittaviensa puheista erilaisia oppilaitostyöntekijöiden suhtautumisia siihen, mikä pappi on suhteessa henkilökuntaan. Se, onko henkilökunta papin asiakaskuntaa, herätti oppilaitostyöntekijöiden keskuudessa eriäviä näkemyksiä jopa silloin, kun kyse oli yhdestä ja samasta henkilöstä. Juntunen ja Valtonen tuovat esiin ajatuksen siitä, tarvitseeko asiantuntijan työn kohteena olla aina asiakas, vai voiko asiakas olla myös yhteistyökumppani ja asiantuntija.¹⁶² Käsite-

---

¹⁶² Juntunen & Valtonen 2013, 206.

parit *työntekijä – asiakas ja auttaja – autettava* kuuluvat luonnolliseen kielenkäyttöön, mutta on huomattava, että ne pitävät sisällään ajatuksen asiantuntijavallasta, mikä on luonnollista auttamissuhteelle. Siinä auttaja tahtomattaankin asettuu autettavan yläpuolelle. Tämä valta on tunnistettava ja tiedostettava, jotta se ei huomautta aiheuta negatiivisia vaikutuksia.¹⁶³

Kun eräältä haastateltavalta kysyttiin, miten työpaikkapappeus näkyy hänen käytännön työssään, vastaus oli seuraava:

--- tota mä haluan niinku olla työyhteisön mukana. Jakaa niitä asioita, mitä työyhteisössä puhutaan. Ja pyrin niinku jotenki omalla olemuksellani kantamaan ja kannattelemaan. Mutta tietysti siis jos puhutaan ihan niinku sielunhoitokeskusteluja, niin niit on tietysti hyvin vähän. Mutta on muutamia ollu. Siis että on henkilökunnan joku jäsen, on tullu jakamaan. H3

Herää kysymys, miten vankilassa työskentelevän papin ja muun henkilökunnan välisiin suhteisiin mahdollisesti vaikuttaa se, jos pappi on myös henkilökunnan pappi. Mielenkiintoista olisi myös pohtia, onko seurakunnassakin työskentelevä pappi työyhteisönsä pappi. Eero Huovinen painottaa kirjassaan *Pappi?*, että pappi on kaikkien ihmisten pappi – ei vain seurakuntalaisten pappi. Vaikka Huovinen viittaakin tässä siihen, että pappien tulisi kohdata myös kirkkoon kuulumattomia, hänen viestinsä tuntuu olevan joka tapauksessa se, että papin on oltava pappi kaikille.¹⁶⁴

Myös Linnanmäki raportoi vankilapappien näkemyksistä mahdollisesta työpaikkapappeudestaan. Linnanmäki tiivistää, että kukaan papeista ei halunnut painottaa työpaikkapappeutta vaan koettiin, että pappi on ensisijaisesti vankeja varten. Kuitenkin papit toivat hänen haastatteluissaan esiin sen, että he haluavat tukea henkilökuntaa.¹⁶⁵

Työpaikkapappeus tuntuu olevan hieman arkakin keskustelunaihe vankilapappien puheissa. Toisaalta tiedossa on ehkä se, että pappi on kaikkia varten ja toisaalta heille on osoitettu selvä fokus vankeihin seurakuntalaisina. Identiteetin hahmottaminen lienee ristiriitaista silloin, kun vankilapappi kokee, että esimies jollain tasolla toivoisi papin olevan työpaikkapappi, mutta ei mahdollista työpaikkapappeutta esimerkiksi tarjoamalla siihen riittäviä resursseja. Tämä tuli esiin erään haastattelun kohdalla.

---

¹⁶³ Pohjola 2002, 43–44.

¹⁶⁴ Huovinen 2001, 60.

¹⁶⁵ Linnanmäki 1994, 94–96.

Suhde vankeihin

Vankilapappien ammatillinen identiteetti ja kokemus pappina olemisesta vankilassa eivät hahmotu ainoastaan sen suhteen, millaisessa asemassa he ovat henkilökunnan keskuudessa. Haastatteluissa papit pohtivat etenkin sitä, millaisessa asemassa tai roolissa he ovat vankien näkökulmasta. On otettava huomioon, että nämä näkemykset ovat pappien omia eivätkä vankien. Suomessa ei toistaiseksi ole tehty tutkimusta siitä, millainen rooli vankilapapilla on vankien silmissä tai mitä pappi vankien näkökulmasta edustaa. Monen papin puheissa tuli esiin, että he kokevat edustavansa vangeille ensisijaisesti kirkkoa ja vankien suhtautuvan heihin niin kuin pappiin yleensäkin suhtaudutaan: Moni totesi olevansa vangeille enemmän kirkon kuin vankilan edustaja, mikä vaikuttaa myös vankien suhtautumiseen heitä kohtaan. Eräs papeista huomautti, etteivät vangit välttämättä edes tiedä, että papit ovat vankilan palkkaamia. Toisaalta kirkon ja uskon edustaminen johtaa siihen, etteivät kaikki halua asioida papin kanssa.

Siinä, että vangit suhtautuvat pappiin niin kuin pappeihin yleensäkin suhtaudutaan, on haasteensa: seurakuntalaiset kokevat papit monesti ylhäisinä ja etäisinä. Tässä on erään haastatellun mukaan riskinsä. Jos pappiin suhtaudutaan korkeampi-arvoisena, voi käydä niin, että pappia ruvetaan pitämään tai pappi itsekin rupeaa pitämään itseään jotenkin ylempänä muita. Kyseinen pappi halusikin tehdä kaikkensa rikkoakseen stereotypian ja osoittaakseen olevansa tavallinen ihminen. Toisen näkökulman tarjosi haastateltu, joka kertoi näin:

--- loppujenlopuks se on aika niinkun tärkeää tai miten sen nyt sanois, niinku siinä suhteessa että, sanotaan niinku isoa roolia. Jos aatellaan, että kyllähän sen pitäis olla niinkun hengellisen elämän, voisko sanoo esikuva. Ja kyllä sitä niinku katotaan ja niinhän se on tietysti seurakunnassaki, mutta kyllä se on täälläkin. Niin että se on tietysti semmonen hengellinen tietyllä tavalla uskaltasin sanoa hengellinen esikuva, hengellinen auktoriteetti. H5

Hengellisenä auktoriteettina toimiminen lienee papille luonteva rooli, ja suhtautuminen pappeihin on sen mukaista. Mielenkiintoista olisikin pohtia lisää, mitä hengellisenä esikuvana oleminen merkitsee. Moni haastatelluista kertoi, että vangit kohtelevat pappia erityisen hyvin ja ovat kohteliaita. Sen lisäksi että pappi voi olla hengellisestä näkökulmasta esikuva, kolme pappia mainitsivat kokevansa, että he edustavat vangeille jonkinlaista isähahmoa. Tähän liittyy etenkin papin ikä. Läheisen ihmisen rooli aiheuttaa pohdintaa. Kun pappi tuntuu edustavan vangille jotain muuta kuin laitoksen henkilökuntaa, kuinka läheiseksi pappi ja vanki voivat tulla keskenään? Erään papin mukaan papin ja vangin välisessä suhteessa papilla itsellään on tärkeä vastuu oman roolinsa määrittelijänä, kuten hän toteaa seuraavassa:

--- joskus niinku tossa niin siin oli vanki siivonnu lattian, niin mä siinä otin muutaman pyörähdysaskeleen ja sanoin, että mä oon kattonu kaunoluistelun EM-kisoja. Se oli niinku justtiinsa, se oli niin kiiltävä se lattia. kun se oli tota ja siinä vähän naureskeltiin sitte. Mutta tavallaan niinku se, että kuinka lähelle siinäki mielessä, että kuinka lähelle vankia menee. Että ja aika lähelle voi mennä vankilapappi. Paljon lähemmäks varmaan ku vartijan on syytä mennä. Mutta sieltä pitää päästä pois. Ja tota ei se ei oo kuitenkaan kaverisuhde. Enemmän tämmönen parhaimmillaan se voi olla tämmönen isovelj, isäsuhte. Et ei parhaimmillaan, mut läheisimmillään. Niinku jos ajattelee tämmöstä läheissuhdetta että.. Kyl se selkeesti se kuitenkin on niinku itsellä se vastuu siitä suhteesta, sen sisällöstä. H8

Papit voivat edustaa vangeille myös erilaisia asenteita. Eräs pappi koki edustavansa jonkinlaista tavallista, aikuista ihmistä, joka tunnistaa omat heikkoutensa ja vahvuutensa ja seisoo sanojensa takana. Tätä roolia kukaan ei ollut hänelle asettanut. Se ei aina myöskään tyydytä kaikkia, mutta kyseinen haastateltu koki sen olevan ainoa mahdollinen rooli, jossa voi näyttää jonkinlaista terveen ihmisen mallia. Yksi taas puhui siitä, kuinka vangit näkevät hänet aina vitsailuun saakka hyväntahtojana ja positiivisuuden tuojana, mutta mainitsi kokevansa, että vangit haluavat hänen olevan sellainen. Kolmas kertoi vangin joskus todenneen, että tulee turvallinen olo jo pelkästään siitä, kun näkee papin olevan töissä. Tässä yhteydessä kyseinen pappi korosti, miten merkityksellistä on käyttää papin vaatteita töissä. Puhuttaessa muita uskontoja edustavien vankien suhtautumisesta pappiin, kukaan haastatelluista ei raportoinut sen olevan ongelmallista vaan pikemminkin päinvastoin.

Se on hyvin mutkatonta ollu, elikkä useimmiten muiden uskontokuntien edustajat aika suoraan sanoo näin että mieluummin he ovat sitte täs kristityn papin kanssa tekemisissä, kun täysin jumalattoman kanssa. H7

Pappien näkemykset siitä, mitä he edustavat vangeille ja miten vangit heihin suhtautuvat ovat kirjavia, mutta myös monilta osin yhteneviä. Esiin tulee vahvimmin se, että pappia ei pidetä täysivaltaisesti vankilan henkilökuntaan kuuluvana laitoksen edustajana vaan ennemmin kirkon edustajana. Vankien suhtautuminen pappiin onkin enemmän sen kaltaista. Myös papin asennoituminen asioihin aina toivon näkökulmasta aiheuttaa jopa hilpeyttä, mutta toisaalta myös arvostusta. Tässä näkyy ajatus vankilapapista ammattirakastajana. Asennoituminen vankeihin ja työhön rakkauden näkökulmasta tuntuu vaikuttavan vankeihin positiivisesti.

Asema vankien keskuudessa on yksi osatekijä pappien identiteetin rakentamisessa sosiaalisen neuvottelun tilan kautta. Se, millaiseksi vangit sanoilla tai sanattomasti papin määrittelevät, vaikuttaa siihen, millainen pappi kokee olevansa. Tässä korostuu, miten ammatillisen identiteetin hahmottaminen vaatii toisen ihmisen olemassaolon. Vangin tapa määrittellä pappi joutuu dialogiin papin oman käsi-

tyksen kanssa, ja näin identiteetti muovautuu. Haastateltavat tuntuivat kokevan asemansa vankien keskuudessa varsin mielekkääksi. Vankien vitsailut papista eivät loukkaa heitä, vaan he ottavat luontevasti hengellisen esikuvan ja tavallisen ihmisen edustajan roolin itselleen. Tämä vaatinee elämäkokemusta, mitä vankilapapit itsekin pitivät työnsä kannalta tärkeänä. On rakennettava ensin oma minäkuva ja identiteetti, ennen kuin voi turvallisesti rakentaa omaa ammatillista identiteettiään. Toisaalta nämä käyvät keskenään jatkuvaa vuoropuhelua.

7 Johtopäätökset

7.1 Mitä on olla pappi vankilassa?

Lähtiessäni haastattelemaan vankilapappeja oli tarkoitukseni puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla selvittää niitä tekijöitä, joista vankilapapin ammatti-identiteetti rakentuu ja sitä, millaisen teologian pohjalta papit työtään tekevät. Matkan varrella kolmanneksi ja lopulta koko tutkimuksen kattavaksi tutkimuskysymykseksi muotoutui kysymys siitä, mitä ylipäätään on olla pappina vankilassa. Vaikka työni alussa tietoni vankilapappien työstä olivat varsin vähäiset, olen pystynyt pitämään tutkimuskysymykset tutkimuksen edetessä samoina.

Ammatillisen identiteetin rakentumisen ja teologian tarkasteleminen tuovat esiin sitä, millaiseksi vankilapapit itsensä työssään kokevat. Kysymys siitä, mitä on olla pappi vankilassa, on koko tutkimustani kattava teema. Haastatteluaineistoni kertoo paitsi ammatillisen identiteetin rakentumisen osatekijöistä ja pappien teologisista näkemyksistä suhteessa työhönsä, myös yksilöllisiä kokemuksia siitä, mitä kaikkea merkitsee olla pappina vankilassa. Lähtökohtani tähän pohdintaan on ollut ajatus siitä, että vankilasielunhoidon katsotaan olevan kirkon sielunhoidon erityis-työala, samoin kuin esimerkiksi sairaalasielunhoito tai perheneuvonta. Näissäkin pappi saattaa olla yhteisössään ainoa virallinen kirkon edustaja. Olen siis lähtenyt tarkastelemaan, miltä tuntuu olla pappina tuollaisessa erilaisessa ja ehkä haasteellisessakin ympäristössä.

Papit tuntuvat olevan vankiloissa jonkinlaisia moniosaajia. Sen lisäksi, että he hoitavat itsekseen (toki vankilalähettiläiden avustamana) vankilan hengellisen työn, mikä kattaa kutakuinkin kaiken mahdollisen papin työn, pitää pappien työ sisällään myös esimerkiksi päihdekuntoutusta, perhetyötä ja kuntouttavaan työhön osallistumista. Kaiken lisäksi he huolehtivat muiden uskontojen ja uskontokuntien edustajien uskonnollisista tarpeista. Työn sisältö nähdään sen moninaisuudesta huolimatta tai ehkä juuri sen takia mielekkäänä. Merkittävää tässä tutkimuksessa on se, että

haastatellut papit ovat hyvin yksimielisiä keskenään monessa työhönsä liittyvässä asiassa. Muutamia eriäviäkin mielipiteitä nousee, mutta niitä on suhteessa vähän.

Sielunhoitaja

Erittäin keskeiseksi osaksi työtä ja vankilapappeutta nousee sielunhoito. Haastatellut papit eivät varsinaisesti määritä, mitä sielunhoito heidän mielestään on muuta kuin, että se on kohtaamista, rakastamista ja auttamista. Samalla myös pappina olemisen ytimenä nähdään samoja asioita. Jouko Kiiski esittelee kirjassaan *Sielunhoito*¹⁶⁶ erilaisia sielunhoidon muotoja. Nämä ovat dialoginen sielunhoito, spirituaalinen sielunhoito, diakoninen sielunhoito ja tavoitesuuntautunut sielunhoito. Haastattelujeni perustella ei ole mahdollista tehdä jakoa sen suhteen, edustavatko eri haastateltavat mahdollisesti erilaisia sielunhoitomuotoja. Pappeja ei pyydetty määrittelemään sielunhoitoa terminä. Haastattelujen sisällön kautta on ymmärrettävissä, että jokainen haastateltu pappi voi käyttää erilaisia sielunhoidon malleja tilanteen mukaan.

Se, miten sielunhoitoa vankilassa pappien toimesta toteutetaan, käy haastatteluista ilmi etenkin asennoitumisesta ihmisiin ja omaan työhön. Pappien ajatusmaailmaa leimaa vahva ajatus rakastamisesta työn lähtökohtana. Koetaan, että hienoilla terapeutisilla menetelmillä tai saarnoilla ei voida tehdä työtä vaan tarvitaan rehellistä ihmisen kohtaamista. Sielunhoidossa hengellisyyttä ja uskonnollisuutta ei haluta korostaa. Halutaan tuoda esiin nimenomaan siitä, että papin kanssa voi puhua kaikesta. Toisaalta ollaan herkkiä tunnistamaan myös hengelliset kysymykset.

Millaisen merkityksen sielunhoito saa, kun sitä tarkastellaan haastattelujen kautta? Tullaan kysymykseen siitä, mikä sielunhoidossa vaikuttaa. Haastateltujen vankilapappien puheissa sielunhoito näkyy erityisesti rakastamisen asenteena. Korostetaan kohtaamisen merkitystä. Mielenkiintoinen kysymys on siinä, mikä ero on papin toteuttamalla sielunhoidolla ja sillä, että kuka tahansa ihminen, joka välittää toisesta, kohtaa tämän ja kuuntelee tätä? Onko siis sama, kuka rakastaa, kunhan joku rakastaa? Kettunen toteaa suomalaista rippiä koskevassa tutkimuksessaan, että erittäin merkityksellistä ripittäytyjälle on luottamuksen kokeminen ripin vastaanottajaa kohtaan sekä osapuolten välinen vuorovaikutussuhde.¹⁶⁷ Ripin vastaanottajan

---

¹⁶⁶ Kiiski 2009.

¹⁶⁷ Kettunen 1998, 198.

tai sielunhoitajan auttamisen menet, teoriatieto ja taidot eivät niinkään ole merkityksellisiä. Parantavampaa kuin mikään muu, on sielunhoitosuhteen laatu.¹⁶⁸ Saman toteaa myös ruotsalainen sielunhoidonopettaja, pappi ja psykoterapeutti Anders Olivius.¹⁶⁹

Tämä pohdinta johtaa kysymykseen siitä, onko sielunhoidolla itsellään ja näin ollen lopulta vankilapapeilla vankiloissa mitään merkitystä, jos kaikenlainen hyvä kohtaaminen jo itsessään on merkittävästi parantava ja auttava tekijä. Olivius siteeraa Paavalia: ”Vaikka minä puhuisin ihmisten ja enkelien kielillä, mutta minulta puuttuisi rakkaus, olisin vain kumiseva vaski ja helisevä symbaali”.¹⁷⁰ Tämän myötä Olivius toteaa olevan selvää, että sielunhoitaja on aina ensinnä Kristuksen rakkauden välikappale.¹⁷¹ Oliviuksen tuoma näkökulma johtaa siihen, että ihmisen ja tässä tapauksessa sielunhoitajan rakkaus toista ihmistä kohtaan ei ole se olennaisin auttava seikka, vaan se, että pappi sielunhoitajana välittää myös Jumalan rakkautta. Kettusen mukaan teologisesti katsottuna inhimillisessä suhteessa oleminen perustuu aina siihen, että Jumala on suhteessa ihmiseen. Sielunhoitosuhteessa on pohjimmiltaan kysymys siitä, että toisen ihmisen ja Jumalan rakkaus tulee tunteen ja kokemuksen tasolla koskettaneeksi autettavaa.¹⁷² Sielunhoitajan erottaa muusta vankilan henkilökunnasta, hänen roolinsa Jumalan rakkauden välittäjänä.

Osana vankilayhteisöä

Haastatteluissa pohdittiin pappien asemaa henkilökunnassa, joka osaltaan vaikuttaa myös siihen kokemukseen, mitä on olla pappina vankilassa. Suurin osa koki asemansa hyväksi ja selkeäksi. Puheista kuvastui jonkinlainen muiden hyväksyntä sille, että pappi on vankilassa. Toki haasteitakin henkilökunnan suhtautumisessa pappia kohtaan oli, mutta toisaalta koettiin, että esimerkiksi esimiehiltä saatiin pääasiassa kannustusta ja tukea työhön. Joka tapauksessa pappien puheista välittyy, että he ovat jokseenkin, elleivät erittäin tyytyväisiä asemaansa vankilan henkilökunnan ja vankien keskuudessa.

Työssä on omia haasteitaan, joiden kanssa papit joutuvat selviytymään. Joskus ne koskevat ongelmia työyhteisössä, joskus keskustelujen sisällöt ovat erityisen

---

¹⁶⁸ Kettunen 2013, 82.

¹⁶⁹ Olivius 1998, 57.

¹⁷⁰ 1. Kor. 13:1.

¹⁷¹ Olivius 1998, 58.

¹⁷² Kettunen 1998, 85.

raskaita. Joskus taas vankilan omat säännöt ja toimintatavat vaikeuttavat työn tekemistä. Moni pappi korostaa, että vankilassa on sopeuduttava ympäristöön ja sen sääntöihin ja toimittava niiden rajoissa. Muutoin työn tekeminen ei onnistu. Vankila nähdäänkin hyvin omanlaisenaan paikkana, jossa eletään omilla säännöillä ja toiminta ja ajatusmallit saattavat olla hyvinkin erilaisia ja erikoiselta tuntuja. Vankila on hierarkkinen maailma, jonka keskellä pappi yrittää tuoda esille sanomaansa ihmis- ja tasa-arvosta.

Puhuttaessa vankilapappeuden aiheuttamista muutoksista omaan itseen tulee esille lähinnä jonkinlaista erakoitumisen tunnetta, ajattelutapojen muutoksia ja pienessä määrin jonkinlaista kyynistymistä. Tosin kyynistymisen uhasta ollaan pappien keskuudessa hyvin tietoisia, ja kyynisyyttä vastaan yritetään taistella. Hicksin sekä Sundtin ja Cullenin tutkimukset kumpikin kertoivat vahvasti siitä, kuinka yhdysvaltalaiset vankilapapit kokivat työssään vaihtaneensa enemmän kuntouttavasta työotteesta rankaisevaan tai valvontaorientoituneeseen työtapaan ja kyynistyneensä voimakkaasti.¹⁷³ Tällaista ei ole havaittavissa omista haastelluissani. Olisikin mielenkiintoista verrata kahden eri maan vankilapappien kokemuksia.

7.2 Vankilapappien työskentelyn teologiset tausta-ajatukset

Haastatteluissani pyrin selvittämään, millaisella teologialla vankilapapit perustelevat sen, että vankiloissa tehdään hengellistä työtä, ja millaiset ovat heidän omat teologiset tausta-ajatuksensa työnsä tekemisen suhteen. Pappien puheista tulee vahvasti esiin luomisen teologia ja siitä tuleva ihmiskäsitys. Ajatus siitä, että Jumala on luonut jokaisen ihmisen omaksi kuvakseen, oli tämä kristitty tai ei, johtaa siihen, että kaikkia on kohdeltava ja kohdattava samanarvoisina. Näin myös kirkon on oltava vankilassa kohtaamassa vankeja ja pappien tehtävä on vankilassa kohdata vangit ihmisinä, eikä rikollisina. Papit korostivat, ettei vanki ole syntynyt rikolliseksi eikä vanki ole sen syntisempi ihminen kuin pappi itsekään. Syystä tai toisesta vain tuo henkilö on päätenyt tekemään tekoja, joita yhteiskunta ei hyväksy. Pahuus koettiin osaksi jokaista ihmistä. Tätä näkemystä vangista ihmisenä ja samanlaisena kuin kuka tahansa papit haluavat tuoda esiin yleisesti vankien ja henkilökunnan keskuudessa. Toisaalta tutkimuksessa tuli esille, että tuo vahva ihmisarvon ja luomisen teologian korostaminen voi olla myös eräänlainen suojautumiskeino papille. Se voi auttaa kohtaamaan niitä ihmisiä, joiden rikokset koskettavat pappia niin paljon, että kohtaaminen ilman ihmiskäsityksen tuomaa tukea olisi vaikeaa.

---

¹⁷³ Hicks 2008. Sundt & Cullen 2002.

Niin ikään jonkinlaisen rakkauden teologian korostaminen kuuluu pappien puheissa. Työssä lähdetään liikkeelle lähimmäisenrakkauden periaatteesta. Jumala on käskennyt ihmisiä rakastamaan toisiaan: ei niin, että rakastettaisiin vain hyvää ja kaunista vaan kaikkia ihmisiä. Papeille työn lähtökohta on se, että rakastaa kohdattavia ihmisiä. Lähimmäisenrakkauden asennetta halutaan myös opettaa vangeille ja näin toteuttaa kristillistä kasvatusta. Pappi toimii rakkauden esimerkkinä muille. Pappi on vankilassa ammattirakastaja, jonka tehtävänä on rakastaa ja välittää. Mielestäni tämä toteamus tiivistää haastattelemini pappien näkemykset ja asennoitumisen työtään kohtaan. Rakastamiseen liittyy myös Lutherin ajatus kahdesta rakkaudesta. Ihmisellä on taipumus rakastaa kaikkea rakastettavaa, kun Jumala oikeasti löytyy kaikesta mitättömästä ja arvottomasta. Jumalan rakkaus tekee olemattomasta olevaisen. Näin papinkin on ensisijaisesti rakastettava niitä, joissa ei ensisilmäyksellä näytä olevan mitään rakastamisen arvoista.

Kahden rakkauden käsite liittyy Lutherin ristinteologiaan, mitä moni pappi pitää arvokkaana pohjana työlleen. Ajatus siitä, että Kristus on kärsinyt ja sovittanut ihmisen pahuuden, on tärkeä sanoma vankilassa. Papit haluavatkin tuoda esiin armon ja toivon sanomaa. Korostetaan myös uuden alun mahdollisuutta. Ylipäätään Kristus ja Evankeliumi on oltava kaiken kirkon ja papin työn pohjana.

Pappien teologisia näkemyksiä vangeista ja omasta työstään leimaa vahva ihmisarvon korostaminen sekä luomisen ja ristin teologia. Näiltä osin haastateltavien näkemykset ovat varsin yhteneväisiä. Olisikin mielekästä selvittää, miten paljon vankilapappien käymä erikoistumiskoulutus on sisällöltään mahdollisesti vaikuttanut pappien teologisiin näkemyksiin. En kuitenkaan tutkimukseni tekemisen aikana ehtinyt saada käsiini tietoa siitä, millaisista mahdollisista teologisista näkökulmista vankilapappien koulutuksessa keskustellaan. Toki on mahdollista, että syystä tai toisesta edellä esitellyt näkemykset vain toistuivat kaikkien haastateltavien ajatuksissa.

7.3 Ammatillisen identiteetin rakentuminen Sosiaalisen neuvottelun tila

Käsittelin tutkimuksessani vankilapappien ammatillisen identiteetin rakentumista erilaisten neuvottelun tilojen kautta. Seuraavassa käyn tiivistetysti läpi tutkimuk-

sessä esiintyneet ammatillisen identiteetin rakentumisen osat. Loppuun olen koonnut näistä taulukon.¹⁷⁴ Omassa aineistossani ammatillisen identiteetin rakentumisessa korostui etenkin sosiaalisen neuvottelun tila. Tämä lienee ymmärrettävää vankilapappien ja muiden kirkon erityistyöaloilla työskentelevien suhteen heidän ollessaan fyysisesti poissa perinteisemmästä työympäristöstään seurakunnasta. Ammatillisen identiteetin hahmottamisen sosiaaliseen tilaan kuuluvat vankilapapeilla ne tilat, joissa he vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin hahmottavat, keitä he vankilapappeina ovat. Erityisesti nämä vuorovaikutustilanteet näkyivät vankilapapeilla suhteessa vankilan muuhun henkilökuntaan ja vankeihin. Sosiaalisessa tilassa neuvoteltiin identiteetistä myös silloin, kun pohdittiin omaa asemaa vankilayhteisössä ja siitä, mikä on se yhteisö, johon pappi kuuluu. Aineistossa tuli vahvasti esiin vankilan henkilökuntaan kuuluminen ja kokemus siitä, että oma paikka henkilökunnassa todella on. Erityisesti papit kokivat vahvaa kuuluvuutta koulutus-, kuntoutus- ja sosiaalityön sektoriin ja totesivat, että siihen on erityisen helppo liittyä. Myös eräänlaista ulkopuolisuuden tunnetta korostettiin. Sen syyksi nähtiin se, että papit edustavat yksin kirkkoa vankilatyöyhteisössään. Tätä ei kuitenkaan juurikaan koettu haitaksi, mikä viittaa siihen, että vankilapappien pappisidentiteetti on päässyt rakentumaan jo seurakuntatyössä. Tuolloin se on rakentunut niin vahvaksi, ettei se horju, vaikka työpaikalla ei säännöllisesti työskentele muita kirkon työntekijöitä, jotka tukisivat kirkollista identiteettiä. Papit tuovat puheissaan ilmi sen, että he edustavat kirkkoa, jolloin ammatillinen identiteetti rakentuu myös sille pohjalle, että valtion virkamiehinäkin papit edustavat ensisijaisesti kirkkoa. Samaan tapaan Sippo raportoi sairaalasielunhoitajien kokevan työnsä hyvin itsenäiseksi ja myös itsensä jollain tavalla sairaalaorganisaatiosta irrallisiksi. Irrallisuuden tunne ei sairaalassakaan haittaa työntekijää, vaan se tukee enemmän juuri työn itsenäistä luonnetta, mistä sielunhoitajat pitävät.¹⁷⁵ Huolimatta siitä, että vankilapapit kokevat olevansa kirkon työntekijöitä, heidän ammatillinen identiteettinsä rakentuu kuitenkin erityisesti suhteessa vankilan työyhteisöön.

Pohtiessaan asemaansa henkilökunnassa vankilapapit toivat esiin henkilökunnan suhtautumisen heihin. Suhtautuminen koettiin pääosin positiiviseksi niin työtovereiden kuin esimiestenkin taholta. Pääosin koettiin, että omaa työtä arvostetaan ja että vankilapappeja pidetään luontevasti osana henkilökuntaa. Tämä vahvistaa ammatillisen identiteetin rakentumista sosiaalisen neuvottelun tilassa. Toisaalta

---

¹⁷⁴ Taulukko 3.

¹⁷⁵ Sippo 2000, 106.

identiteettiä voi horjuttaa pienissä määrin kerrotut ongelmat muun henkilökunnan (erityisesti valvontahenkilökunnan) ja johdon kanssa. Se, että muu henkilökunta kyseenalaistaa papin työn merkityksen, tai johdolta ei saa työllensä toivottua tukea, heikentää papin asemaa vankilan työntekijänä. Kuitenkin kaikkien haastateltujen puheissa korostui vahva tietoisuus siitä, että papilla (ja sitä myöten heillä itsellään) on oma ja tärkeä paikka vankilassa.

Ammatillinen identiteetti rakentuu sosiaalisen neuvottelun tilassa myös suhteessa vankeihin. Papit kertoivat näkemyksiään siitä, minkälaisina vangit heitä pitävät ja miten vangit heihin suhtautuvat. Hyvin myönteinen asennoituminen vankien suunnalta leimaa useiden vankilapappien puheita. Vangit pitävät pappeja toivon luojina ja hyvän ylläpitäjinä – jo vitsailuun saakka. Tämä rooli tuntuu olevan papeille mielekäs ja vahvistavan heidän identiteettiään. Toisaalta identiteettiä varsinkin vankilapappeuden alkuaikoina voi koetella se, että vangeille joutuu asettamaan rajoja. Aina ei myöskään voi vastata kaikkiin vangin tarpeisiin. Identiteetin hahmottaminen suhteessa vankilan henkilökuntaan ja vankeihin osoittaa sen, kuinka oleellinen on toinen ihminen silloin, kun identiteettiä rakennetaan.

Ammatillisen neuvottelun tila

Ammatillisen neuvottelun tilassa pappien identiteettiä voidaan hahmottaa sen kautta, millainen käsitys heillä on omasta ammatillisesta ja hengellisestä osaamisestaan ja millainen merkitys työllä on työympäristössä. Myös työhön asennoituminen heijastelee identiteetin rakentumista. Haastateltujen kanssa käytiin keskustelua tasapainottelusta hengellisten ja papillisten työtehtävien ja muiden työtehtävien tekemisen välillä. Missä määrin papin pitäisi vankilassa osallistua muihin työtehtäviin, kuin mitä papin työ virallisesti pitää sisällään? Tähän liittyy ammatillisen identiteetin rakentuminen. Onko pappi edelleen pappi jos hän tekee muitakin kuin papin työtehtäviä? Kuinka paljon pappi voi tehdä muita tehtäviä voidakseen silti olla nimenomaan pappi? Osa haastatelluista aihe herätti hämmennystä ja pohdintaa.

Ammatillisen neuvottelun tilassa tarkastellaan myös sitä, miten omat kyvyt riittävät työn tekemiseen ja mitä vaaditaan itseltä, jotta työtä voi tehdä. Ammatillisen identiteetin joustavuus ja vahvuus tuli esiin kaikkien pappien puheissa. Tämä liittyi etenkin siihen, millaista on työskennellä muiden katsomusten edustajien kanssa, olivatpa nämä vankeja tai vankilalähettejä. Kaikki haastatellut pitivät tätä osaa työstä hyvin mielekkäänä, ja osa suorastaan nautti työn tarjoamasta ekumeniasta. Nämä kokemukset heijastelevat ajatusta siitä, että oman ammatin sisältö on

selkeä, eikä omaa identiteettiä horjuta se, että joku ajattelee mahdollisesti asioista eri tavoin.

Valmiudet työn tekemiseen koettiin suhteellisen hyviksi vankilassa työtä aloittaessa. Haastatellut eivät myöskään tuoneet haastatteluhetkellä esiin, että he olisivat kokeneet, että heillä ei ole tarpeeksi taitoa ja tietoa tehtävänsä hoitamiseen. Käsitys työn sisällöstä näyttää selkeästi hahmotetulta. Seurakuntatyön kokemus on selvästi auttanut identiteetin rakentumisessa. Haastatelluilla näytti olevan myöskin selkeästi hahmotettuna se, mitä he haluavat työllään ja olemuksellaan viestittää seurakunnalleen. Monelle tuntui tärkeältä korostaa sitä, että pappeudesta huolimatta he ovat tavallisia ihmisiä ja heitä voi lähestyä tavallisina ihmisinä. Ei siis ole tarvetta millään tavalla korottaa itseä ”papilliseen ylhäisyyteen”.

Teologina oleminen näkyi pappien työssä etenkin kirkollisissa toimituksissa, jumalanpalveluksissa ja sielunhoitokeskustelujen sisällössä. Nämä seikat erottavat vankilapapin esimerkiksi vankilapsykologista. Itse näen pappien puheissa teologina tai pappina olemisen myös siinä, miten he suhtautuvat ihmisiin. Lähimmäisenrakkauden periaate ja toisaalta teologinen tietämys erilaisista katsomuksista mahdollistavat heille luontevan ja inhimillisen lähestymisen asiakkaitaan kohtaan. Papit myös korostavat tekevänsä ensisijaisesti hengellistä työtä ja työtapojensa olevan hengellisiä.

Toiminnallisen neuvottelun tila

Pohdittaessa työnkuvaa ja työn keskeistä sisältöä, tuovat keskustelut esiin ammatillisen identiteetin rakentumisen toiminnallisen tilan kautta. Pappien hyvin selkeät näkemykset työnsä sisällöstä ja työtehtävistä kuvastavat identiteetin vahvistumista. Jos työn sisällön kokemisessa on epävarmuutta, identiteettikin horjuu. Papit kokivat hyvin yksimielisesti työtehtävikseen ensisijaisesti vankilan uskonnollisesta toiminnasta vastaaminen ja sielunhoidon sekä näiden ohella muut papin työtehtävät. Tosin pieni osa haastatelluista tuo myös esiin pientä epävarmuutta työtehtävistään etenkin sen suhteen, mitä esimiehet papilta toivoisivat.

Toiminnallisessa tilassa identiteettiä rakennetaan myös siinä, miten pappi haluaa asenteillaan ja näkemyksillään vaikuttaa työyhteisöönsä. Muutama pappi toi esiin haluaan vaikuttaa työtovereiden näkemyksiin erityisesti inhimillisyyden ja ihmisarvon näkökulmasta. Se, että uskaltaa tuoda näkemyksiään esille ja välittää niitä eteenpäin työyhteisössä, kertoo siitä, että pappi kokee löytäneensä paikkansa vankilassa ja hahmottaa ammatillisen toimijuutensa.

Spirituaalisen neuvottelun tila

Kuten kappaleessa 2.3 todettiin, spirituaalisen neuvottelun tila ammatillisen identiteetin rakentamisessa läpäisee edellä käsitellyt sosiaalisen, ammatillisen ja toiminnallisen neuvottelun tilat. Ammatillisen tilan kautta hahmottuessaan spirituaalinen asiantuntijuus näkyy haastatelluilla vankilapapeilla kiinnostuksena ihmismieleen ja ihmisen kohtaamiseen. Sitä voisi nimittää jopa luonteenpiirteeksi, josta voidaan käyttää termiä *spirituaalinen herkkyys*. Spirituaalinen herkkyys ja asiantuntijuus tulee esiin myös pappien kyvystä löytää ihmisten kohtaamisista ja keskusteluista syvempiä, mahdollisesti eksistentiaalisia ja hengellisiä ulottuvuuksia. Heillä on lisäksi kyky ottaa nämä ulottuvuudet esille ihmisten kanssa keskustellessaan. Eräs papeista pohtikin, missä määrin papin ja terapeutin ammatit ovat päällekkäisiä.

Spirituaalisen neuvottelun tilaa hahmotetaan myös toiminnallisen ja sosiaalisen neuvottelun tilojen kautta. Spirituaalisen neuvottelun tilassa identiteettiä rakennetaan tällöin jo ammatillisen neuvottelutilan yhteydessä mainitulla asennoitumisella ja asennevaikuttamisella työyhteisössä. Hengellisyyden ja ihmisyyden asiantuntijoina papit voivat vaikuttaa työtoveriensa näkemyksiin asioista. Tämä näkyy jonkinlaisessa pappien ”harrastamassa” vastapuheessa, jossa mustavalkoisessa vankilayhteisössä papit tuovat esiin sitä, ettei jaottelu hyvän ja pahan välillä ole niin selkeä kuin kuvitellaan: jokaisella on samanlainen ihmisarvo riippumatta siitä, onko vanki vai vankilan työntekijä.

Spirituaalisen neuvottelun tilan kautta rakennetaan niin ikään kokemusta siitä, että työntekijä kokee voivansa antaa itsestään jotain työssään. Työlle löytyy arvo, merkitys sekä mielekkyys. Papit raportoivat kokemuksistaan siitä, että vankilassa he pystyvät auttamaan ja tukemaan ihmisiä, mikä tuo heille tyydytystä työstään. Samalla he voivat kokea olevansa vankilapappeina arvokkaita ja merkityksellisiä.

TAULUKKO 3. Vankilapappien ammatillisen identiteetin neuvottelun tilat.

<p>Sosiaalisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyvä suhde vankeihin - Rajojen asettaminen vangeille - Asema vankien silmissä - Kirkon edustaminen - Vankilan henkilökuntaan kuuluminen - Ulkopuolisuuden tunne - Työyhteisön aiheuttamat haasteet - Vankilayhteisöön kuuluminen 	<p>Toiminnallisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selkeä näkemys työn sisällöstä - Tärkeimpien työtehtävien hahmottaminen - Epäröinti työtehtävien suhteen - Asennevaikutus työyhteisössä
<p>Ammatillisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Papin työtehtävät vs. muut työtehtävät - Teologina ja pappina työskenteleminen - Hengellisen työn osaamisen asema vankilassa - Seurakuntatyökokemuksen merkitys - Ihmis- ja tasa-arvon korostaminen - Joustavuus erilaisten uskonnollisten näkemysten suhteen 	<p>Spirituaalisen neuvottelun tila</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oman työn arvon, merkityksen ja mielekkyyden löytäminen - Kyky löytää keskusteluista eri tasoja - Hengellisten ja eksistentiaalisten ulottuvuuksien löytäminen - ”Vastapuheen” tuottaminen työympäristöön

8 Pohdinta

Harjoittelukesäni Kylmäkosken vankilassa kesällä 2013 oli loistavana ajankohtana tutkimuksen tekemisen suhteen. Olin tehnyt haastatteluni ennen harjoittelua, mutta niiden analysointi tapahtui harjoittelun jälkeen. Ehdin saamaan perspektiiviä siihen, mitä on olla sielunhoitajana vankilassa. Näin ollen analysointivaiheessa oli helpompi ymmärtää, mistä papit puhuvat.

Ammatillisen identiteetin rakentumista olen tässä työssä tarkastellut sosiaalisen, ammatillisen, toiminnallisen ja spirituaalisen neuvottelutilan kautta eri asiayhteyksissä. Näissä neuvottelun tiloissa vankilapapit ovat rakentaneet identiteettiään ammattinsa suhteen. Stenström viittaa John L. Hollandiin, jonka mukaan ammatillinen identiteetti on vahva silloin, kun henkilöllä on selkeä ja pysyvä kuva työnsä päämääristä, omista kyvyistään ja kiinnostuksensa kohteista. Identiteetti on heikko silloin kun ammatillisiin päämääriin, työssä olemiseen ja päätöksien tekemiseen liittyy vahvoja epävarmuuden tunteita. Henkilö, jolla on ammatillinen identiteetti kokee hallitsevansa ammattinsa vaatimat taidot ja kantaa vastuun työstään. Hän on tietoinen resursseistaan ja rajoituksistaan. Hän samaistuu ammattiryhmänsä etiikkaan ja normeihin. Identiteetti kehittyy sosiaalistumisen kautta.¹⁷⁶ Tämän perusteella on mahdollista todeta, että kaikkien haastattelemieni vankilapappien amma-

¹⁷⁶ Stenström 1993, 37–38.

tillinen identiteetti on varsin vahva. Vahvuuden perusteena lienee kokemus seurakuntatyöstä, ikä, elämäkokemus sekä vuodet vankilapappina. Toki taustalla on varmasti myös oman henkilökohtaisen identiteetin vahvuus. Ammatillinen identiteetti on vankilassa rakentunut niissä neuvottelun tiloissa, joita tutkimuksessa on tarkkailtu.

Juntunen ja Valtonen ovat tehneet tutkimistaan oppilaitostyöntekijöistä erilaisia ryhmittelyjä sen mukaan, miten näiden ammatillinen identiteetti on rakentunut, ja miten vahva se on sekä millä tavalla ammattia toteutetaan.¹⁷⁷ Katson, että omassa tutkimuksessani tällaista ryhmittelyä ja jakoa ei ole mielekästä tehdä jo sen perusteella, että haastateltavien lukumäärä on itselläni pieni. Lisäksi vankilapappien kuvaukset ammatillisen identiteetin rakentumisesta ja identiteetin vahvuudesta ovat keskenään jopa hämmentävän samankaltaisia.

Työssäni on uniikkia ja jollain tavalla koskettavaakin pappien näkemys itsestään välittäjänä ja rakastajana suhteessa vankeihin sekä toisaalta heidän vankkumaton luomisen teologiasta lähtöisin oleva periaatteensa ihmisarvon korostamisesta, mitä he tuovat esiin koko työympäristössään. Kun ammattina on rakastaa, on se ainutlaatuinen ja silmiinpistävä tehtävä niinkin karussa ympäristössä kuin vankila on. Toki pappien puheiden kautta ja yleisen tietämyksenkin valossa on selvää, että myös muilla työntekijöillä vankilassa voi olla esimerkiksi uskonnollinen arvomaailma, joka antaa työlle leimansa tai ylipäätään lämpimän suhtautumisen työhön ja vankeihin. Ei voida ajatella niin yksinkertaisesti, että papit olisivat ainoita vangeista aidosti välittäviä ihmisiä vankilassa. Erityistä on se, että tuo välittäminen on heidän työtehtävänsä. Pappien teologiassa tässä tutkimuksessa korostui erityisen vahvasti luomisen teologian ihmiskäsitys ja lähimmäisen rakkauden korostaminen.

Tutkimuksestani nousee esiin se, että vankilapappina oleminen on ensisijaisesti sielunhoitajana ja ammattirakastajana sekä osana vankilan henkilökuntaa olemista. Se pitää sisällään kaikki ne teologiset lähtökohdat ja ihmiskäsitykset, joiden valossa työtä tehdään, ja toisaalta kaikki ne eri neuvottelun tilat, joissa hahmotetaan omaa ammatillista identiteettiä.

Tutkimusta tehdessäni on mieleeni herännyt pohdintoja mahdollisista jatkotutkimusaiheista. Vankilapappien asemaa voisi olla mielekästä tutkia muiden vankilan työntekijöiden näkökulmasta. Toisaalta olisi mielenkiintoista tutkia myös muiden vankilan työntekijöiden näkökulmaa työhön ja ammatillista identiteettiä

---

¹⁷⁷ Juntunen & Valtonen 2013, 208–210.

sekä suhteuttaa se vankilapappien identiteettiin. Jatkotutkimuksessa voisi myös tarkastella papin asemaa vankilassa vangin näkökulmasta. Laajassa tutkimuksessa voisi yhdistää vankilapappien oman kokemuksen itsestään vankilassa sekä muiden vankilan työntekijöiden näkemykset ja vankien näkemykset papista. Tällöin saataisiin jokseenkin kokonaisvaltainen kuva asiasta. Jatkotutkimusaiheena mielekäs olisi niin ikään vankilapappien ja muiden kirkon erityistyöalojen työntekijöiden ammatillisten identiteettien vertailu. Samalla voisi pohtia eri sielunhoidon erityistyöalojen edustajien käsityksiä pappeudesta. Tätä olisi mielenkiintoista tarkastella seurakuntapappienkin osalta.

9 Kirjallisuus

- Ahonen, Risto & Pulkkanen, Jouko & Jaatinen, Jaakko
1981 Pappina kirkossa. Näkökulmia papputeen ja pappisvirkaan luterilaisessa kirkossa. Synodaalikirja Lapuan hiippakunnan synodaalokokoukseen vuonna 1981. Kirkon tutkimuslaitos Sarja A N:o 39. Tampere: Kirkon tutkimuslaitos.
- Alasuutari, Pertti
1999 Laadullinen tutkimus. p. 3. uudistettu. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Couenhoven, Jesse
2005 St. Augustine's doctrine of original sin. – Augustinian studies 36:2. 359-396.
- Couenhoven, Jesse
2013 Stricken by sin, cured by Christ. Agency, necessity, and culpability in Augustinian Theology. Oxford: Oxford University Press.
- Crux
2012 Vankilapappien alaosasto perustettiin. – Crux 5/5.
- Eskola, Jari
2010 Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta – Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Toim. J. Aaltola et al. Jyväskylä: PS-kustannus. 179-203.
- Eskola, Jari & Suoranta Juha
1998 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. p. 3. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana
2010 Teemahaastattelu: Opit ja opetukset – Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Toim. J. Aaltola et al. Jyväskylä: PS-kustannus. 26–44.
- Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja
2008 Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. – Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Toim. A. Eteläpelto & J. Onnismaa. 26–49.
- Falk, Bent
1998 Auttajan peili. Hyviä kysymyksiä ja yllättäviä vastauksia auttamistyötä tekeville. Tampere: Resurssi.
- Grönfors, Martti
1982 Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät. Porvoo: WSOY.
- Hay, David & Nye, Rebecca
1998 The spirit of the child. London: Font.

- Henriksson: Pappien työmahdollisuudet vankiloissa turvattava
 2012 Henriksson: Pappien työmahdollisuudet vankiloissa turvattava. – Kotimaa24. <http://www.kotimaa24.fi/artikkeli/henriksson-pappien-tyomahdollisuudet-vankiloissa-turvattava/>. Viitattu 21.11.2014.
- Hicks, Allison M.
 2008 Role fusion: The occupational socialization of prison chaplains. – *Symbolic Interaction* vol. 31. 4/2008. 400–421.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula
 1997 Tutki ja kirjoita. 15–16. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena
 2009 Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Huovinen, Eero
 2001 Pappi? 3. p. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Hurtig, Johanna & Laitinen Merja
 2002 Varjojen jäljillä. – Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. Toim. Merja Laitinen ja Johanna Hurtig. Jyväskylä: PS-kustannus. 192-198.
- Jokinen, Jyrki
 2002 Aikuisopettajan identiteetti. Yksinäisestä sankariopettajasta tiimiytyneeseen yrittäjään. *Acta Universitatis Tamperensis* 898. Tampere: Tampereen yliopisto. Diss. Tampere.
- Juntunen, Elina & Valtonen, Minna
 2013 ”Mitä pappi tekee täällä?” Kertomuksia kirkon oppilaitostyöntekijöiden identiteetistä. – *Aikuiskasvatus* 3/2013. 201-214.
- Karsikas, Vuokko & Kokkonen, Heikki & Mäkelä, Vesa & Puumala, Sami & Toiviainen, Saku
 2005 Oikeus uskontoon: vankilasielunhoito ja vankeinhoidon rakennemuutos. Työryhmän mietintö 31.12.2005. Rikosseuraamusviraston monisteita 1/2006. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/6XRN2xbYF/1-2006_Oikeus_uskontoon.pdf. Viitattu 19.11.2014.
- Kettunen, Paavo
 1990 Ihmisolemuksen ongelma ja olemassaolon vaikeus. Ihmiskäsitys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sairaalasielunhoidon koulutuksessa vuosina 1960–1975. *Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja* 171. Helsinki.
- Kettunen, Paavo
 1998 Suomalainen rippi. Helsinki: Kirjapaja Oy.

- Kettunen, Paavo
2012 Sielunhoito – eräs muoto psykoterapiaako? – Psykoterapiat. Toim. Matti O. Huttunen & Hely Kalska. Helsinki: Duodecim. 265–277.
- Kettunen, Paavo
2013 Auttava kohtaaminen I. Sielunhoidon perusteet ja teologia. Helsinki: Kirjapaja.
- Kiiski, Jouko
2009 Sielunhoito. Helsinki: Edita.
- Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010.
2010 Kirkon koulutuskeskus 30.3.2010.
[http://kap-peli.evl.fi/KKHASHa.nsf/7b71ae23c1dcb5bcc22572980062dd0b/aa326e1a80d0f210c22573b40037d2f6/\\$FILE/Kirkon%20hengellisen%20tyon%20ammattien%20ydinosaaminen%20300310%20%20lopullinen.pdf](http://kap-peli.evl.fi/KKHASHa.nsf/7b71ae23c1dcb5bcc22572980062dd0b/aa326e1a80d0f210c22573b40037d2f6/$FILE/Kirkon%20hengellisen%20tyon%20ammattien%20ydinosaaminen%20300310%20%20lopullinen.pdf). Viitattu 21.11.2014.
- Kolistaja, Minna
2013 Uskonnon harjoittaminen vankilassa selvitetään. Rauhan tervehdys -seurakuntalehti. Verkkolehti. 18/2013. <http://www.rauhantervehdys.fi/cgi-bin/linnea.pl?document=00010813>. Viitattu 21.11.2014.
- Kopperi, Kari
2007 Miksi rakastaa lähimmäistä. – Auttamisen teologia. Toim. Kari Latvus ja Antti Elenius. Helsinki: Kirjapaja. 143–157.
- Kotimaa
2012 Kotimaa 7.12.2012. Leikkuulistalla. Viikon henkilö.
- Laakkonen, Arja
2004 Hoitohenkilöstön ammatillinen kasvu hoitokulttuurissa. Acta Universitatis Tamperensis 996. Tampere: Tampere University Press. Diss. Hämeenlinna.
- Lahtinen, Johanna
2011 Sotilasseurakunta merellä – Koulutuspurjehdukselle osallistuneiden kokemukset kirkollisesta työstä miinalaiiva Pohjanmaalla vuonna 2010. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. HYTTK. Helsinki.
- Laine, Matti
2014 Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Acta Poenologica 1/2014. 2p. Uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Linderborg, Henrik & Blomster, Peter & Tyni, Sasu & Muiluvuori, Marja-Liisa
2012 Laatuaikaa vankilassa? Tutkimus vankilaelämän laatuun vaikuttavista tekijöistä. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2012. Viitattu 1.12.2014.

- Lindqvist, Martti
1997 Kristillinen ihmiskäsitys. – Sielunhoidon käsikirja. Toim. Aalto et al. Helsinki: Kirjapaja Oy. 29-43.
- Lindqvist, Martti
2002 Paha, ymmärtämisen rajat ja auttajan varjo. – Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. Toim. Merja Laitinen ja Johanna Hurtig. Jyväskylä: PS-kustannus. 168-190.
- Linnanmäki, Sari
1994 Viisi pappia vankilassa. Haastattelututkimus viiden vankilapapin työnkuvasta. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. HYTTK. Helsinki.
- Mannermaa, Tuomo
1983 Kaksi rakkautta. Johdatus Lutherin uskonmaailmaan. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Matinlompolo, Unto
2002 Pahan keskellä. – Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. Toim. Merja Laitinen ja Johanna Hurtig. Jyväskylä: PS-kustannus. 18-41.
- McGrath, Alister E.
1990 Luther's theology of the cross. Martin Luther's theological breakthrough. Julkaistu ensimmäisen kerran 1985. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Metso, Pekka & Ryökäs, Esko
2005 Kirkkotiedon suuntaviivoja. – Kirkkotiedon kirja. Ekumeeninen johdatus kirkkojen oppiin ja elämään. Toim. Pekka Metso ja Esko Ryökäs. Helsinki: Kirjapaja Oy. 11-30.
- Niemelä, Kati
2004 Uskonko niin kuin opetan? Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineissa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 85. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Olivius, Anders
1998 Att möta människor. En grundbok om själavård. Medförfattade Birgitta Olivius Kihlberg och Cerny Ericson. Tredje utgåvan. Stockholm: Verbum.
- Partonen, Timo & Lönnqvist, Jouko
2014 Psykiatrian käsitteitä. – Psykiatria. 2 p. Toim. Jouko Lönnqvist et al. http://www.terveysportti.fi/dtk/oppi/koti?p_artikkeli=inf04497&p_selaus=16597. Viitattu 5.1.2014.
- Peräkylä, Anssi
1997 Vartijan näkökulma. Tutkimus vanginvartijan työhön liittyvästä tulkinta-kehyksestä. 2. p. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 6/97. Tietosanoma Oy.

Pihkala, Juha

1992 Johdatus dogmatiikkaan. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Plit, Keijo

1992 2. Toiminta historian eri aikoina. Kriminaalityö kirkon historiassa. – Portti auki. Kirkon kriminaalityön vapaaehtoistoiminnan perustieto. Helsinki: Suomen katulähetysliitto ry. Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön keskus. Suomen vankilapapit ja kirkon kriminaalityöntekijät ry. 24–28

Pohjola, Anneli

2002 Pahan säikeitä auttamistyössä. – Pahan kosketus. Ihmissyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. Toim. Merja Laitinen ja Johanna Hurtig. Jyväskylä: PS-kustannus. 42-62.

Puumala, Sami

2013 Selvitys vankilasielunhoidosta ja kirkollisesta vankilatyöstä 2011 – 2012. Kirkkohallituksen erillisjulkaisuja. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/8E4F1D8AA6096D01C2257B2B002EB91B/\\$FILE/S%20Puumala%20-%20Selvitys%20vankilasielunhoidosta%20ja%20kirkollisesta%20vankilaty%C3%B6st%C3%A4%202011-2012.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/8E4F1D8AA6096D01C2257B2B002EB91B/$FILE/S%20Puumala%20-%20Selvitys%20vankilasielunhoidosta%20ja%20kirkollisesta%20vankilaty%C3%B6st%C3%A4%202011-2012.pdf). Viitattu 21.11.2014.

Puumala, Sami

2014 Vankilasielunhoitajien lukumäärästä. – Yksityinen sähköposti Minna Kumpukalliolle. 19.11.

Rauhala, Lauri

2005 Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.

Rikollisuustilanne 2013

2014 Rikollisuustilanne 2013. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 266. Helsinki: Tammerprint.

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2013

2013 Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja – sarja. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosi-kirja/7W5DQb7OB/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosi-kirja_2013_.pdf. Viitattu 1.12.2014.

Romeril, Jeannine D. & Tribe, Roy M.

1995 Prison pastoral care: How chaplains see their role? – Journal of pastoral care 49. 4/1995. 383-390.

Rovers, Martin & Kocum, Lucie

2010 Development of a Holistic model of spirituality. Journal of Spirituality in Mental Health 12. 2-24.

- Ruokanen, Miikka
1981 Ihmiskäsitys vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevassa lainsäädännössä Suomessa 1889-1980. Vankeinhoidon historiaprojektin julkaisu 7. Helsinki.
- Ruotsalainen, Kari
2002 Auttajana kirkon ja yhteiskunnan leikkauspisteessä. Kirkon perheneuvojien käsitys työstään. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Räty, Risto
2005 Haastattelututkimus vankilapappien pahuuskäsityksistä. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. HYTTK. Helsinki.
- Saarinen, Risto
1994 Johdatus ekumeniikkaan. Helsinki: Kirjaneliö.
- Sippo, Matti
2000 Sairaalasielunhoitajan ammatti-identiteetti. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 225. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Schwarz, Hans
2013 The human being. A theological anthropology. Michigan / Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Silverman, David
2006 Interpreting qualitative data. p. 3. London: SAGE Publications Ltd.
- Stenström, Marja-Leena
1993 Ammatillisen identiteetin kehittyminen. – Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen 25-vuotisjuhlajulkaisu. Helsinki: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. 31–45.
- Sundt, Jody L. & Cullen, Francis T.
2002 The correctional ideology of prison chaplains. A national survey. – Journal of criminal justice vol. 30. 5/2002. 369–385.
- Talola, Maria
2004 Rakkauden ammattilainen. – Teologia ja työelämä. Käytännöllisen teologian laitoksen vuosikirja 2004. Toim. Antti Räsänen. Helsinki: Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos.
- Teinonen, Seppo A.
1972 Uudistuva kirkko. Johdatus ekumeniaan. Helsinki: Kirjaneliö.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli
2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. p. 6. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuominen, Vesa-Matti

1984 Evankelis-luterilaisen kirkon toiminta Suomen vankiloissa sodan jälkeisenä aikana. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisuja 1/1984. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Uhtakari, Jorma

2006 Muurin ylittävä silta? Vankilapapit ja perhetyö. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. HYTTK. Helsinki.

Valtonen, Minna

2009 Kertomuksia kirkon työntekijäksi kasvamisesta. Kirkon nuorisotyönohjaajiksi opiskelevien spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin muotoutuminen. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 23. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Vejjola, Timo

1983 Ihmisenä Jumalan maailmassa. Vanhan testamentin näkökulmia ihmisestä, politiikasta ja teologiasta. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 131. Helsinki.

Vähäsantanen, Katja

2007 Ammatillisen opettajan ammatti-identiteetti muutoksessa. – Työ, identiteetti ja oppiminen. Toim. Anneli Eteläpelto, Kaija Collin ja Jaana Saari-
nen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 156-176.

Zimbardo, Philip G.

2007 The Lucifer effect. Understanding how good people turn evil. New York: Random House.

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- syntymävuosi
- polku vankilapapiksi
  - koulutuksen tuoma valmius vankilapapiksi tulossa
  - muutos vankilapappina olossa, aloittaessa vrt. nyt
- kuinka kauan toiminut pappina
- kuinka kauan vankilapappina

Suhde vankeihin

- keitä vangit ovat
- vankilan tehtävä suhteessa vankeihin
- pappina vangeille, rooli
- papin tehtävä
- odotukset papista
- teologia perusteena vankien kanssa työskentelylle
- yhteys vankeihin vankeuden päättymisen jälkeen
- yhteys muihin kuin luterilaisiin vankeihin
- esimerkkitilanteet hyvistä/vaikeista tilanteista suhteessa vankeihin

Suhde vankilan henkilökuntaan

- asema henkilökunnassa oma vs. virallinen, ero?
- henkilökunnan ja vangin välissä
- muun henkilökunnan suhtautuminen vankilapappiin
- perusteet vankilan henkilökuntaan kuulumisesta (vankilan/kirkon/itsen näkökulma), teologia
- osallisuus moniammatillisessa työyhteisössä
- Suhde eri työntekijäryhmiin, kuntoutus/valvonta
- työtehtävien muotoutuminen (vangit-johtajat-itse – kuka päättää tehtävät)
- esimerkkitilanteet hyvistä/vaikeista hetkistä suhteessa henkilökuntaan

Vankilapapin identiteetti

- merkitys vankilassa pappina olemiselle
- perustelut papin viralle vankilassa, teologia
- teologina vankilassa. Mitä tarkoittaa, että on teologi?
- perustelut henk.koht. viran harjoittamiseen vankilassa, miksei muualla?
- oma persoona työvälineenä
- muuttuminen vankilapapin työuran aikana
- koulutus – miten valmentaa työhön
- jos pitäisi kouluttaa joku vankilapapiksi, mitä korostaisi
- työn tuki, esimiessuhteet
- kirkon työntekijä – ”yksin” kirkon edustajana vankilassa
- yhteys muihin vankilapappeihin - merkitys
- merkitykselliset hetket vankilapappina ollessa
- vankilapappeja yhdistävä ominaisuus/tekijä

Liite 2: Sähköpostitse lähetetty haastattelupyyntö vankilapapeille

Arvoisa vankilapappi,

olen Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan opiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaa käsitellen vankilapappeutta ja ammatti-identiteettiä. Tarkastelen sitä Suomen vankiloiden vankilapappien näkökulmasta. Toteutan tutkimukseni haastattelututkimuksena tarkoitukseni haastatella kaikkia päätoimisia vankilapappeja. Tutkimukseni innoittajana toimii vuoden 2012 tammikuussa tehty kirkon vankilasielunhoitoa koskeva selvitys, jota olin toteuttamassa yhdessä kirkon kriminaalitiön sihteerin Sami Puumalan kanssa. Korostan kuitenkin, etten tee tätä tutkimusta Kirkkohallituksen tai muun ulkopuolisen tahon tilauksesta enkä ohjauksessa vaan täysin opiskeluuni liittyvänä puolueettomana tutkimuksena.

Toivon, että voisin haastatella Teitä tutkimustani varten. Toiveenani on toteuttaa haastattelut tammikuussa 2013 sekä tarvittaessa myös helmikuussa 2013. Haastattelupaikka sovitaan toiveidenne mukaan, voin esimerkiksi matkustaa työpaikallenne haastattelua varten. Aikaa haastatteluun olisi hyvä varata kaksi tuntia. Haastatteluun ei tarvitse valmistautua etukäteen.

Haastattelu nauhoitetaan, jotta tutkijana voin keskittyä muistiinpanojen kirjoittamisen sijaan haastattelutilanteeseen. Haastatteluaineisto on vain minun eli tutkijan käytössä. Lisäksi haastattelunauhan kuunteluun on oikeus myös tutkimuksen ohjaajalla Pekka Lundilla. Haastattelusta saatu tieto raportoidaan tutkimuksessa niin, ettei haastatellun henkilöllisyys mitenkään paljastu, eikä kukaan muu kuin haastattelijaa saa haastateltujen henkilötietoja käyttöönsä. Tutkimukseen osallistuminen ei ole velvoittavaa vaan vapaaehtoista.

Toivon, että vastaisitte haastattelupyyntööni 12.12.2012 mennessä. Vastaan myös mielelläni mahdollisiin tutkimustani koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin Minna Kumpukallio